

Antonio Patraș

Adevăratul Sanielevici

pagina 3

Proză de Doru Kalmuski

Mărturisirea

(fragment din romanul
„Apocalipsa estică”

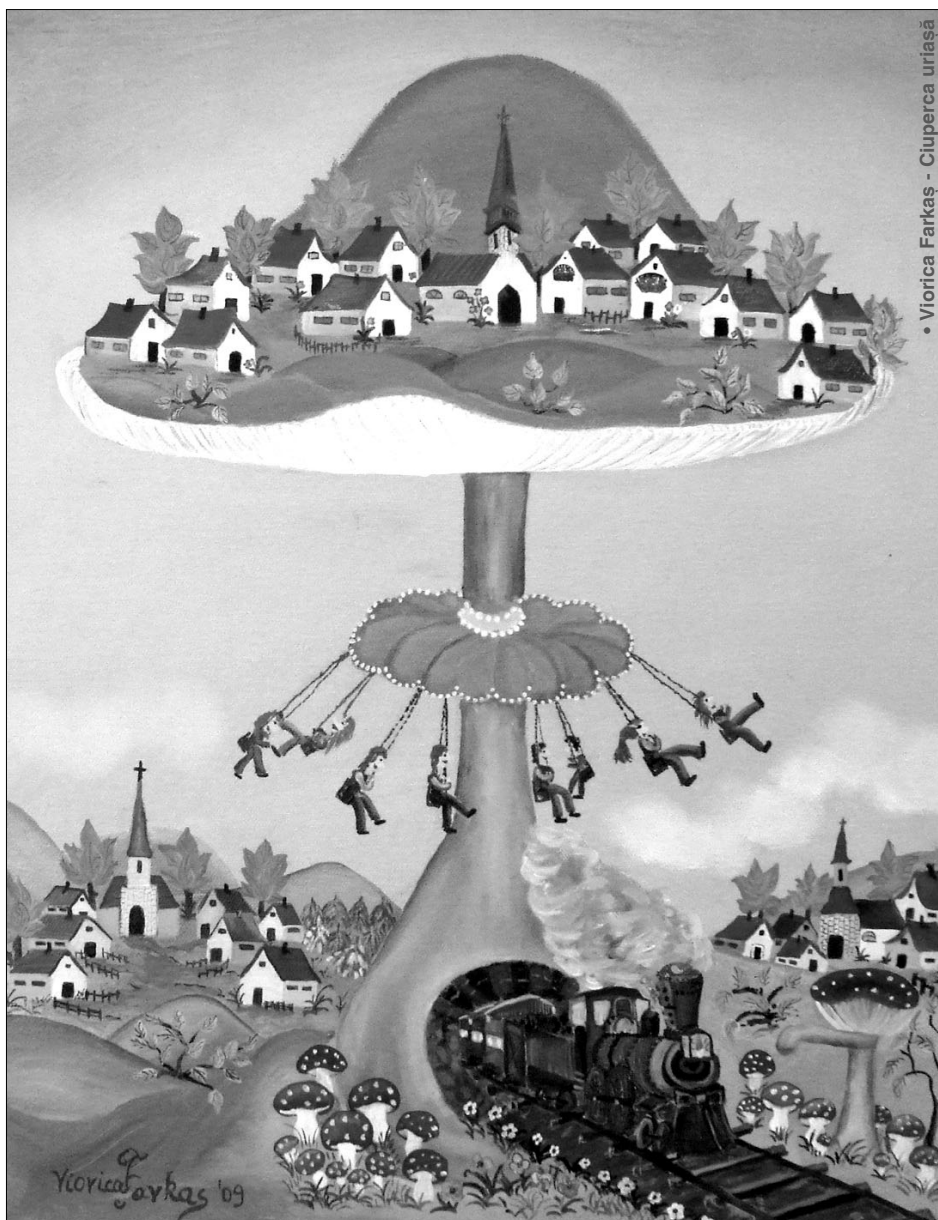
pagina 10

Dan Perșa

Canonul Simuț

Păreră mea e cea din urmă (cum s-ar putea altfel?). Nu poți exporta literatură cu succes, dacă nu ai exportat întâi ceva cultură. Un cititor străin, care n-are habar de istoria noastră, de cutumele noastre, de stilul nostru de viață (sau mai bine zic „modul de viață”, ca să nu sune prea pretențios), de necazurile noastre, de felul în care iubim, urâm, ne îngropăm morții, ne jeluim sau ne bucurăm – cum ar putea să aprecieze literatura născută aici? E lipsit cu totul de repere, deoarece reperele sunt valorile respectate de noi, iar lui îi sunt străine. E limpede deci, Ion Simuț aglutinează în cartea sa mai multe straturi de idei, unele fără obiect, dar bune pe piață.

pagina 12

• Viorica Farkas - Ciuperca uriașă

Leo Butnaru, din Basarabia...

Marius Manta

Carnet polonez

Veranda cu frangipani

pagina 19

pagina 20

Cultura Europei

Cultura Europei' este ca o țesătură cu două fețe: una multicoloră, cealaltă, într-o nuanță unică, bogată și profundă ...” afirmă, metaforic, scriitorul italian Alberto Moravia. Nu trebuie să mai adăugăm că limbile sunt materialul din care este alcătuită această complexă broderie.

Ce facem însă cu această bogată cultură a Europei în Anul European al Inovării și Creativității? Este ea o victimă sau un beneficiar al inovării în procesul europenizării și al globalizării, proces pe care-l trăim acum și care mărește teama individului că și-ar putea pierde identitatea în vâltoarea impusă de atâtea transformări brutale?

În primul rând, cred că ar trebui să facem distincția între cultura de *tarabă* și cultura profundă, autentică produsă național, și nu în spații transnaționale; acest tip de cultură, care are forța de a explora identitatea unei comunități și de a o reda într-un limbaj simbolic, prin creații artistice, ar trebui tradusă și promovată în spațiul european. Și pentru a cunoaște cu adevărat cultura celuilalt, ar trebui trăită prin limba acelei comunități. Contactul direct cu oamenii, perceperea /cunoașterea limbajului metaforic al unei comunități, asimilarea până la trăirea genuină a felului de a fi al celuilalt, ar putea crea cu ade-

vărat armonia nuanțelor într-o broderie inegalabilă; altfel, totul pare un amestec ciudat și superficial de culori.

În al doilea rând, mai cred că supremația culturii tehnice care invadează acum spațiul european ne îndepărtează tot mai mult de soliditatea unei construcții durabile în Europa dar ne apropie, rapid, de piața obiectelor expuse pe tarabă. Adevărata cultură este cea care reușește să dezvolte tehnologii prin creativitatea individului, prin unicitatea actului creator și nu cea care pune serializarea și comercializarea unor astfel de produse (acestea din urmă fiind, după părerea mea, adevăratele amenințări aduse culturii autentice).

De ce nu urmăm exemplul Japoniei, care, după cel de-al

II-lea război mondial, a investit în educație, sănătate și cultură? Mai este oare necesar să traducem strategia japonezilor? Doar dacă nu vrem să înțelegem, atunci nu am vedea că toate cele trei domenii vizează dezvoltarea sănătoasă a individului, și că numai printr-o astfel de vizionară strategie este asigurat și progresul tehnologic.

Doina Cmeciu
Europe Direct Bacău

1 Pe data de 14 aprilie 2009, Leonard Orban, Comisar European pentru Multilingvism, a conferențiat, la Universitatea din Bacău, pe tema „Traducerea și cultura în spațiul european”. Articolul cuprinde câteva impresii personale după audierea acestei conferințe.

Bijuterii sonore

Paginile muzicale care descriu răstignirea lui Iisus sunt zguduătoare. În Săptămâna Mare catolică, maestrul Ludovic Bacs, dirijor care l-a slujit o viață pe Johann Sebastian Bach - din creația căruia a orchestrat magistral Arta fugii și Ofranda muzicală - a pregătit pentru simfonica bacăuană câteva lucrări de referință ale literaturii muzicale universale.

Suita a III-a în Re Major pentru orchestră de coarde de J.S. Bach, lucrare ce conține acea minunată Arie și Stabat Mater de Antonio Vivaldi, impresionantă nu numai datorită suferinței Mamei care își

privește Fiul răstignit - suferință distilată în sonorități de o inimaginabilă gravitate ascunsă în sunori celeste ci și durerii stăpânite de certitudinea că așa trebuie să fie!

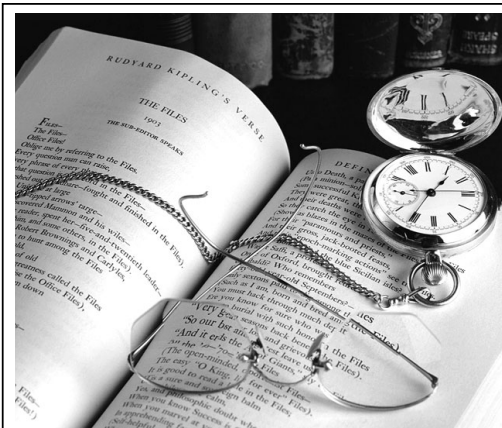
Aceste pagini muzicale au fost însuflețite de mezzosoprana Ana Rusu, o distinsă cântăreață, profesoară universitară la Academia de Muzică din Cluj, cu un bogat palmares. Vocea sa caldă, știința cu care a ilustrat sublimul muzical a impresionat publicul sălii „Ateneu”.

Imensa creație bachiană, cele 5 Patimi, lucrările de orgă, întreaga gândire muzicală, tehnica compozitională și concepția filozofică Bach le-a topt sub forma unui testament artistic cunoscut ca Arta fugii. Unii comentatori au văzut în structura acesteia o tematică religioasă presărată difuz.

Emoția s-a transmis și în partea a doua a seriei muzicale în care orchestra, sub bagheta maestrului Bacs a interpretat Simfonia a VIII-a în si minor „Neterminată”. Această capodoperă muzicală a fost creată în 1822 și uitată timp de 43 de ani. Cele două secțiuni ale Simfoniei neterminate sunt un univers în sine, în care primează melancolia, profunzimea și grația.

Maestrul Ludovic Bacs, dirijor cu o imensă experiență muzicală, care a înregistrat mii de minute la Radiodifuziunea Română, fondator al ansamblului „Musica rediviva” a oferit orchestrelor din preaplinul-i sufletească și artistic, ceea ce a însemnat în final, o frumoasă seară de muzică.

Ozana KALMUSKI – ZAREA

Cărți primite la redacție

Doru Kalmuski – Formula supraviețuirii, Ed. Deșteptarea, Bacău 2009

Angela Scarlat – Drumul alternativ/ Le chemin alternatif, Ed. Alma-Mater 2008

Cornel Nistea – Ritualul bestiei, Ed. Teognost, Cluj-Napoca 2008

Gavril Cornuțiu – Idear, Ed. Biblioteca Familia, Oradea 2008

N. Roșioru – Otrava, Ed. Egal, Bacău 2008

N. Roșioru – Unde mai ești, iubire?, Ed. Egal, Bacău 2008

Petre Iosub – Lucian Blaga - metafizica, Ed. Thalia, Vaslui 2008

Vasilica Grigoraș – Petre Iosub – un destin exemplar, Vaslui 2008

Doru Ciucescu – Grecia, Ed. Didactică și Pedagogică, București 2009

Bogdan Ulmu – Codul manierelor elegante, Ed. Opera Magna, Iași 2008

Anton Petrovski – Talismanul negru sau marea secret al fericirii, Ed. Rovimed Publishers, Bacău 2009

Petre Iosub – Alexandru Boboc sau Intrarea în permanență, Ed. Thalia, Vaslui 2008

Paul Sân-Petru – Alchimia muzelor, Ed. ART XXI, Iași 2009

Eugen Verma – Miezul vieții. Oameni și destine, Ed. Corgal Press, Bacău 2009

Constantin Crețan – Album, Ed. Pastel, Brașov 2009

d'ale lui Ciosu

• Denisa Mihăilă - *Facerea tuiții*

Salonul de primăvară al Artei Naive 2009

Muzeul de Artă Contemporană al Centrului Internațional de Cultură și Arte „George Apostu” din Bacău a găzduit, la sfârșitul lunii martie, cea de-a XVIII-a ediție a unei manifestări devenite tradiționale. Este vorba despre „Salonul de primăvară al artei naive” organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bacău și Consiliul Județean Bacău, în parteneriat cu instituția mai sus-amintită. La această ediție au participat artiști din Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Brăila,

București, Iași, Galați, Reșița, Teleorman, Timișoara, Vaslui. Invitat la vernisaj a fost și rapperul Petru Alistar, care a susținut un moment muzical apreciat de către vizitatorii Salonului. Președintele juriului, cunoscutul pictor Ilie Boca, a apreciat actuala ediție pentru „calitatea și diversitatea formulilor în care se exersează autorii”. Cei trei laureați ai ediției 2009 a Salonului sunt Valer Gălan (Bistrița), Mircea Cojocar (Galați) și Salomeia Andronic (Răcăciuni-Bacău).

Căzut în uitare chiar din timpul vieții, pentru a fi mai apoi îngropat de-a dreptul în bezna totalitară (volumul cu caracter de antologie editat de Z. Ornea în 1968 n-a stărnit niciun ecou în lumea intelectualilor noștri selectați pe criterii de origine sănătoasă și lecturi strategic orientate), Henric Sanielevici (1875-1951) a rămas totuși în memoria puținilor supraviețuitori din interbelic intrat în legendă ca o figură excentrică, de pamfletar cu preocupări diverse, pretins enciclopedice, trecând câteodată drept critic inteligent și cultivat, în genere însă doar un autodidact cu pretenții exorbitante de *uomo universale* și aere nesuferite de sacerdot decadent, cu morala la purtător. Îi revine lui **Adrian Jicu** meritul de a fi readus în discuție personalitatea și opera ciudațului autor în recenta monografie de la Cartea Românească, inspirat intitulată „**Dinastia Sanielevici. Prințul Henric între uitare și reabilitare**”. În alte vremuri, mai răbdătoare și mai sensibile la senzaționalul biografic, poate că vrednicul exeget s-ar fi străduit să reconstituie mai detaliat întreaga istorie a stirpei, cu încălcările ramificații genealogice. Dar așa, constrâns de caracterul didactic al propriului demers să dea o sinteză, dincolo de cele câteva conjeturi biografiste strecurate abil în țesătura unei memorabile saga, doar sugerate (Călinescu ar fi găsit cu cale să amplifice epic povestea), criticul n-a reținut în carte decât esența, conștient de ceea ce se pierde inevitabil prin focalizarea exclusivă asupra textelor luate în vizor.

Cu toate acestea, etapele modelării de sine sunt trasate destul de convingător, cum și ipostazele personalității plurivalente a intelectualului băntuit de obsesia propriei genialități și a precedenței absolute în toate cele: copilul trăind vârsta aurorală în ulița armenească, profilul adolescentului (bolnav nu de maladii venerice, ca majoritatea colegilor, ci de „reflexivism”), studentul impetuos ce are curajul să conteste inteligența lui Kant, publicistul de vocație, naționalistul contaminat de carisma lui Rădulescu-Motru, socialistul de la „Curentul Nou” și apoi de la „Viata românească”, în fine, studentul etern și liber-cugetătorul, „jidovul rătăcitor” (cum îi plăcea să-și spună) prin Berlin, Göttingen, München, Paris, căutând ca un posedat, până e atins de scleroză, schema genială a unei opere științifice monumentale. Literatura va fi rămas o preocupare pasageră, căreia doar amatorii, spiritele efeminate găsesc cu cale să i se consacre pentru mult timp. Fără a intra în amănunte de prisos, comentatorul pune existența scriitorului sub semnul mitului și al modelului eminescian de „om deplin al culturii române”.

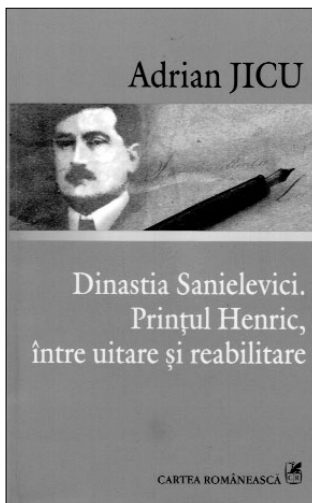
Comparația dezavantajează, evident, pe Sanielevici, care n-a fost decât un gazetar cultivat și un interpret al literaturii cu intuiții adesea surprinzătoare, dar inconsecvent și contradictoriu în opinii, și de aceea ignorat nu întotdeauna pe nedrept de intelectualii cu prestigiu din epocă. Aprigul publicist n-avea cum să anticipeze pe Ibrăileanu, Lovinescu sau Zeletin în interpretarea formării civilizației și culturii române moderne decât printr-o frază oarecare aruncată din fuga condeiului, cum îi și stătea de altfel în obicei. De vreun studiu serios nu poate fi vorba. Și, cum ideile circulă, e aberant a pretinde că operele terneic documentate ale autorilor menționați nu fac decât să plagieze cine știe ce articoșas al megalomanului condeier bolnav de mania persecuției și a complotului universal. De aceea, cred, unele speculații exegetice par

Antonio PATRAȘ

Adevăratul Sanielevici

contaminate de entuziasmul arheologului în căutare de vestigii prețioase. Valoarea descoperirilor rămâne, totuși, discutabilă. Nu e mare lucru să constătim timbrul eminescian (i.e. pamfletar) al publicisticii lui Sanielevici. Justă în măsura în care majoritatea publiciștilor începutului de secol stau sub zodia modelului, intuirea unor astfel de afinități nu depășește caracterul precar al aluziei aruncate în treacăt. Pentru a-și convinge cititorul, exegetul putea face mai mult - ceea ce nu scade meritul acestei lucrări de pionierat, care și-a propus să traseze doar itinerariul viitoarelor studii monografice.

A doua parte a cărții pune sub lupă opera propriu-zisă, subliniind caracterul complex al activității culturale desfășurate de Sanielevici la începutul secolului trecut. Adrian Jicu ordonează ca un meseriaș versat și cu mintea limpede imensa cantitate de texte, sugerând cititorului, în ciuda impresiei nefavorabile pe care o lasă omul și opera, existența unei conștiințe unitare, cu ambiția de a edifica un sistem, dincolo de perdeaua de fum și de glorie discutabilă menită să camufleze un ghem de complexe și tot soiul de lucruri meschine izvorâte din psihologia resentimentului. Cel mai consistent capitol, *H. Sanielevici. Critic literar*, reprezintă o radiografie a teoretizărilor fecunde, dublate de nefericite intuiții estetice, ale criticului de la „Curentul nou”. Înrolat sub drapelul determinismului tainic, cu toate că întărește idealul gherist al unei critici sociologizante și este în aceeași tabără cu Ibrăileanu atunci când rade impresionismul estetizant, „războinicul” Sanielevici se trezește mai apoi într-o cumplită înclăștare polemică tocmai cu revista „Viata românească” - ceea ce ne face să credem că e vorba mai curând de o permanentă luptă cu

sine însuși. Într-adevăr, dornic de singularizare cu orice pret, în linia unui personaj cu apucături donquijotești, gazetarul va fi gustat din plin plăcerea scandalului literar. Atențat la valorile intrate în conștiința publică - sugerează Adrian Jicu - îl apropie pe fanaticul prinț Henric de figura unui Macedonski, autor apăsător și el de mania grea a unor vise cu totul neobisnuite, înșetate de glorie și de ideal, ca orice suflet ales de artist cu temperament romantic și aspirații clasicizante.

Antisămănătorist, antipoporanist, antidecadentist, antiimpresionist etc., Sanielevici nu a manifestat o conduită constantă decât în privința „clasicismului de fier”, mai mult un ideal de eleatisme estetic clamat mereu ca model

de perfecțiune și eleganță. Într-adevăr, o anumită artă a distanțării, specifică omului de știință, apare mai ales în cazul definirii fenomenelor majore: curentele și școlile literare, legile care guvernează evoluția literară sau specificitatea unor literaturi naționale. Interesul pentru înțelegerea globală a unor procese pare a preceda expozeul călinescian din *Clasicism, romantism, baroc*. Pare doar, pentru că problema plagiatului n-are cum să intre în discuție, în ciuda a ceea ce sugerează interpretul în câteva note de subsol. Călinescu s-a hrănit din alte surse, mult mai temeinice și mai creditabile. De aceea, analiza procesului receptării îl și conduce pe Adrian Jicu spre alte concluzii decât constatarea marginalizării și nedreptăților suferite de criticul antropolog. Spiritul de sistem și pasiunea ideilor, recunoscute, onest, de un Lovinescu, nu sunt în măsură să-l salveze de la uitare. Iar lucrarea în care își pusese cea mai mare nădejde, *La vie des mammifères et des hommes fossiles déchifree a l'aide de l'anatomie*, nu este decât o bizerie ignorată deopotrivă de antropologi și de literați, ca și tentativa curioasă de a clasifica scriitorii în funcție de trăsăturile rasiale și de natura aparatului masticator.

Scriș cu un condei exersat și într-un spirit obiectiv, fără partii pris, lucrarea lui Adrian Jicu are meritul de a readuce în discuție personalitatea mai mult decât curioasă a lui H. Sanielevici, fără a avea pretenția că-i reabilitează memoria sau că salvează de la uitare o operă de interes mai curând istoriografic, documentar. Nelăsându-se orbit de admirația pentru obiectul interpretării, cum se întâmplă de regulă când e vorba de începători, exegetul n-a intenționat decât să atragă atenția asupra genezei câtorva idei literare foarte dragi criticilor noștri din interbelic, idei care s-au impus, e drept, și datorită gazetăriei impetuoașe a lui Sanielevici. Rolul decisiv l-au jucat, totuși, alții. Aceasta e de altfel și concluzia cărții lui Adrian Jicu, care debutează astfel cu dreptul, ca unul dintre cei mai talentați și mai serioși critici ai generației sale.

S.C. HYDROCONSTRUCTIA S.A.

SUCURSALA "MOLDOVA" BACĂU

BACĂU - ROMÂNIA, str. Izvoare 1 bis, Cod 600170
www.hidroconstructia.com; E-mail: hidrocon@rdslink.ro
 Tel: ++40(0234)531700 - Fax: ++40(0234)570894; ++40(0234)531911

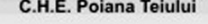
C.H.E. Poiana Teului

C.H.E. Movileni

Alimentare cu apă, Parava
jud. Bacău

Stație de epurare, Făraoni
jud. Bacău

Canalizare și stație de
epurare Podu Turcului
jud. Bacău

Tradiție și modernitate

Carletta - Elena BREBU

Timpurile și talazurile poeziei

Nu există poezie fără veghe interioară, fără hiper-conștiință... Simpla versificare, un cumul de abilități sau dorința de epatare, prin schilodirea cuvintelor, nu pot substitui harul și sublima afectivitate ingenuă, bucuria aceea cu extaz de primăvară, ce există îmbinată cu tragismul dintr-un suflet autentic de POET.

Volumul de versuri semnat de Iulia Barcaroiu și intitulat „Timpurile mării” reprezintă nu doar o luxoasă apariție editorială (grație colecției de fotografii și imagini aduse în pagini de fiica autoarei: Andreea-Alta Mihărescu, în calitate de artist plastic în Canada actualmente) ci și o imensă și nedismulată bucurie a sufletului și spiritului. E drept că poemele par comentariile superioare ale imaginilor ce ipostaziază marea, fie cu tărături sălbătice și valori imense fie sub stele fie sub soare... dar dincolo de acest adevărat vals, între imagine și cuvânt e patos și dragoste și multă fericită și limpede metaforă.

Am cunoscut-o pe Iulia Barcaroiu în anii studenției mele bucureștene, iar pe atunci îi admiram veleitățile în alte arte. Am aflat, de la personalitățile din cercul universitar, că scrie poezie, pictează, are o deschidere și un potențial creator demn de invidiat... Apoi au urmat vernisajele fiicei ei... serile cu discuții pe teme filosofice... Și iată azi... în sfârșit, am în față volumul mult așteptat de poezie.

Tributară unei hipersensibilități, ce și-a găsit inspirate refuzări superioare în actul creator, cu un potențial intelectual și spiritual rar întâlnit în aceste precipitate timpuri, autoarea a găsit mereu resorturi interioare spre un optimism solar.

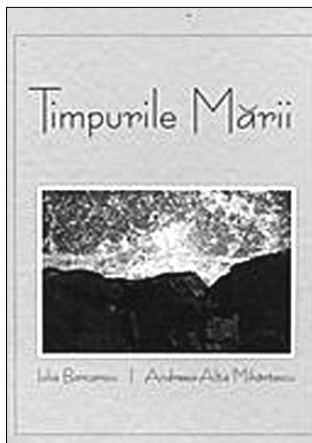
Suprapunând liniile unui romantism, peste formulele și expresivitatea neo-modernistă, poezia lui Barcaroiu impune aproape shakespearian tema

TIMPULUI, asociată MĂRII, ca pe un fel de nuntă ancestrală, prin metaforă, între spațiu și timp: „În noaptea asta sub lună marea s-a înalbat/ vie unduitoare lascivă și plină/ Deșăntată și lubrică în lumină/ sub stâncile verzi la poarta de țărăm m-a chemat./ Printre sălcii și tufe de jepi în frison/ cu bancuri de pești în mal a lovit./ Neliniștită și grea cu tumult prihănit/ m-a chemat./ Am ieșit./ Și am stat pe magic ponton.” (Iulia Barcaroiu și Andreea-Alta Mihărescu „Timpurile mării” – București, Ed. Crișan 2008, p.7)

Lirismul feminin subtil îmbracă și straiete retorice dar fără umbre de vehemență: „Ce faci cu taina blândă dintre noi?! O vei lăsa pustie? Ori vrei s-o aduni?! O-mprăști pește pat și cer și luni?! Vei fi în pacea mea? Îmi vrei război?! Mă lași în timpul tău și mă dezmiertz/ sau mă gonești în pomi cu ace verzi? // Te voi umbri; cu cerul cel mai greu./ Să-ți bată marea înspărtămurul meu/ să ne îngâne vrăjile din ploii.” (op.cit. – p.8)

Ceva, din luminozitatea și căldura enigmaticului Balic, se regăsește parcă, în fundalul oricăreia dintre poeziile volumului... Trăirile au ceva din împăcarea raiului, rupte din crepuscul din valuri: „Tu încă sorbi din cerul verii noastre./ Maiții în mână cana cu iubire./ Așa e: vor cădea în gol drumuri albastre/ dar nu acum./ Acum, e împlinire./ Închină pentru noi acest moment! / Descântă, hail/ și bea, te rog, încet!” (op. cit. p. 14)

Surprins aproape statuar, cuplul „împietrește” tandru sau sălbatic în gama unui erotic osmotic, ce se topește parcă în valuri și se descompune în ceruri și dimensiuni abstracte noi: „Un tren străbate marea plin cu noapte./ Mecanicul e adormit; sau mort./ Sirena urlă-n vuiet către port/ sub valurile sparte./ Se sfâșie rechini turbați sub

unde./ Tot tărmlu se scufundă brusc în timp./ Peste întinderi suflă din Olimp/ zeite furibunde./ Se-adună peste maluri tunibund greu./ Ți-e frică? Învelește-te cu mine!/ Scărănesc în viscol zării vaogoane șine/ Te voi iubi mereu.” (op.cit. – p.16)

Elementele exterioare ale unui univers așezat cuminte pe axa mitului... se întorc spre o intimitate cu parfum de magnolie... Casa este în ecuația spațiului, elementul din vecinătatea mării pline de eres, locul unde îndrăgostii își cultivă cel mai suav erotism neoanacronotic... Casa însăși e doar o altă variantă a mării, iar poeta creează, redimensionează nu doar decorul, ambientul ci și interioritatea lirică. Imaginarul este bogat fără a deveni ostentativ... O lume între repaus și dinamism... Bucuria de a zăbovi asupra a ceea ce este în definitiv omul! Cred eu că poeta resemantizează, constant, reperatele timp-spațiu, prin

raportare sensibilă la ce este și ce poate fi – de fapt – o viață de om: „În plinul meu de alb e casa cea cuminte. / Hai să intrăm! Vom fi ferți de toate/ nu se va prăvăli pe noi fierbinte/ tot iadul de-ncercări. Hail! Încă se mai poate!! Ba nu. Să nu ne smulgem dansul din vârtej! Ne ard speranțe și iubiri prea tare./ Acum? Când fructul este viu pe vrej?/ Nu. Nu. Nu vreau./ Din vâlvătaie într-acolo nu-i cărare.” (op. cit. – p. 18)

Uneori, tendința viziunii poetice este de a zugrăvi elemente apocaliptice... un timp al morții și al umilirii, un timp al răsturnărilor expresioniste, ce poate să sugereze convulsii afective: „Juscatul se închide și-amenintă din colți./ E prizonieră Marea./ Scurm-n nisip; se zbate;/ Vuiește din străfunduri și urlă peste nopți./ Rânjesc deasupra tărmlui. O umilesc palate./ E prizonieră Marea./ Și soarele o arde./ Și luna o străpunge cu drug de vis și fier./ Rechinii cad bolnavi pe vase scufundate./ Se-aruncă apa-n furii peste cer.” (op. cit. – p.23)

Anxietatea ia locul angosiei, întunericul ia locul lumii, profanul substituie sacrul și explicitul devine mister, viața însăși e doar o premieră a unei ipotetice morți și, optimismul devine progresiv, scepticismul maladiv: „Auzi cum bate frica-n porți de noapte?/ Ajută-mă!/ Fii liniștea din mine!/ Știu ce dorești la schimb. Accept. E bine./ Presară-acum descântec în jurul meu pe toate!! Acoperă-mi cu haina ta înghețul/ Jur că voi bea arsura setei tale./ E crâncen întunericul pe mare/ Acoperă-mă! /Știu care e prețul.” (op. cit. p.31)

În final aduc afirmația lui Iulia Barcaroiu, drept argument al alegerii mării, ca supratemă și simbol-cheie pentru acest minunat volum: „De ce marea? Pentru că adâncurile ei tălăzuesc în propriile noastre abisuri. Pentru că împărtășirea cu ea ne întregeste, iar confruntarea cu ea este o confruntare cu noi înșine. Matcă a vieții, ea este elementul primordial, este esența la care se raportează totul: iubirea, existența, tumultul, dispariția.” (op. cit. p.5) Iar poezia – după cum zice sublim autoarea – „va continua să existe doar în măsura în care o s-o innobileze cu propriul lor spirit creator, cei cărora le este menită.”

• Ion Măric - Sfânta Treime

Lumea lui Măric

În Bacău, dar și în toată țara, numele lui Ioan Măric este unul sonor, bine cunoscut. Bădita, așa cum i se spune în cercurile de cunoscuți și în lumea artei naive, are un fel de a fi care te cucerește necondiționat, pentru că e atât de deschis spre comunicare și atât de generos, încât stărneste mirare. El chiar este un naiv autentic, plin de o neostoită candoare. Nu-l vezi aferat, ca alții, plin de importanță, deși e copleșit de premii și nu dă semne de oboseală, de plictis existential, lucrând neîntrerupt, într-un soi de avalanșă. Nu se supără din te miri ce, într-un mediu artistic plin de ofușcați, de oameni care se cred mereu nedreptățiți, neapreciați la „justa” lor valoare, gonflată chiar de ei înșiși. El e modest peste toate, are o anumită umilitate față de arta căreia i s-a devotat și nu ridică aierea pretenții, nu suferă de vanitate. Asta în timp ce recunoașterile talentului său de excepție vin de pretutindeni. Invitat la toate manifestările de gen, la saloane, în tabere, la simpoziioane, unde ia premii importante, Bădita este prezent în colecții din țară și din străinătate, lucrările sale aducând lumină și veselie în sufletele oamenilor. Despre isprăvile sale povestește în frumosul album apărut la Editura „Vicovia” din Bacău, în condiții grafice excelente, aflat sub îngrijirea scriitorului Viorel Savin, care semează un mic eseu intitulat

„Satul pictorului”. Tradus în două limbi de circulație, franceză și engleză, albumul cuprinde 246 de reproduceri (o adevărată încăntare pentru ochi), o carte de vizită a artistului și un capitol cu declarații de prețuire venite din partea „prietenilor lui Măric”. Este vorba, de fapt, de comentarii ale creației acestuia făcute de oameni de cultură, de specialiști în arte vizuale, și nu de laude de circumstanță ale unor prieteni de casă, în sensul îngust al cuvântului. Aleg, din fragmentele respective câteva exemple cu valoare de caracterizare succintă și expresivă: „Ne aflăm în fața unui creator puternic, laborios, extrem de fecund, dotat cu o extraordinară disponibilitate creatoare. Măric lucrează febril, într-o stare de mare bucurie”, spune Ilie Boca. „Generos ca sfânta pâine”, așa-l vede actorul și profesorul de teatru Ion Ghelu Destelnică pe Bădita Măric. Iar poetul Dan Verona afirmă că: „Asemenea pictorului din *illo tempore* el se lasă hrănit de spiritul comunității sale, zugrăvind-o în momentele ei esențiale. Patetismul viziunii sale îl împiedică să judece slăbiciunile omenești. Comunitatea pe care o zugrăvește încă se mai învecinează cu Dumnezeu. Deși scara ce duce la cer are unele trepte lipsă, personajele sale se încapățânează să se agate de ea. Însă de această **cruzime** a vederii sale se veselesc până și ingerii”. Măric este

un povestitor popular, hătru nevoie mare, plin de un haz sănătos, autoironic, în primul rând, fiindcă-și cunoaște măsura și nu se umflă în propria-i piele. La el, ca și în viață, totul e relativ, de unde și sursa umorului simplu, cald, nutrit de candoarea unei naturi umane nesofisticată. „Privindu-i tablourile, am sentimentul că putem deveni mai buni”, afirmă scriitorul Viorel Savin. Dar cele mai înaripate cuvinte, pline de har, despre Măric și opera sa, le scrie în album preotul paroh din Luncani, Vasile Gânju: „Discret ca o candelă instelată de altar și curat ca o crizantemă, ușor ca un fluture imaculat și elegant ca o lebdă, Ioan Măric, fiul satului nostru Luncani, face parte din seriile inefabile ale naturii și ale vieții cotidiane. El e modelul cel mai fericit izbutit pe care l-a zămislit viața de la țară, tradițiile și datinile strămoșești, starea de beatitudine și extaz până la veșnicie izvorâtă din obiceșurile împământente ale oamenilor de toate vârstele”. Mai frumos spus nici că se putea! Bădita cred că se umple de bucurie smerită citind aceste rânduri, iar noi, care-i privim lumea viu colorată, într-o teribilă și voioasă expansiune, îi împărtășim sentimentul. Măric este un artist inconfundabil, care a creat o lume numai a lui (un sat unic, original, „guvernă de legi speciale”, cum citim în deschiderea albumului).

Carmen MIHALACHE

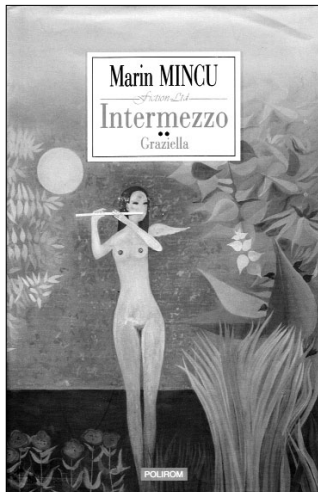
„Poietica fragmentului”

Intermezzo II este, în același timp, un roman și un metaroman, o carte care îmbină „realitatea” a două jurnale (unul al lui M. celălalt al lui G.), ficțiunea (aceeași G. e de părere că „realul nu poate fi scris”), și teoretizări despre roman. Marin Mincu se scrie practic pe sine: „Scriu ca să cunosc și ca să mă cunosc.” Pornind de la acest postulat, înțelegem predilecția pentru o anumită scriitură, de tip ontologic și autoreferențial, care topește experiențe anterioare într-o manieră diferită de aceea a postmodernismului. Pe de altă parte, ideea unei proze obiective este respinsă trântit ca inadecvată întrucât, crede el, i-ar lipsi autenticitatea. De aici, preferința pentru „poietica fragmentului” în detrimentul „retoricii ficțiunii”. Mimetismul i se pare depășit întrucât nu are capacitatea „să capteze ceea ce e viu în scriitură”. De altfel, pledoaria pentru „autenticitatea scriiturii” este firul roșu care străbate acest volum, revenind obsesiv, ca formă a scriitorului de a căuta viața vie: „Nu pot să mă exprim decât în fragmente, în intervale, în interstii, pentru că existența mea e fragmentată, petrecându-se toată în intervalul dintre semne...” (p. 276)

Erotism și androginie

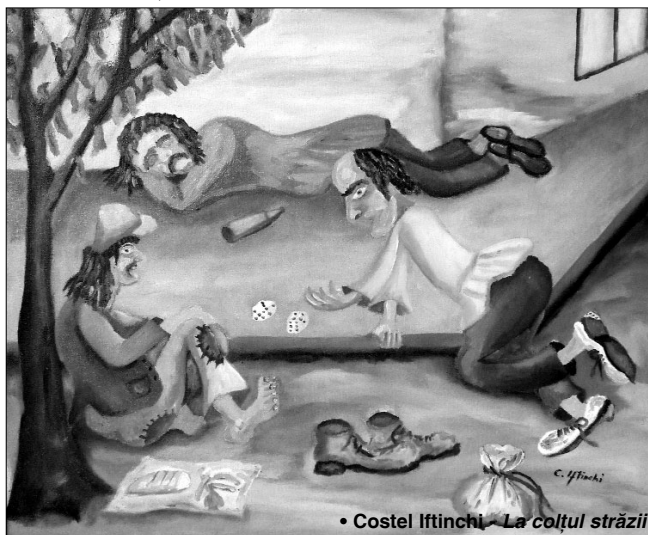
O altă componentă forte a cărții o reprezintă problematica iubirii, care devine o subtilă încordare, o înfruntare pe viață și pe moarte între parteneri, care caută să pună stăpânire unul pe celălalt: „Intuiesc că orice text romanesc conține, trebuie să conțină în centrul său un cuplu (bărbat și femeie) care se luptă între ei fără scăpare, se încaieră mortal, se ciopârțesc la propriu și la figurat, până când unul dintre cei doi combatanți cedează, se lasă doborât, se lasă condus, se lasă sedus, cu un scrâșnet dureros al cărnii și al minții.” (p. 158). Tocmai din acest motiv, scheletul lui **Intermezzo II** îl reprezintă relația lui M. cu G. și încercările celor doi de a găsi certitudini în iubirea celui alt. După experiența trădării amoroase din primul volum al lui **Intermezzo**, personajul se dovedește acum precaut în a accepta o prezență feminină căreia să i se abandoneze. Sunt în acest sens numeroase pasaje care caută să explice tocmai această relaționare cu G, cum sunt și pagini de tulburătoare întrebări, nesiguranță, gelozie etc.

Nicolae Manolescu se arată entuziasmat, pe coperta a patra, de îndrăzneala descrierilor erotice, despre care afirmă că rareori a citit pagini atât de „îndrăznețe, directe, complete și totodată decente”. Perfect adevărat, însă mi se pare un aspect secundar, în sensul că nu descrierea actului în sine este miza lui Marin Mincu, ci implicațiile pe care el le presupune. Mai aproape de adevăr se situează (pe aceeași copertă și într-o prefață substanțială) Antonio Patraș, care intuiește că, de fapt, miza cărții este confruntarea cu alteritatea feminină, experiența fundamentală, fără de care constituirea «subiectului ontologic» (miza declarată a textului) nu e cu puțință. Așa se face că obsesia purității și a originarei androginități se păstrează în continuare intactă.” (p. 428)

Cocoșul Mincu

Dintr-o carte care își propune liminar să fie autentică, să descrie experiențele „subiectului”, nu puteau lipsi referirile la anii comunismului și la lumea universitară sau scriitoricească. Sunt adevăruri fruste, care dezvăluie viața și, mai ales, oamenii. Inspecțiile neanunțate ale decanului („fost profesor de gimnaziu și inspector școlar în gimnaziu” – notează cu malițiozitate Marin Mincu) venit în căutarea unor derapaje ideologice, lipsa de moralitate a lui Al. Piru (care-și bagă nepoții la doctorat), pilele lui Șerban Cioculescu sau invidia colegilor mai în vârstă, care nu privesc cu ochi buni doctoratul pe care autorul, abia asistent, și-l dă rapid sunt tot atâtea mostre delectabile. Printre mediocrități și malonești, tânărul Mincu descoperă și oameni, figuri luminoase (ca decanul D. Păcuraru) sau cel puțin bărbați (prorectorul Papașa, de la Institutul

• Costel Iftinchi - La colțul străzii

În căutarea autorului pierdut

Universitar din Constanța, care își sacrifică nepoata): „Mă întreabă brusc de ce nu mă înscriu la concursul pentru postul de asistent la Lingvistică, adică la el, căci prorectorul era și șeful Catedrei de Lingvistică din facultate. Îmi spune că nu s-a înscris nimeni și că i-ar conveni să aibă asistent un ins ca mine. Îl privesc numai cu jumătate de privire, cum privesc pistolarii în filme când au înaintea lor un adversar mult mai tare decât s-ar fi așteptat. Mă privește și el la fel. Deschid gura să-i răspund și mă trezesc scoțând un *cucurigu*, îi repet din nou și apoi încă o dată. «Ce ai, bre, ai înnebunit?» «Eu sunt cocoș», îi spun, «sunt literat, nu pot să cânt decât *cucurigu*, stând toată ziua cocotat pe stâlpul porții. Nu-mi place să scurm în țărână, asta-i treabă de femei. Ele sunt chemate să facă lingvistică.» (p. 91)

Roman, jurnal, metaroman

Fragmentarismul deliberat al romanului, care poate părea un exercițiu, un experiment textual, poate fi privit și dintr-o perspectivă serioasă ca soluție salvatoare a prozatorului care încearcă să se adapteze unui anumit cititor, tot mai grăbit și mai doritor de diversitate. Or, oferindu-i acest mozaic tematic și formal, Marin Mincu se dovedește receptiv la metamorfozele continue ale unei vieți literare tot mai curioase și mai greu accesibile. A nu se înțelege că disponibilitatea pentru satisfacerea gustului impus de un public în schimbare echivalează cu un compromis sau că presupune facilitate. Pur și simplu, este vorba despre un scriitor lucid, care manevrează cu abilitate butoanele pe care le are la dispoziție pentru a crea un roman de valoare.

E greu de spus ce place mai mult în această carte. Să fie oare însemnările

de tip jurnal (un jurnal dublu de această dată, spre deosebire de primul volum) care conturează avaturile unei povești de iubire centrată pe întrebările referitoare la sentiment? Să fie picanterile și adevărurile din viața literară pe care Marin Mincu le dezvăluie la fiecare pas ca experiențe care i-au marcat evoluția? Sau știința de a articula diferite moduri, procedee, tehnici și strategii care converg într-un experiment romanesc oarecum inedit? Greu de spus. Probabil ceva din toate. Cert este că *Graziella* dezvăluie (intenționat sau nu) afinități cu proza lui Camil Petrescu, pe care îl simțim voalat în text. De altfel, unul dintre motoarele care deschide cartea trimite în mod clar la Doamna T. Cert este că Marin Mincu are ce și despre ce scrie, confirmând una dintre devizele camilpetresciene: „... trebuie să scrie numai acei care au ceva de spus.” Iar autorul are, cu siguranță, ceva de spus, fie că e vorba de experiențe personale, fie dobândite pe calea lecturii.

Agresivul și blajinul Mincu

Deși ar merita-o, romanul nu se va impune. Există undeva în roman o scenă, în care copil fiind, autorul simte cum, dintr-o dată, în timp ce se dădea pe gheată, crește în el o putere de care nu se crezuse în stare și dintr-un pumn îl culcă la pământ pe unul dintre colegii de școală, care îl încurcase. Este momentul conștientizării propriei puteri, pe care o va folosi pentru a reuși în viață. Aparenta agresivitate a lui Marin Mincu e doar o mască. Una care l-a transformat de-a lungul anilor într-un ghimpe pentru comoditatea multora. Iar spiritul său războinic, propensiunea sa polemică, în care întrezăresc ceva din noblețea cavalerilor de odinioară, nu ascunde umori sau malignitate. Aura nefastă de excentric, de don Quijote, care i se atribuie în general, mi se pare nedreaptă. Ea otnubilează adesea receptarea cărților sale.

Personaj (căci asta e Marin Mincu) dificil, incomod chiar, autorul nu le place multora. Asta spre cinstea sa. Chiar dacă (auto)exclus din grupări („gaște” cum le-a zis Caragiale odinioară) literare, el are avantajul outsiderului, al marginalului, care, de pe o poziție exterioră, își poate permite să atace, fără a risca să piardă prea mult. Tocmai din aceste motive rămân la idee că situația sa literară e cumva nedreaptă, iar romanul acesta, *Graziella*, ar merita mai multă atenție.

Adrian JICU

* Marin Mincu, **Intermezzo**, vol. II (*Graziella*), ediția a II-a, revăzută, Iași, POLIROM, 2008

Marco Bandini

**Codex
(1646-1648)**

În „Revista învățătorilor” (1930), Grigore Tabacaru publica un articol sumativ, „Scriitorii Bacăului”, în care îl consemnează pe Marco Bandini drept primul condeier al locului. Dacă ținem seama de faptul că este înmormântat la Bacău (născut însă la Skopje, în Bosnia, în 1593 sau 1598) și că în „Vizita generală a tuturor bisericilor de rit romano-catolic din provincia Moldova” este inclusă și zona Bacăului, etichetarea este motivată. „Codex Bandinus”, cum mai este cunoscut scrierea, scris la Bacău, a fost tipărit prima oară în 1895 de către V. A. Urechia, dar fragmentar și impresionant. Este un memoriu datat 1646, „un cap de pod prețios” (Eugen Budău) pentru localitățile istorice din Moldova, populate de romano-catolici.

Adevărata ediție a lucrării a apărut abia în 2006, la Editura „Presa Bună” din Iași, și i se datorează reputatului latinist Traian Diaconescu, care semnează introducerea, glosarul și traducerea. Bucurându-se de binecuvântarea P. S. Petru Gherghel, episcop de Iași, și de colaborarea teologului Anton Despinescu (cu „Preliminarii istorice”), a lingvistului Mircea Ciubotaru (cu „Note și comentarii”), a latinistilor Cristina Halichias și Dorina Târnușeanu (cu revizii, aparat critic și indice de nume), apariția cărții constituie un eveniment excepțional. Latinist cu solidă pregătire filologică și cu experiență editorială (a tradus și publicat din Esop, Seneca, dar și din clasicii latini), beneficiind de o autoritate științifică și pedagogică de excepție, Traian Diaconescu a realizat o operă de referință pentru istoriografia românească și, totodată, pentru cercetarea științifică aplicată, în domeniul filologic.

În „Introducere” traducătorul ne atenționează că literatura de expresie latină din România este puțin studiată și că explorarea acesteia „ne ajută să cunoaștem mai bine patrimoniul nostru spiritual și să descoperim identitatea noastră în cadrul culturii europene”. Studiul introductiv aduce informații privind istoria catolicilor din Moldova, starea cultului catolic în vremea lui Vasile Lupu, limbile vernaculare utilizate în mediul catolic și elemente de limbă română interferate în textul latin. Traian Diaconescu realizează o bună sinteză a istoriei catolicilor din Moldova, potrivit informațiilor desprinse din *Codex Bandinus*. Astfel, primele manifestări ale catolicismului datează din secolul al XIII-lea, când „o parte dintre catolici au fost colonizați înaintea întemeierii statului moldovenesc, între Carpați și Siret, pentru asigurarea frontierei răsăritene a regatului maghiar, iar altă parte au fost converșiți de misionari din rândurile cumanilor sau ale localnicilor «schismatici». Hotarul răsăritean al statului maghiar, în secolele XIII-XIV, trebuia să fie străjuit de numeroși grăniceri, căci Siretul avea căi deschise, spre Transilvania, pe valea Trotușului, a Bistriței și a Moldovei”. Concluziile la care ajunge traducătorul sunt că „Lunca Siretului a fost o vreme un hotar al colonizării catolice spre răsărit” și că „grupurile catolice din dreapta Siretului sunt mai vechi decât cele din stânga Siretului”. De aceea azi

satele din stânga Siretului, de la Oboroceni (Iași) la Ploscuțeni (Vrancea) nu aveau în acea vreme catolici ungarofoni. Traian Diaconescu face și câteva corecții de toponimie, dar și de istorie a bisericilor. De exemplu, principesa Margareta nu a contribuit la ridicarea bisericilor catolice din Trotuș și Bacău, așa cum afirmă Bandini, lipsind confirmările documentare. Cât privește educația lingvistică, „enoriașii catolici au învățat limba română, astfel încât, după decenii de conviețuire cu românii, majoritatea erau bilingvi”.

Lucrarea lui Marco Bandini are și calități literare, măcar pentru meritul de a fi investigat și descris câmpul mentalitar al comunităților catolice. Organizată „în oglindă”, ediția bilingvă este și un bun suport pentru studii în domeniile filozofice, istorice și religioase, iar inventarul localităților este o bază generoasă pentru cercetători.

Ioan DĂNILĂ

Doru Kalmuski

**Formula
supraviețuirii**

În cadrul colecției „Scriitori băcăuani contemporani”, Editura „Deșteptarea” propune un nou roman semnat de către Doru Kalmuski – *Formula supraviețuirii*. Desigur, nu din dorința de a-mi lăuda intuițiile, voi declara răspicat că, din fericire, romanul la care m-am oprit poartă perfect *pecetea Doru Kalmuski*.

Concepute sub semnul alegoriei, rândurile compun imaginea unui câmp semantic ce scapă adesea conveniențelor. Sub o formă clar subiectivă, capitolele ar putea fi citite într-o ordine ce nu ar ține decât de hazard, urmând ca la sfârșit totul să se învâluie de sens... Pe de altă parte, ceea ce „se întâmplă” la Doru Kalmuski ar putea constitui o reșezare voit interactivă, implicând afinitățile subiectiv-culturale ale lectorului. De altfel, acesta este unul dintre aspectele forte, care face din proza de față o invitație la lectura asumată a unor istorii recente. Plecând de la informația măruntă a buletinelor de știri ori dinspre (pseudo)supozitiile mecanismelor unei lumi globalizate, noul și vechiul nu sunt decât fețele, pe rând trucate, ale unei problematice comune. Unul dintre personaje are mereu câte un răspuns pregătit: „În manevrarea prostimii nu trebuie să dispui de merite ci de exploatarea slăbi-

ciunii celorlalți. Niște clase sociale bine dozate și echilibrate te scutesc de eforturile necesare armonizării intereselor lor. E ca în natură, unde există bariere rasiale clare și urșii nu încearcă să se împerecheze cu iepurii. Dar comuniștii au crezut că pot face să dispară clasele sociale și pot duce urșii la montă la vizuinele iepurilor. Asta le-a fost fatal, pentru că pe sub pielea artificială a linei de partid a crescut grăsimea. Mai era și târâniea, ținută în lesă, ca să nu se sălbăticească de tot, dar nici să nu capete glas – un fel de brute cu ochi injectați și ceas la mână. Nu, nu i-am uitat nici pe intelectualii, dizidenții noștri de buodor care spuneau la chermeza de 1 Mai bancuri inventate de securitate. Era o semibarbarie bine organizată în felul ei, pentru că fiecare dintre grupurile acelea avea câte o nișă unde să se ascundă, să-și depună ouăle frustrării”.

Formula supraviețuirii e un roman bine scris, care printr-o ironie parțial mascată, dar și printr-un simț al tragicului aparte (cel puțin pentru „uzanțele estetice contemporane”), fotografiază circuitul lumii și invită oaspetele către o nesfârșită problematizare. Un „castel” și un proces de forțată esențializare ce amintesc, printre alții, de Kafka. Deși la prima vedere greoaie, lipsită de dialogul convențional, arhitectura romanului este dată de subtilități ce se ramifică. Doru Kalmuski este o constantă pentru proza contemporană inteligentă, ale cărei resorturi stau în fiecare semn al cotidianului.

Marius MANTA

George Vulturescu

**Alte poeme
din Nord**

Mărturisind o legătură ombilicală cu locurile în care a luat contact cu alteritatea (cătunul Tireac, jud. Satu Mare), George Vulturescu continuă, în *Alte poeme din Nord* (Editura „BrumaR”), discursul poemourgic din *Monograme pe pietrele Nordului*. Cele 27 de discursuri lirice sunt tot atâtea rune care compun „textul sacru la Nordului”, mitografia extrapolată a matricei natale.

Autorul nu-și uită obârșia, pe care o evocă panteistic, reliefându-i importanța în formarea sa ca om de artă: „Academia mea: iarba din sat”. Matricea existențială se conturează grotesc de realist, transformându-se în

imaginea parodică a *Floricii* lui Ion Pillat, căci în centrul acesteia se află crâșma lui Humă din Tireac, unde „Nu alcoolul, ci frontiera ultimului pahar/ prevestește Nordul”. Dincolo de acest cronotop, se întrezărește un tărâm fabulos, situat dincolo de nivelatoarea civilizație, dincolo de contingent, „dincolo de Nord, tărâm incognoscibil, dar visat, engramat de la facerea lumii, răvnit și invocat cu fiecare literă, cu fiecare cuvânt sau vers, ca într-un lanț trofic din care nu lipsește nicio verigă”.

Câmpul de semnificații ale lexemului *nord* este exploatat în întreaga sa paradigmă, construindu-se o hierogamie grotescă de septentrional și dacic, ortodoxism și păgânism, în proporțiile optime pentru conturarea ce se vrea exhaustivă a unei *ars poetica* originale ai cărei termeni-cheie sunt *nordul* și *litera*.

În primul rând, Nordul sugerează ideea de moralitate: acul indicator al scriitorului indica totdeauna Nordul, unde „a călcat Dumnezeu”. Ținutul este viețuit de lup, care deambulează pe stâncile acestui loc fantasmatic și care este pentru poet încarnarea unui Dumnezeu ce pare să clameze o nouă religie: „mă întorc la lupii mei din Nord/ în ochii lor am văzut litera/ gata să-și urle numele”. Acest nume este scris de „Mâna care (...) e totuna cu mâna de pe cutii”, cea a lui Moise care a scrijelit textul biblic, atunci când „a venit vremea literii”. De fapt, aceasta este marea revelație a poemelor lui George Vulturescu: denominarea este generatoare de sens și conținut. Numai că nu mai este suficientă rostirea, „strigarea” numelui, ci este necesară și scrijelirea, săparea literelor ce-l compun în piatră pentru ca acesta să devină „instanță poemourgică”, căci „pe oasele literelor stă poemul/ tremurând ca o carne/ orice lectură este o rană”.

Apoi, Nordul e starea de spirit, universul interior al eului liric. Acesta se simte damnat și blagoslovit totodată de electiunea divină („Nordul/ te alege: urlă”), cu truda sisifică, printre pietrele aspre, întru edificarea unui sens. George Vulturescu are vocația clarificării, și de aceea simte nevoia permanentă de a defini elementele universului său liric pentru care-și creează, abil, popasuri. Aceasta e motivația pentru care unii exegeți au considerat poezia lui George Vulturescu drept una conceptuală. Noi am alinia-o mai degrabă liricii *neexpressioniste*, determinată fiind în primul rând de recursul la mit și la metafizicizarea uneori mai mult decât *plasticizantă*, care transformă termenii în simboluri. De asemenea, se alătură seriei argumentative predilectă pentru imaginile și formele tensionate, obsesia literii și a cuvântului etc. Discursul liric, construit din termeni duri, tăioși se aseamănă „strigătului” expressionist, eliberator de obsesii apocaliptice și regenerador de speranțe existențiale, trimiterile la opere de artă îmbogățind substanța poeziei genuine cu comentariul în stil ironic postmodern: „Dar când a ridicat ochii ai știut că văzuse în/ negrul cafelei fundalul pânzei cu / strigătul lui Edward Munch.”

Și în *Alte poeme din Nord* George Vulturescu își deoilează harul faustic care-și asumă limita ontologică și se mântuiește prin confesiuni poetice șocante prin sinceritatea lor.

Nicoleta FLOREAN

• Cristi Gașpar

Doru Ciucescu

**Grecia
năbădăiosului
înamorat, Zeus**

Dintre autorii băcăuani contemporani Doru Ciucescu și-a făcut un (re)nume din a publica proză de călătorie, situabilă undeva la jumătatea dintre publicistică și beletristică. Recentul său volum, *Grecia năbădăiosului înamorat*, (sic!) Zeus (București, Editura Didactică și Pedagogică, 2009) confirmă, sub un titlu căutat, comercial, o scriitură deja cunoscută. De altfel, profesorul băcăuan, ajuns, se pare, la a douăzeci și cincea carte (didactice, științifice sau de călătorii) și-a construit de-a scrie, remarcându-se prin accesibilitate.

Simtind lipsa de răbdare a cititorului de astăzi, el a înțeles să își adapteze scrisul, livrând texte scurte, în care amestecă informația culturală cu umorul, din dorința de a se face plăcut. Rezultatul este meritoriu: tablete rezonabile și ca lungime și ca stil, potrivite unui lector de instrucție medie, care vrea să se documenteze în linia marii asupra unor aspecte geografice, turistice sau mitologice și chiar să se delecteze.

Cum făcuse în cărțile de călătorii anterioare, Doru Ciucescu profită de experiența grecească, pe care o transformă în prilej de disertație. Astfel, textele sale devin un mijloc de popularizare întrucât călătorul nu se mulțumește să descrie numeroasele locuri văzute, ci caută să înțeleagă modul de a gândi al oamenilor și, în plus, fiind vorba despre insulele grecești, să aducă în discuție cât mai multe elemente mitologice. Rezultatul e un amestec variabil de informație, descriere și observație. Un galimatias plăcut și util.

Nu știu dacă și-a propus ori nu efecte artistice, însă și de această dată, Doru Ciucescu este lacunar la capitolul literatură. Metoda e cam aceeași din *Mâncătoarele de ruj de buze din Casablanca*, *Peste Prut și mai departe...* sau *Străluciri diamantine în Israel*. Se ia o destinație turistică (în cazul de față Grecia), câteva personaje (unele cu nume forțate, în maniera de odinioară a pașoptiștilor – Apostrofel Gramăticu, Acribel Tocilescu, Sofistoc Alboapte, Fugarica Sărăciă, Emigrantiana Zilieru etc.) și se creează scene care urmăresc să prezinte destinații turistice prin intermediul discuțiilor. Dialogurile sunt artificiale, cu caracter didactic, simțindu-se strădania autorului de a inventa pretexte pentru a-și vehicula ideile. Când nu e el însuși, încercând efecte literare gratuite, Doru Ciucescu alunecă spre prozaism, spre facilitate. Unele finaluri reușesc prin vorbe de duh sau explicații pertinente. Altele, în schimb, nu depășesc o anume naivitate, cum ar fi bancul care se vrea hazos din finalul textului numit „Româncele emigrante din feribotul spre Insula Corfu și... Herakles - fructul amorului lui Zeus cu Alcmena”: „Sunt studentă în anul al doilea la una dintre universitățile din Bacău, nu îi dau numele, ca să nu îi fac publicitate gratuită. Printre colegii mei circulă următorul banc: «Un domn distins se duce la medic, care îl întreabă: «Dumneavoastră vorbiți în somn?» Pacientul răspunde: «Nu, dar uneori mi se întâmplă ca eu să vorbesc, iar cei

din jurul meu să doarmă.» Medicul rămâne fără replică. Pacientul explică: «Sunt profesor universitar»” (p. 82)

Una peste alta, *Grecia...* năbădăiosului Doru Ciucescu este o agreabilă carte de vacanță, un ghid turistic atipic, prin amestecul de știință, publicistică și literatură.

Adrian JICU

Cristian Livescu

**Magiștri & hermeneuți.
Prin ruinele canonului literar**

E un fapt notoriu că autorii cărților de critică și istorie literară apar în rafturile librăriilor mai rar decât autorii de beletristică. Explicația poate să tină de adresabilitate (numărul cititorilor în domeniu fiind, fatalmente, mai mic), dar și de relaxarea „spiritului critic”. Pe de altă parte, având ca materie primă literatură, e normal ca istoricul și criticul literar să pășească pe urmele autorilor de ficțiune. Acestea sunt motivele pentru care și Cristian Livescu s-a manifestat cu parcimonie în arena editorială ca autor, lăsând să treacă destui ani între un volum și altul.

Dar cred că mai există un motiv, de astă dată particular, pentru care Cristian Livescu nu se grăbește să-și publice cărțile: el are ambiția ca fiecare dintre ele să constituie o referință, să aibă o coerență și o „greutate” specifică. Și rezultatele se văd: studiul despre Ion Pillat a intrat în bibliografiile de bază (școlare și universitare), *Scenele* din 1983 se află în bibliografia D.G.L.R. al Academiei, iar *Întâiul Eminescu* a primit Medalia aniversării a 150 de ani de la nașterea Poetului. Iar acum, Cristian Livescu revine cu o construcție critică solidă, *Magiștri & hermeneuți. Prin ruinele canonului literar* (Editura „Timpul”, Iași, 2007).

Este un pariu cu o miză ridicată, pentru că autorul a decis să se exerseze în ceea ce e numit, îndeobște, „critica critică”, dar ar trebui numit în cazul de față „critica eseului”. Întreprindere complicată, căci materialul literar e de gradul al doilea și obligă atât la cunoașterea fondului primar (beletristic), cât și la perceperea/definirea mijloacelor de interpretare. Concluzia la care ajunge Cristian Livescu se impune chiar din subtitlul cărții („Prin ruinele canonului literar”) și vizează metamorfozele pe care le-a suferit tradiționala „critică cu metodă” în post-modernitate, sub reverberațiile literaturii însăși.

Pentru înțelegerea acestor transformări, semnificativă mi se pare plasarea la începutul primului capitol („Eseul ca obsesie a singularului”) a unui text despre „anxietatea și specificul post-

modernității”. Pornind de la câteva considerații ale lui Kierkegaard, autorul constată: „Anxietatea de astăzi este, altfel spus, triumful discursivului, al coruperii memoriei, blocării ei în plină acțiune demistificată - este triumful revoluțiilor mimate.” Ulterior, consecințele sunt ilustrate printr-un șir de profiluri edificatoare: „Emil Cioran sau cearta gânditorului cu lumea”, „Petru Creția sau aventura frumosului spre esența adevărului”, „Ioan Petru Culianu, hermeneutul neascultător”, „Luca Pițu, «magistrul din Cajvana»”, „Adrian Marino, mai-mult-ca-lucidul netemperat”, „Barocul ca personaj: Andrei Pleșu” s.a. Iar după un exemplar ocol prin „Arta Criticii”, în capitolul II (Tudor Vianu, Cornel Regman, Al. Piru, N. Manolescu, Eugen Simion, E. Lovinescu), Cristian Livescu decelează traectoriile vizibile în actualitate: „III. Generații și revizori” (M. Nițescu, Laurențiu Ulici, Gh. Grigurcu, Marin Mincu, Mihai Cimpoi, Dan-Silviu Boerescu, Mircea A. Diaconu, Al. Condeescu, Ion Simuț, Dan Culcer etc.) și „IV. Prin ruinele canonului literar”.

În fine, Cristian Livescu descoperă și o serie de „nostalgii de context”, ca să le spun așa, în capitolul V („Inițiată în tainele «salvate» ale lumii”: Petru Comarnescu, Anton Dumitriu, Radu Enescu, G. T. Kirileanu, Mircea Eliade, Grigore Cugler), pentru a conchide: „Diacronia literară își selectează în felul ei valorile, neținând seama de cantitatea de verosimil forțat, căznit, intenționat existentă în anumite cărți, ci de «abuzul» artistic cheltuit în ele...”

În această incursiune prin eseuistica românească modernă și post-modernă, Cristian Livescu reușește cel puțin două performanțe: să identifice liniile de forță/structura unei materii care și-a propus din capul locului de-structurarea și să contureze câteva portrete memorabile de esești (inclusiv în acele casete-anexă de la sfârșitul unor subcapitole).

Asta face din *Magiștri & hermeneuți* un real eveniment literar.

Emil NICOLAE

Viorica Răduță

**Mamamea
moarte**

Volumul *Mamamea moarte*, apărut la Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, 2008, este, după cum sugerează și titlul, un roman despre moarte, un roman poematice, scris sub forma unor scrisori-mărturisiri către o cititoare mai mult sau mai puțin imaginară, Daria.

În prima parte, „Movul de Bagdad”, tragediile vieții, boala, suferințele, singurătatea sunt redată nu doar în frag-

mente poematice, ci și în dialoguri scurte între personaje, iar povestirile triste urmează un anumit fir epic. Autoarea relatează cu o intensitate copleșitoare moartea Anei, soția fratelui, punând în paralel dramatismul îmbătrânirii, disperarea însingurării profunde, prin care trece propria mamă, aflată în pragul vârstei de 88 de ani. Odată cu plecarea Anei *dincolo*, tot ce era până atunci viu, în localitatea rurală, Bagdad, moare. Pământul este foarte arid, în grădina se ofilește totul, Pavel – soțul Anei se subțiază, transformându-se în rugăciune. Iar mama e personajul care guvernează neputincioasă aceste întâmplări. Bătrâna este disperată de singurătate, de inutilitatea propriei existențe, de parșivienii *Șoimănului* (personificarea morții) care vine după oameni mult mai tineri decât ea. Ochii bătrânei nu mai pot vedea decât amintirile, dar și acestea toate sunt triste. Fiica (naratoarea) locuiește în oraș și își vizitează mama în zilele libere, călătorind în trenuri personale, pline de navetiști guralivi, uneori puși pe harț, dar în cele din urmă împăciuitori. Freamătul permanent din tren contrastează izbitor cu letargia ce domină Bagdadul și casa părintească. Bagdadul e un deșert în care oamenii sunt triști, fiind lipsiți de dragoste. Doar Pavel și Ana formează un cuplu și se iubesc, dar Ana, deși e tânără, înaltă și frumoasă, va fi răpită de o boală necruțătoare, după lungi și grele suferințe. Toți din jur o înconjoară cu afecțiuni, sunt conștienți de iminența sfârșitului tragic, dar se străduiesc să nu vadă moartea pentru a nu-i oferi sens. Ana moare, dar toată agitația creată în jurul ei, toate personajele strâne laolaltă în clipele de ultimă despărțire arată că moartea nu este învingătoare. Sora Anei, Sabina, nu o mai prinde în viață și momentul pierdut al rămasului-bune accentuează tragismul. Sunt fragmente lirice în care tânguirea atinge cote de maximă intensitate: „... nisipul înaintase în Bagdad și Ana trebuie să-l fi simțit fiindcă primea pe vârful buzelor câte o picătură de apă. Era marți și fetele au stat cu ea toată noaptea. Au stat cu trupul care putrezise la mijloc, dar niciunul dintre noi nu voiam să vedem. Îi masam mijlocul și se mai liniștea. Până la un timp, când pielea s-a înroșit. După miezul nopții, m-am dus pentru vreo oră în altă cameră și când m-am întors sora mea a strigat-o de două ori Ana! Și de două ori s-a întors, dar fără privire, și Pavel n-a mai lăsat-o a treia oară, și sora mea știe, a zis, am s-o țin de mână, și degetele s-au mișcat, suflarea a zis Sabină! A coborât din accelerat să o vadă și în fața gării Pavel nu i-a spus nimic și la poartă a început Surioara mea și surioara mea! De atâtea ori de câte a avut ea înăuntru, apoi n-a mai zis nimic până la plecare, doar a privit.”

Partea a doua, „Între exoduri” e și mai densă liric, firul epic se pierde aproape cu totul. Oniricul are o importanță majoră, visele dominând și controlând realitatea. Dar visul e, de asemenea, cu nuanțe grave, melancolice. Autoarea folosește aici numeroase simboluri din mitologia populară. *Mamamea moarte* e un roman liric trist, sensibil, copleșitor, despre *absențele* existente în viață. Dar până la urmă, vorba psalmistului, „Oricât ar fi, viața asta este umbră și vis!”

Violeta SAVU

• Cristii Gaspar

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Academia cerului

Vlăstar al celui mai vechi neam sedentar al Europei, sunt și eu înzestrat prin fire cu un puternic instinct al vetrei. De când mă știu, sufletul meu a îmbrățișat vatra dureros de strâns și dureros de loial. La zece ani am părăsit satul natal, Burdusacii, pornind în necunoscutul care era orașul Bărlad. A fost o primă traumă. În cea mai mare taină, am umplut cu pământ din fața casei o cutiută zincată și am ascuns-o într-un colț al cutărilor pregătite pentru plecarea în surghiunul prin care îmi debuta viața ruptă de câminul părintesc. În răstimpuri, o pipăiam cu înfrigurare temându-mă să nu-mi fi dispărut. Nimeni, dar absolut nimeni, nu mi-a știut taina, nici măcar unicul frate ce s-a întâmplat să-mi fie coleg de bancă, nici gazda aspră cu ochi de vultur bațjocoritor. Aici și astăzi doar, la trecerea a peste 60 de ani, o divulg cu brutalitatea pe care mi-o îngăduie o vârstă ce începe să se numească târzie... Era altarul meu portabil. Peste ani și ani, aveam să-i aflui, cu îndrăzneală nepedeșită, un echivalent în lădița cu cele sfinte purtată pe drumurile de către Monseniorul martir Vladimir Ghyka. Era secretul meu tonifiant. Când eram năpădit de dor, sau tulburat, sau la pământ, ridicam capacul rotund și mă uitam la țărâna deportată odată cu mine. Ca prin farmec, toate îmi treceau, șira spinării redevenea erectă, sufletul mi se lumina, iar privirea căuta în sus. Mâna de pământ îmi permitea un dialog cu Logosul, în afara primejdiei vreunei turbății. Post avansat de prim ajutor al vetrei. Deschisă cu fior și cu atenții suave, cutia dădea drumul nevăzuților îngeri captivi care atingeau sa aripile desfăcute obrazul copilului salvat...
Dar cerul?! Ah, cerul!

În acei ani am avut revelația de vatră răsturnată a bolții. Se îndumnezeiau una pe alta. De atunci am luat deprinderea de a cerceta cerul mai des decât cadranul ceasului de la mână. Cercetez bolta de dincolo de degetele norilor trecători, cercetez aparenta sticloasă și inebriabilă a celei mai vaste și mai ascunse mișcări. Totdeauna însă încercarea de a gândi eterul mă înspăimântă. Ochiul triumfă, în timp ce sufletul barează accesul. Cât de reacționare îmi erau, în fond, admirația, emoția și extazul în fața infinitului astral prin faptul de a-mi bloca gândirea!

În anul 1951, s-a introdus în programa de învățământ a Liceului Gheorghe Roșca Codreanu obiectul *Astronomie*, strecurat printre automatismele tiranice ale materialismului dogmatic al lui Marx. Se voia o miză a întinerii ateismului. Demersul risca să fie acuzat de către promotorii inșiși de obiectivism. Prin nouate și perspective, noua disciplină se distanța de impersonalele *manuale unice*, deși era și *Astronomie un manual unic*, și de publicația *Temps nouveaux* imprimată la Moscova, pe care eram siliți să învățăm limba franceză, și nu prin *L'Art Poétique* de Boileau, din care bătrânul unchi, Nicolae Brăescu, omul desăvârșit al familiei mele, mă îndemna să învăț pe dinafară unele crâmpie...

Studiam, așadar, astronomia, dar nu putea să mă atragă ceea ce mă înspăimânta. Voi fi luat, probabil, notă mare, însă profesorului îi scăpa observația că asimilam astronomia ca pe un fapt netrăit sufleteste...

Rețelele subconștientului însă lucrau. Întregul fond negativ de până atunci avea curând să sufere conversia pozitivă și spațiul astral să-mi apară dacă nu familiilor cel puțin sensibil la abordarea mentală. Era, cu siguranță, un câștig și pentru perceperea fizică și pentru probabilitatea revelației metafizice. Câștig ce apare sub forma unor surprize, atunci când te gândești mai puțin sau nu te gândești deloc.

Vechea inerție psihologică avea să-mi fie neantizată vreo 30 de ani mai târziu, acasă la Burdusaci. Mă aflam într-o seară cu ai mei pe terasă, când mama îmi spuse deodată privind cerul plin de cele mai limpezi stele cu puțință:

-Uite o stea căzătoare! Dar de ce merge în diagonală pe cer și nu cade?! Deodată m-am izbit de o revelație:

-E un satelit artificial!

Ne-am dus în spatele casei, căci punctul de foc evolua dincolo de acoperiș.

-Ce fericită trebuie să fiu! reflectă mama, care era foarte bolnavă. Am trăit să văd o navă spațială și s-o confund cu o stea!

Un jungher a sfâșiat vechea mea rețineră. Din acea clipă, gândul a fost gata să se lanseze nestingherit: mama îi oferise rampa de lansare. Alumn tomatic, m-am simțit deodată sigur, voios și emancipat de scumpul meu suflet. De atunci, de câte ori mă aflui în fața unor dezabuzări ai vieții care-mi cer sprijin farmacologic, deoarece sunt medic, adaug la urmă:

- Și uitați-vă la cer în fiecare seară!

*

Începea primăvara: o fată oprea muzica, închidea fereastra și paharul cu apă mine-rală. Îl așeza pe noptieră, mângâindu-și treningul cu după-amiaza abia încălzită și aspră; îi amintea de cravata unui ceai, despărțindu-i sânii: părinți încă tineri pentru orice. Simțea apoi durerea ușoară a toartelor de la cercei, căldura de peste câteva luni, când intra la medicină, visa: răsuflarea unei rochii deschidea ușa dulapului pe dinăuntru, și seara apăsa pe sonerie ca scrisul pe un caiet studentesc.

*

Ziua se zbatuse în pasăre: îi lovise cu totul inima ca o ceașcă fierbinte de cafea; o vârsase peste zăpada și se născuse prin amândoi ochii. Văzuse prima dată soarele, când trecea strada după un câine, apoi, o fotografie cu fața pe birou: fiecare, acolo, bărbat și femeie, adormise înăuntru lui, în timp ce telefonul forma singur numere de taxi; într-o mașină goală, în spate, un rest de plop dat cu var în fiecare an din greșeală aștepta cu ceasul pornit.

*

Cerul rămâne singur, pe stadionul gol, toată după-amiaza. Zăpada ia masca mortuară unui fum sărac, trimis după lemne pentru foc de țigările vorbărețe, cu tutunul umed scuiptat din când în când în spate. Începe să se întunece din magazine: guoaietele își dau foc în fața tomberoanelor, lăsând, dintre ele, să scape doar fluturașii de salariu. Copiii cu cheile de gât blocate în uși li se dă drumul, peste noapte, înăuntru, să plângă tare la ferestre, să se știe că e cineva acolo, în case.

*

Noaptea se muta greu: mobilă în casa unei femei singure, ce bătuse în cuie, pe crengi, pozele din tinerete, să nu-i mai foșnească trotuarul, când vinul începea să spună primele cuvinte, târziu, după două rânduri și cineva de chelneri cu șireturi slăbite și ochi oțetiți, de cocosi coborând, pe jos, tabla acoperișurilor. Toate se luminau, pe rând, de la hainele lor, în sfârșit, colorate: un copil își rezema de zid bicicleta și începea să facă alta, la fel, din scâncetele câteilor aruncați în stradă; pe ea se visase trecând înaintea altora o apă adâncă, până peste pedale.

*

Duminica târziu, în piață, vânzătorii scoteau din mașini câte o carte murdară de pământ, îi făceau un dop triunghiular ca unei lubenițe și, vorbind despre greutatele de un vin, de departe, îl întindeau în vârful cuțitului să-l gusti, siguri că o să-ți placă așa cum le-a plăcut și unora dintre nevestele lor, în nopțile fierbinți și albe, de august, ce le-au învechit înainte de vreme cămășile. Alegeai greu pe care să-l încerci, chiar dacă la întâmplare, de fiecare dată, și, cu grijă, îl curătați de sămburi pe o bancă, unde îi făceați loc mai întâi luminii șoptite pe care o cunoșteai de foarte multă vreme. Lângă ea mușcai încet și adânc, doar de câteva ori până la coajă, simțind toată răbdarea

Adrian Bodnaru

miezului de pagină, iar când cunoștința ta se hotăra să plece, te întorceai și tu, fericită că ți-a trecut tăcerea de dinaintea serii, să-mi povestești despre cât de urât se va topi zăpada ce va să vină până la urmă.

*

Ciorapul tău rămăsese același vizitor în ser-tarul întredeschis, luminat pe deasupra de lună: în mansarda lui, plină de culori moi și rare, lucra la o carte despre prietenia cu genunchii și aventurile de zi cu zi. Avea deja terminate primele capitole, în care povestea întâlnirea cu fețele de masă în restaurante, cu gustul sălcii al inelelor pe sub care trecuse adesea, cu arsurile șampaniei reci și dulcege, sau cu plantele tropicale din cearsafurile alunecoase, dar o lua mereu de la capăt, rescriind noaptea, poate și pentru că fusese închis de câteva ori, pentru delice minore, în pantoful negru cu vârf ascuțit, cel mai de temut pe vremea aceea, și își pierduse încrederea. Vănduse însă în continuare parfumuri interzise, ba mai mult, începuse chiar să consume, de la alte femei, odată cu tine, frica și singură-tatea.

*

Se putea visa: barmanul aranja băuturi colorate într-o cutie goală de televizor, o așeza în dreptul ferestrei de la apus și fixa radioul cu bateriile afară pe un post îndepărtat, neînțeles de nimeni; doar strigătele veneau de aproape, odată cu vocea liniștită din nou a vitrinei ruginii. Urmăream fiecare fază, ne întristam și ne bucuram împreună până la sfârșit, ca în șirurile de oameni ce făceau cu mâna mașinilor gri, ce păreau că merg spre apa înaltă, cu câini la picioare în locul pescarilor. Mai rămâneam puțin după meci, gândindu-mă cum voi trece prin fața frizeriei aprinse mereu, cum nu voi fi obligat să mă așez pe scaun și, dintr-o dată, îmi închipuiam că o femeie frumoasă va privi spre mine de acolo, din frig. Uneori amorțeam cu degetele adâncite în paharul gros, crăpat degeaba: era cald și bine ca în autocarul ce urca încet, demult; uitam ușor, până și greața de pe serpentine.

*

Pădurile au plecat. Au lăsat copacii singuri, în urmă, și s-au făcut păduri de oameni, orașe: păduri care cresc înăuntru ca niște copii îmbătrânind în mame nemuritoare, fără urmași. Era atât de demult de când se trăia pe afară încât nici măcar femeile fericite, cele care, după un timp, simțeau întotdeauna un gust de fructe și prune uscate, iar vitrinele de cristal de pe vremea bunicii drepte li se spârgeau în mii de păsări mici și pline de grăunțe, nu-și mai aminteau; poate și fiindcă se trăia aproape la fel: în fiecare zi.

Violeta
Savu

dintr-un punct în altul

în acest loc numai cel chemat așteaptă

în acest loc te pot țintui aromele
pulverizate din văluri de mir.

ai văzut trecătorule punctul roșu
înaintea stingerii luminii
din candelă?

când poezia revarsă printr-un punct identic
privirea mea pălpăie în vâlvătaia
unui asfințit straniu.

prefață

cât mi-ar fi plăcut în zori de zi
să-mi stropesc obrajii cu apă de izvor
ținută în clondirul ce-a fost odată al bunicii.

dimineata apa curge cu sunet monoton
îmi rimelez ochii în fața oglinzii
se-nmultesc apoi se scurg
de pe degete curcubeiele sferice.

nu toate mor culorile se duc
în părul meu întunecat și gândul
se-ntoarce la copilărie
din casa bătrânilor au mai rămas
fotografiile vechi.

nu vreau să știu de ce diminețile
după depărtarea bunicii dacă privesc
mai adânc în oglindă văd chipul
bărbatului plecat să picteze biserici.

primul capitol

foșnetul aspru al rucsacului
ridicat pe umeri
un tren, un vis Rubliov, un copil

iar eu într-un abur
de cealaltă lume
mi te închipui

iubesc marea

voi scrie un poem pentru Marea
pe care n-am mai văzut-o demult.
tot ce iubesc peste fire se îndepărtează
după ce mai întâi răvășește adânc.

Marea m-a lovit fără să mă rănească,
ultima oară era tulburător de frumoasă.
neliniști de-atunci au tot crescut.

bărbații au vrut trupul meu, doar trupul iar Marea
ca o femeie rivală, îi primește continuu în valuri.
iar Adamii ies indiferenți din involburatele ape
părăsind Marea mereu lângă stânci

lar eu evă sirenă
cu dorințe torente tempeste

La răsărit de Eden -

Timsbel

am îngăduința în piatră seacă
să-mi zăvorăsc inima.

triunghi

în lacul cu buzunar de lună
și poale de crengi umbrite
fetița aruncă două pietre mici
acordând litaniiile din depărtări.

vesperale dorințe se-așază-n spirale
se sting amintirile.

când noaptea era senină
bunica sub cearceaful de în
îmi încălzea gleznele.

tot așa ieri un bărbat mă-nvelea
azi – cei trei – nu mai sunt.

singurătate

mama în amurg numără
petale de floarea soarelui.

știți câtă îndărătnicie stă în tulpina acestei flori?

poate de aceea își mișcă încet-încet capul către
raza de soare.

cum poate un trup în cea mai intensă încordare
să-și prelungească fața cu lumină?

știți cât de singură e mama și neînțeleasă?

eu mă privesc în chipul albit numărând
petale de floarea soarelui. număr stelele nopții
împrăștiate în liniile palmei.

mama ține o carte în mâini și citește pagini
despre sfinți. mama e tristă iar eu sunt
în ultima fază de tinerețe.

el nu m-a iubit

bărbatul, căruia i-am atins
cu degetele – cu versurile albe – cu buzele
fremătînde sexul,
care și el mi-a atins
cu degetele – cu rănille picurate – cu buzele arse
sexul

ieri, a rostit dureroase cuvinte. din vocea lui lipsea
timbrul altădată de sirinx.

ca și cum toate îmbrățișările au fost trucaje
ca și cum limbile noastre nu s-ar fi împreunat
niciodată-n sincreza sărutului

și în cele mai triste seri și tăceri nu ne-am fi
mângâiat
cu degetele, cu inimile, cu buzele în bucățile
de vatelină ale cărnii. ca și cum am fi săvârșit
un act banal pentru o singură și ultimă dată

fuga

tuburi topite, muzică fără gravitație
privirea mea inspiră timpul trecut
bătăi după o ușă veșnic închisă

nu vei înfige cuie în tălpi sângărânde

aș fi vrut să mă vezi
cât eram de frumoasă
Violette cu veșminte de eșafod
și aere de grand-dame

îmi tremura trupul când îți mușina inima
și revolta cea mare depășea firea adâncă

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Un Stalin al Angliei

De departe, cea mai spectaculoasă dinastie regală a Angliei mi se pare a fi cea a Tudorilor, cei care au dominat secolul al XVI-lea, Renașterea engleză. Spun asta cu ochii la un portret al Elisabetei I, în care fastul rochiei nu mă impresionează atât cât mă uimește filigranul infinit al detaliului. Experiența de a te uita la un astfel de portret este un fel de *mise-en-abyme*: o cufundare plină de delicii în multitudinea de părți din ce în ce mai mici, lucrate fiecare cu răbdare și măiestrie, apoi îmbinate cu artă. Nimic nu este lăsat la voia întâmplării, totul este meșteșugit și intenționat. Dintre portretele celorlalți Tudori, numai cele ale tatălui ei, Henric VIII, mai au un așa efect asupra privirii și probabil că nu e întâmplător.

Henric al VIII-lea (1509 - 1547), de la a căruia urcare pe tron se împlinesc anul acesta 500 de ani, rămâne, până astăzi, cel mai puternic rege englez, dar și, probabil, cel mai controversat. Dacă te uiți la domnia lui de la o distanță lipsită de nuanțări, vezi un „Stalin al Angliei Tudorilor” fără scrupule (cum îl caracterizează unul dintre biografi săi de azi), care nu a ezitat să decapiteze două regine și mulți nobili care i s-au împotrivit, să producă ruptura cu Roma și să se autointituleze capul noii bisericii protestante, să cheltuiască sume enorme pentru construirea de numeroase castele în vremuri grele pentru populație. Acestea sunt fapte excesive, deci hipnotice: ele te rețin, asemenea portretelor pe care le-am amintit deja, ca un magnet în preajma lui Henric al VIII-lea și te fac să descoperi că, privit mai în adâncime, „tiranul” capătă trăsături umane.

Ajuns la tron la vârsta de 18 ani, după ce fratele său mai mare, Arthur, murise de tuberculoză, Henric a manifestat o voință de fier care l-a ajutat să pună în aplicare o politică internă și externă cu efecte complicate, atât pozitive, cât și negative, asupra supușilor săi. La înălțimea impresionantă de 1,90 m (înălțime pe care a mai avut-o doar Eduard al IV-lea, menționat în *Guinness Book of Records* ca fiind cel mai înalt suveran englez), regele era un atlet desăvârșit, un teolog erudit (tatăl său, Henric al VII-lea, îl destinase carierei ecleziastice), dar și un muzician nu lipsit de talent, un iubitor de petreceri, de mâncăruri și băuturi fine și, desigur, de femei frumoase. Era, se spune, un adevărat *arbiter elegantiarum*, patron al artelor, cu o carismă care l-a făcut foarte popular la începutul domniei.

Asigurarea și consolidarea independenței Angliei ca mare putere pe plan extern a fost secundată de o politică internă supusă complet capriciilor regelui, a cărui obsesie principală a fost aceea de a produce un fiu moștenitor și care obsesie a dus la soarta nefericită a cinci dintre cele șase regine pe care le-a avut. Există, în școlile engleze, în legătură cu această dimensiune a vieții lui Henric al VIII-lea, așa-zisa regulă mnemotehnică a celor trei „d” (divorțată, decapitată, decedată): seria celor trei cuvinte, repetată, fixează în minte soarta fiecăreia dintre regine, cu precizarea că ultima dintre ele i-a supraviețuit regelui și a avut un rol pozitiv în restabilirea relațiilor de familie.

Părțile acestea mai întunecate ale domniei lui Henric al VIII-lea trezesc astăzi, în era corectitudinii politice, îndoilei legate de necesitatea celebrării sale. Unii se întreabă oarecum ofuscați dacă mai e cazul să se facă eforturi în acest sens, alții, mai informați și mai precauți, se întreabă încurcați ce ar trebui contemporanii să gândească despre fenomenalul Henric al VIII-lea, pentru că moștenirea imensă pe care a lăsat-o (documente de tot felul, obiecte, piese vestimentare după care se poate măsura transformarea lui dintr-un tânăr bine proporționat într-un bătrân obez) continuă să-i copleșească pe cercetători.

Moartea lui, survenită datorită unei răni gangrenate la un picior, mă face să găsesc, păstrând proporțiile, destule similitudini între el și voievodul român Ștefan cel Mare, deși nu Henric al VIII-lea, ci Henric al VII-lea (1485 - 1509), tatăl lui, a fost contemporan cu Ștefan cel Mare (1457 - 1504). Un jurnalist englez subliniază nevoia luării de distanță față de încă dominatorul Henric al VIII-lea, pentru a-l putea vedea în întregime. Noi deja l-am sanctificat pe Ștefan cel Mare. Am totuși senzația că Henric VIII nu va beneficia de același tratament. Regele, nu-i așa?, încă trăiește...

Doru KALMUSKI

Mărturisirea

(fragment din romanul
APOCALIPSA ESTICĂ)

Întotdeauna există un moment de cotitură în viață chiar atunci când ai fi dispus să renunți la ea. Oamenii nu se deosebesc esențial unii de alții în afară de capacitatea de a-și recunoaște propriile mizerii și de a suferi din această pricină. Atunci când mi-au scos ochii cu briceagul am simțit o mare ușurare. Soarta făcuse în așa fel ca să fiu pedepsit, deși aceia care mă schingiuiau erau doar niște instrumente ale destinului și habar nu aveau ai cui executanți sunt. Trecusem până atunci, de bună voie printr-o aspră școală a suferințelor și privațiunilor dar adevărata școală a suferinței e cea la care te supun ceilalți. Îi adresam rugămintă fierbinți lui Dumnezeu să mă ajute să plec de pe această lume, dar nu era și voia Lui. Înțelegeam tot mai bine, pe măsură ce timpul trecea, iar în ciuda pedepselor, a silnicilor și înfometării, a bolilor care măcinau viața celorlalți și a terorii psihice ce se exercita neîncetat asupra noastră, înțelegeam că sunt sortit să îndur totul până la capăt. Sentimentul culpabilității e dovada existenței

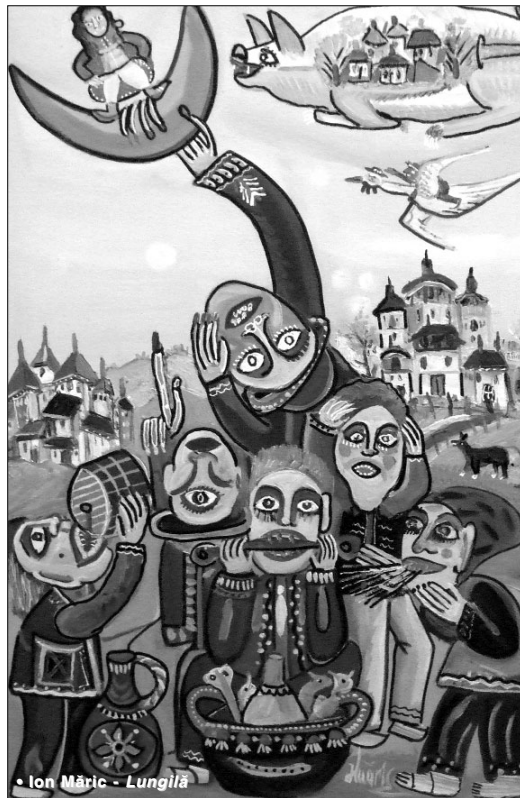
de acces spre organele vulnerabile deschise larg o trapă a conștiinței lăsând să se scurgă dintr-acolo tainele cele mai ascunse. Oamenii nu vorbesc niciodată despre ei înșiși decât dacă sunt siliți; dar când te-ai obișnuit, ca mine, să ascunzi acea parte din viață care le-ai oferi lor satisfacția de a se simți superiori, îți dai seama că fiecare face la fel. Mă spovedeam, în puținele clipe de liniște, lui Dumnezeu, făgăduindu-l să mă dedic întru totul planului său și implorându-l să facă cu sufletul său ceea ce făcuse și cu trupul.

Atunci, în închisoare am avut pentru prima dată tentația de a mă elibera, de a mă dezvălui colegilor de suferință; dar, cum poate nu ați uitat, prizonierilor le era interzis să vorbească, să se adreseze unul altuia, interdicție aflată sub amenințarea carcerei. Dreptul de a vorbi îl aveau doar paznicii și doar cu acceptul lor îți era permis să te exprimi. Eu am interpretat însă această inter-

dicție în sensul concret fatalist; în fond ceea ce mă apăsa făcea parte din regulile instituției de Dumnezeu, constituia, așadar o problemă strictă între mine și El. Nu trebuia decât să mă supun celor ce aveau să pornească din partea Lui. Restaurarea sau nimicirea mea se aflau în balanță și în mâinile Sale. E de prisos să vă mai spun că atunci când am fost eliberat m-am trezit brusc într-un univers pe care nu-l cunoșteam și nu-l înțelegeam. Cât timp mă ținuseră închis se schimbaseră întreaga fiziologie socială iar senzația că locul oamenilor de odinioară fusese luat de o altă lume, că peste cea veche se revărsa o abundență mare de temerici, doar ceva mai îngăduitori decât cei de ieri devenea pe zi ce trece mai persistentă. Gândul că lumea, viața, obiceiurile, morala, degenerau într-un ritm atât de alarmant mă dădea de spaimă și derută. Acestei lumi veneam să mă adaug eu, cu disprețul meu de mine însumi, făcând-o să arate

ca mine, doar în întuneric, nu poți avea altă certitudine decât a unui Dumnezeu. Simți adeseori că viața ți se iese fără rost și ai vrea să fie altfel, să-ți găsești o scăpare, să primești poate un semn care să te îndrume spre ceva ce singur, cu puterile tale nu reușești să deslușești. Se întâmplă, cine știe, ca din dorința aceasta să izvorască sau să pară că a izvorât chiar acel semn pe care-l aștepti. Înțelesesem destul de repede de ce mă înspăimânta lumea aceea în care fusesem aruncat; era faptul că se lepădase de Dumnezeu, că-l întorseși spatele și se ambiționa în mod nebunesc să înainteze mergând de-a-ndoaselea. Trebuia ca, prin neînsemnatele mele puteri să încerc să-i păstrez resturile firești – acesta era semnul așteptat și nu m-am îndoit că-mi fusese adresat în ciuda infirmității mele, în ciuda faptului că nu reprezentam nimic altceva decât un „dușman de clasă” căruia îi refuzau și hatărul de-a fi rearestat. Probabil chiar ei, în primitivismul lor instinctual sesizaseră că după tot prin ceea ce mă obligaseră să trec eram imunizat de frică. Frica e un vestigiu comportamental străvechi, componenta noastră inferioară dar care e gata în orice moment să-ți vină în ajutor, să nu te lase să pierzi. Ei reușiseră însă să o anihileze și asta-i găsea dintr-o dată nepregătiți, descumpăniți, cu întreg arsenalul lor de mijloace de constrângere, amenințare, mutilare fizică și morală, devenit brusc inoperant. N-ai nici o satisfacție să lovești dacă nu poți provoca durere. Mi-am dat seama că divinitatea lucrează în adâncimea spiritului nostru deopotrivă atunci când pedepsește cât și atunci când răspâlește. Datorită Ei viața deschide petale până atunci nevăzute, de o frumusețe și o bogăție neimaginabile. Mă simțeam mai puternic decât prigonitorii mei, cu sufletul inundat de o mulțumire interioară pe care nu v-o pot descrie iar ochii mei orbi vedeau această bucurie la care lua parte întreaga mea ființă. Înțelegeam, în sfârșit, că eram obiectul unui miracol, un miracol care făcea parte din viața reală și-mi revenea privilegiul de a-l împărtăși cu semenii mei. De ce a vrut Domnul ca tocmai unul ca mine, care și-a început viața afundându-se în păcat să-l fie mesager în acele vremuri turburi n-am să știu niciodată. Cu și miracolul, neputința de a înțelege se află dincolo de hotarele posibilului iar dincolo de hotarele perceptibile ale posibilului, adesea otrăvite, începe credința. Pe mulți dintre oameni nu credința-i face mai buni ci teama de ea.

• Ion Măric - Lungilă

E ceva timp de când urmăresc poezia lui Marcel Mureșeanu și cu mare bucurie constat că, în ciuda trecerii timpului, ea a rămas aproximativ în aceleași coordonate de început. Dacă o asemenea afirmație ar putea în cele mai multe cazuri mai mult să dăuneze „obiectului” studiat, am convingerea că, în cazul de față, va explica un paradox ce se întâlnește doar la vocile lirice ajunse la o maturitate evidentă.

Undeva înspre finele anului 2008, Marcel Mureșeanu publică o antologie la *Casa Cărții de Știință*, Cluj-Napoca. Prin acest impozant volum autorul ne demonstrează că are în primul rând știința de a realiza la momentul convenit o rememorare a evoluției discursului liric. Iar micul paradox are menirea de a redefini într-o logică subiectivă sensurile unui cuvânt atât de neprietenos poeziei, precum cel de „evoluție”. Pe de o parte citind poemele acestui volum, iar mai apoi reîntorcându-mă fie asupra prefetei semnată de Irina Petraș, fie la comentariile îndrăgite ale criticii mai mult sau mai puțin contemporane, am înțeles că versul lui Marcel Mureșeanu curge către o matcă identitară ce implică / complică atât ideea de îmbunătățire continuă a materialului liric, cât și formarea unui excurs coerent, organic. Deși elemente de biografie nu pot exista formulate răspicat, ne dăm adesea seama că tonul grav al poeziei este dat

Marius MANTA

Marcel Mureșeanu, o antologie bine-venită

de zbaterele interioare ale unui suflet ce a avut marele merit de a se simți acasă în granițele cuvântului. De aici și numai de aici sunt rememorate împrejurimile Clujului ori Bucovina, aceste două spații fizice ce au gratulat de-a lungul anilor pricerea de care poetul a dat dovadă. În mod cert, cartea *Poemelor* este proba de necontestat a celor enunțate mai sus. Devenită cu timpul o fortăreață a ideilor tari, opera lui Marcel Mureșeanu se autoconstituie aproape miraculos raportându-se la două cuvinte doar aparent antitetice: viață – moarte. Cu toate acestea, tonul este calm și mai ales cald; poezia nu este una reziduală, ci își cizelează în permanență știința de a comunica esențialul.

Poetul simte nevoia de a se reîntoarce către propriile rădăcini, ca un sfânt periplu către ceea ce ține de tradiție. În special în primele volume, este trasat un cadru aproape patriarhal, de o frumusețe cu totul ieșită din comun, un basm asumat prin suflu liric. Astfel, casa poetului nu are cum să fie o simplă piață, acolo „unde fiecare pune mâna pe lucruri /

și ziarele se folosesc pentru învelit”, acolo unde „vin gospodinele durduii, / [...] cu plăcerea instalată la plecare / între degetul mare și arătător, / se trezesc spre sfârșit / că au ieșit în halatul de casă, / povestind despre murăturile lor grozave („Piața de duminică”). Casa cea adevărată e amintirea unei zări liniștite „cu pașnice ferestre, cu glicine / și nuci enorme ca niște foioare. / Acolo zâmbetul de albine vara, / când stai cu ochii pironiți la

cer, / perfecte hexagoane de lumină / creează în văzduhul somnolent. / [...] În fiecare dimineață cântă / ode prelungi domesticii cocoși / pășind prin rouă rece și sticloasă. / [...] Cumpene urcă din fântâni răcoarea, / ca niște nervi, spre miriștea amiezii. / O tănguire pe-un picior de plai, / coboară turmele de pe coclauri, / din veac în veac trăgând la loc de seară / cu stinși cărbuni și doruri răscolite” („O zare”). Încă de aici apar chipurile

o saloană Andronic - Lăcătuș de pământ

Într-o lume românească tulbură apare, iată, o *istorie a frumosului*, care sparge barierele epocilor, combină valorice perspective diferite și aduce prospețime orizontului cultural-estetic în care pendulăm. După o primă ediție în 2005, la Editura RAO, *Istoria frumuseții*, îngrijită de Umberto Eco, este reluată în ediția a III-a, în octombrie 2006.

Volumul, excepțional nu numai prin conținut, dar și prin calitatea traducerii, a hârtiei și a imaginilor, impresionează de la început prin structura bine organizată care urmărește evenimentele cronologic, primul capitol fiind *Idealul estetic în Grecia antică*. Cartea își împlineste devenirea la ultimul capitol, XVII, *Frumusețea mijloacelor de comunicare în masă*. Introducerea autorului este edificatoare. Umberto Eco face un inteligent joc al cuvântului, asociind antinomic, paronimic termenii care țin, chiar din cuprins, o pânză artistică ce îmbină cele mai frumoase picturi cu cele mai inspirate versuri sau fragmente critice. El distinge noțiunile de Frumos și Bine, deși suntem tentați să le asociem deseori. În această trecere în revistă a Frumosului, de-a lungul timpului, Eco încearcă să identifice acele conexiuni în care o anumită epocă a înțeles că există lucruri pe care le putem considera frumoase, indiferent de reacția pe care o provoacă.

Un criteriu călăuzitor în hermeneutica imaginilor și a textelor a fost raportul dintre Artă și Frumusețe. Lucrarea își propune să devină o istorie a frumuseții, nu o istorie a artei literare sau muzicale. Deși construiește această distincție, autorul folosește pentru exemplificare opere de artă, pentru că

Oana BUHOSU

Frumusețea e o artă...

artiștii au fost cei care au lăsat mărturie de-a lungul veacurilor, nu țărani sau zidarii care au făcut lucruri frumoase, dar care au lăsat pentru noi mai puține dovezi demne de a constitui exemple ale frumuseții. Eco stabilește clar „principiile de funcționare” a operei: Frumusețea a fost înțeleasă diferit, nu e o valoare absolută, a cunoscut forme diferite în funcție de perioadă și de

• Cristi Gaspar

zonă. În timp ce operele unor scriitori și ale unor sculptori păreau să aibă o anumită imagine a frumuseții, literatura proiecta un alt model. Înainte de capitolele propriu-zise ale cărții, autorul așază unsprezece planșe comparative în care ideile despre frumusețe se metamorfozează la scriitori și artiști de facturi diverse. Marea calitate a volumului vine din faptul că nu prezintă abstract niște picturi sau niște fresce celebre, ci face trimitere permanent la citate care au legătură cu tema tratată, dovedind o cunoaștere aproape exhaustivă a culturii și a artei epocii respective.

Există și o frumusețe a monștrilor, o *frumoasă reprezentare a urâtului*, cum o numește Umberto Eco, pentru că orice cultură, pe lângă ideea de frumos, dezvoltă și o idee a urâtului. Autorul caută să stabilească o limită de la care poate fi considerată frumoasă reprezentarea urâtului, arătând că urâtul este necesar frumuseții, venind cu exemple din filosofi precum Hegel sau Kant. Un capitol tulburător este *Religia Frumuseții*. Secolul XIX este secolul revoltelor de toate tipurile: sociale, culturale etc. Dandyismul se manifestă ca o revoltă împotriva prejudecăților și moravurilor. Suprarealismul vine cu reprezentanți precum Baudelaire sau Verlaine care aduc un suflu excentric

oamenilor „înalti și dăltuiți / în alb și negru”, o prefigurare a aceleiași perechi viață – moarte - ce cuprinde toate subtemele creației.

Totuși, am preferat să citesc *Cartea* nu sub forma unei antologii ce se întinde peste patruzeci de ani, ci ca un volum de sine stătător, în cuprinsul căruia figurează adevăratele cărți. Structura unitară, rarele diferențe stilistice ori prea puținele incongruențe de altă natură, mi-au conturat un Marcel Mureșeanu conștient de la început până în clipa de față de o limbă venită din vechime și care „necunoscută urcă în mine până pe buze” pentru a avea tăria să declare că „Boala mea se cheamă frustrare, / ea se manifestă sub formă de crătere lunare / și vine păs, păs pe-o cărare / cu trenurile cele mai marfare, / murdărind și călcând în picioare / cele eterne și trecătoare, / eu o aștept cu disperare / s-o ucid ca Sfântu Gheorghe pe fiare, / ea-mi fură chipul de pe altare, / spada mea însă nu cunoaște-nșelare” („Cântecel”).

Veți afla un Marcel Mureșeanu dezbrăcat de modele care, după cum opina și Ioan Hurjuț „este de la un capăt la altul el însuși, un poet de primă mărime, asociind imagini surprinzătoare, dovedind conflictul existențial în interiorul laboratorului său de creație, în același timp tandru și suav”.

ideii de artă și de frumusețe. Apar manifeste artistice, Lev Tolstoi scrie *Ce este arta?*, Flaubert domină cultul *cuvântului potrivit* și acest spirit ascet al epocii dovedind spiritul religiei Artei pentru Artă. Apropiindu-ne de secolul XX, autorul revine la frumusețea mașinării, de la cele medievale până la automobilul, pentru a prezenta o evoluție artistică, nu neapărat tehnică a structurilor ingineresti a unor creații cum ar fi lanterna magică sau turnul Eiffel. Mașina este laudată acum pentru eficiența rațională, ceea ce duce la unul dintre criteriile neoclasicale ale frumuseții. Apare deja ideea de *viteză* și începe era definitivă a esteticii industriale.

Ultimul capitol, despre *frumusețea provocării*, ne smulge din formele rubensiene sau din cubismul lui Picasso și ne lasă la marginea *frumuseții de consum*. Capitolul este întesat cu imagini ale actorilor și actorilor celebri, cu un caracter al nudității adesea pronunțat, dar care a devenit un etalon al Frumuseții Noi: „Cercetătorul din viitor nu va putea desluși care este idealul estetic propagat de mass-media în secolul XX și chiar mai târziu. Va trebui să se predea în fața orgiei toleranței, a sincretismului total, a politeismului absolut și de nestăvilit al frumuseții.”

În loc de concluzie, subscriu opiniei traductoarei volumului, Oana Sălișteanu: *Nu am nici cea mai mică ezitare să mărturisesc că aceasta este de departe cea mai frumoasă carte pe care am avut-o în mână vreodată.*

Să spun de la bun început *ce nu-mi place*. Un titlu „grav” ca „Europenitatea romanului românesc contemporan”, te duce imediat cu gândul la vreun amplu studiu care elucidează, în sfârșit, chestiunea spiritului european al romanului de spirit românesc scris de românii din țară și de aiurea. Însă privitor la chestiunea despre /Ce înseamnă „europenitatea romanului românesc”/, Ion Simuț, autorul, afirmă imediat: „Cu un răspuns prea detaliat și prea serios ne-am putea pierde în explicații”. Și, cu asta, basta. Rămâi cu buza umflată de la bun început. Afii însă că istoricul și criticul literar orădean are cu totul altceva de gând. Nu vrea decât să comenteze câteva romane românești contemporane, anume pe cele pasibile să treacă „testul” (dacă o fi el relevant întru ceva) transpunerii într-o limbă de circulație și care ar putea avea succes dincolo de fruntariile prea măruntii noastre țărișoare ca să le mai încapă. Chestiunea e veche, s-a tot discutat despre ea, și-a pierdut din vitalitate în timp, însă nu și din farmec. Farmecul ei vine din aceea că e din plin ludică. Dar, oricum, ideea aceasta e doar un suport firav și cu totul străin cărții, așa cum e și titlul ei. Îl respect prea mult pe Ion Simuț ca să nu caut în spatele acestui carambol, strategia reală a criticului: e o strategie de piață. Enunțând două-trei idei atractive, chiar dacă fără acoperire, cititorii vor fi interesați de carte. Ceea ce nu înseamnă că a proceda așa e și cinstit. Dar ce este cinstit

Dan Perșa

într-o economie de piață, mă întreb eu, retoric! Ion Simuț alege treizeci și cinci de romane pe care le prezintă în carte. De aici, o a treia idee, căci romanele prezentate apar ca fiind: „Cele mai bune 35 de romane din literatura română contemporană (1945-2005)”. E limpede, ideea e aceea de *top*. Idee foarte în spiritul epocii noastre. Dar atunci ar trebui să departajăm romanele după numărul de exemplare vândute. Pentru că despre estetici ale romanului nu poți zice că una e mai bună și alta mai proastă. Dacă nu ar fi existat aceste *idei*, cartea s-ar fi putut numi, simplu, „Comentarii critice”. De aici se ajunge la obiect și putem căuta să înțelegem ce vrea Ion Simuț cu adevărat. Deci voi spune în continuare *ce-mi place*. Privindu-și demersul ca pe un „colocvii deschis” prefacerilor viitoare, criticul își înaintează „lista” subiectivă (în limitele obiectivității critice) a romanelor românești contemporane. Lista reprezintă, dacă ar fi să ne folosim de altă idee atractivă pentru public, „canonul Simuț” al romanului românesc contemporan. E motivul pentru care cartea merită să fie citită. Valoarea stă în aceea că sunt comentate în ea, cu o viziune critică de ultimă oră (fapt absolutamente

necesar, periodic, într-o cultură care se respectă), treizeci și cinci dintre cele mai bune romane românești contemporane. Altfel, o contra-listă s-ar putea face oricând. Cu siguranță, o parte dintre romanele alese de Ion Simuț ar intra în ea. Ar fi ceva de genul „Nobel contra Nobel” imaginat de Laurențiu Ulici, desigur, păstrând proporțiile. Ceea ce nu înseamnă că așa crede despre Ion Simuț că ar fi lăsat să se strecoare vreun cât de mic abandon de la convingerile personale privind valabilitatea listei sale. De aceea am și numit-o canon. Foarte probabil, ideea acestei cărți s-a născut la vremea elaborării volumului „Valențe europene ale literaturii române contemporane”, coordonat de Ion Simuț, care a fost și co-autor. Capitolul său purta titlul „Zece (plus unu) romane pentru Europa (1948-1989)”, astfel că „Europenitatea romanului românesc contemporan” nu poate fi decât o amplificare a acestui studiu, o amplificare prin adăogire. Ar fi, probabil, steapă o discuție despre fondul problemei: de ce avem nevoie ca romanele noastre să fie traduse și apreciate în occident (și spun occident pentru că el înseamnă, în viziunea mai a tuturor românilor, acea

„europenitate” despre care tot occidentul are cititori mult mai anemiată ca ai noștri. Ai noștri se anemiează și ei, cu cât ne europenizăm. Mai ales că, de câte ori s-a tradus câte ceva, am cam dat-o în bară. Să fie vina criticilor că nu au avut fler să aleagă ce trebuie tradus? Să fie vina romanelor noastre, prea puțin deschise spre universal ca să aibă succes de piață „afară”? Să fie vina cititorului occidental, incapabil să aprecieze o literatură ce vine dintr-o cultură despre care nu știe mai nimic? Părerea mea e cea din urmă (cum s-ar putea altfel?). Nu poți exporta literatură cu succes, dacă nu ai exportat întâi ceva cultură. Un cititor străin, care n-are habar de istoria noastră, de cunetele noastre, de stilul nostru de viață (sau mai bine zic „modul de viață”, ca să nu sune prea pretențios), de necazurile noastre, de felul în care iubim, urâm, ne îngropăm morții, ne jeluim sau ne bucurăm – cum ar putea să aprecieze literatura născută aici? E lipsit cu totul de repere, deoarece reperele sunt valorile respectate de noi, iar lui îi sunt străine. E limpede deci, Ion Simuț aglutinează în cartea sa mai multe straturi de idei, unele fără obiect, dar bune pe piață. Însă demersul

propriu-zis nu gravitează în jurul lor, ci în jurul condiției estetice a literaturii. Atunci când comentează cărțile, când face selecția, simțul critic și simțul estetic sunt cele puse la treabă. Ion Simuț știe prea bine că așa trebuie să fie și procedează ca atare. Nu așa putea vorbi de scăpări sau inexactități, deoarece atunci s-ar avansa eu însumi o listă, atinșă de inerenta ei subiectivitate și așa înlocui niște romane prezentate în carte, cu altele ce sunt mai pe gustul meu. Or, așa ceva nu ar avea nici un sens. Ceea ce nu înseamnă că a prezenta doar treizeci și cinci de romane nu este o întreprindere reductivă și încă la un mod destul de grosolan, de vreme ce în canonul Simuț nu au loc, de pildă, Cristian Teodorescu, Daniel Vighi, de ce nu, Groșan, Florin Șlapac – și mulți, mulți alții. Problema este că, așa cum se întâmplă în orice tot, criteriile lipsesc. Baza ordonării rămâne gustul critic, deci ceva discutabil. Dar, până la urmă, ce nu e discutabil? Ce e drept, prefer ordonarea din *Arca lui Noe*, pentru că Nicolae Manolescu se păstrează acolo strict în ordinea internă a literaturii. Prin ce suplinește Ion Simuț melanjul de idei comerciale și literare? Puse fațete cap la cap, adică privind cartea în continuarea volumului „Valențe europene ale literaturii române contemporane” și a studiului „Zece (plus unu) romane pentru Europa (1948-1989)”, nu putem decât să admirăm consecvența, rezultată dintr-o viziune globală asupra literaturii, ca și travaliu constructiv, al criticului de la Familia. El câștigă prin viziunea sintetică, mai mult decât pierde din amănunte analitice. Părerea mea este că „Europenitatea romanului românesc contemporan” e un pas, dintre primii, făcut întru stabilirea unui canon privind romanul românesc al unei perioade de 60 de ani. Canon pe care, e probabil, tot Ion Simuț îl va „fixa”, după aceste eforturi dintâi, ce nu puteau să scape de a fi ceva mai grosiere.

de Nora Iuga. Scriitoarea a acordat următoarele distincții: Premiul I pentru Maria-Andreea Neagu, care a redat *aceeași stare din textul propus turnat într-un mlaș magistic complet nou*; Premiul al II-lea lui Constantin-Andrei Șerban pentru *respectarea ideilor propuse de textul poetic, schimbând, în viziunea plastică, funcția metaforei*; Premiul al III-lea pentru Andrada-Emanuela Pop la care a apreciat *desenul foarte elaborat, ușor perfecționist*. Festivalul *Primăvara poezilor* s-a încheiat cu un recital la pian susținut de Bogdan Nicodim. Ediția din acest an s-a desfășurat în peste 50 de orașe ale țării și acest lucru nu poate decât să ne bucure.

Gabriela GÎRMACEA

„Primăvara poezilor” la Onești

Provocarea lansată cu cinci ani în urmă de Uniunea Scriitorilor din România, Asociația Scriitorilor din București și Institutul Cultural Francez a găsit un ecou și în rândurile elevilor de la Colegiul Național *Grigore Moisil* din Onești, care au participat pe 26 martie 2009, la Biblioteca Municipală *Radu Rosetti*, la o întâlnire cu personalități ale vieții literare în cadrul Festivalului *Primăvara poezilor*. Spre deosebire de anii anteriori, această ediție a fost organizată pe mai multe momente, care au urmărit apropierea publicului tânăr de poezie, de artă și de viața literară în general.

Invitat la Festival, prozatorul Petre Cimpoeșu a subliniat că în Europa, publicul este interesat mai mult de roman decât de poezie. Profesorul Constantin Th. Ciobanu de la Fundația Națională *George Călinescu* a afirmat că organizarea manifestării în rândul elevilor îi formează ca receptori avizați și este un semn că genul liric renaște. Prezența scriitoarelor Nora Iuga în cadrul festivalului și recitalul pe care l-a susținut au constituit o pledoarie pentru acest gen. Aflată pentru prima dată la Onești, Nora Iuga a mărturisit cu emoție că este impresionată de acest fapt, pentru că întâlniri cu cititorii a avut mai multe în străinătate decât în țară, iar *când ajungi deodată într-un spațiu cu mulți tineri este ca o aterizare pe Lună*. O lectură proaspătă din opera scriitoarei invi-

tate a fost făcută de elevii Maria Abaza și Razvan Filip, autori ai unor microeseuri care au stârnit interesul auditoriului.

Carmen Mihalache, redactor-șef al revistei *Ateneu*, a lansat în cadrul întâlnirii numărul de martie al publicației, urându-le tinerilor care au citit din creația proprie să-și păstreze tinerețea interioară, să fie mai încrezători în propriile forțe și să-și cultive constant gustul pentru marea literatură. Dintre elevii care și-au prezentat creațiile, Nora Iuga s-a oprit la George Chiriac, apreciindu-i *instinctul artistic de excepție, asociațiile surprinzătoare, alternanțele șocante între planul imaginat și cel real, inspirația debordantă și viziunea poetică nouă pe care o propune*; la Vlad Mihailă, care a dovedit o *stăpânire surprinzătoare a mijloacelor prozastice la un scriitor aflat în pragul debutului*; la Sebastian Blaga, un tânăr cu un discurs liric *aparent linear, uneori cu accente ludice, unde irump scânteii, care luminează lumea obscură, interioară a textului*; la Miruna Țuțuianu, cu un *limbaj poetic modern, simplu, direct reușind să atingă sentimentul nedeclarându-l*.

Concursul *OpusArt* organizat de Centrul de Experiențe Pedagogice și Culturale din Onești a fost un alt moment în cadrul festivalului care a urmărit receptarea mesajului liric prin grafică. În acest scop, au fost selectate patru texte din poemul-roman *Fetița cu o mie de riduri*

• Denisa Mihăilă - Nunta de argint

De patru ori Gala STAR

Am mai spus-o, și nu obosesc să repet: un festival de teatru aduce un vânt de noutate, un aer proaspăt, o ieșire binefăcătoare din obișnuit, din ordinea comună a lucrurilor. De patru ani, de când s-a pornit la drum Gala STAR, în Bacău domnește, timp de o săptămână, teatrul. Cu întâmplările lui cu oameni, chipuri și măști, cât mai diverse, adunându-i laolaltă pe iubitorii acestei arte. Festivalul „One-Man-Show” (desfășurat în perioada 10-16 aprilie a.c.) a reunit actori din îndepărtata Japonie, din Serbia, Republica Moldova și din România (din București, Craiova, Târgoviște, Timișoara), propunându-și să demonstreze că „se poate pune semnul egal între spectacol și actor, scotând la rampă personalități actoricești care își conjugă talentul și mijloacele prezentând recitaluri la fel de purtătoare de emoție, haz, dramatism, magie, ca și producțiile cu 30 de personaje, pitohne și ample manevre tehnice; de multe ori poate mai pline de energie decât așa-zisele spectacole grele”. Astfel glăsuiesc organizatorii în caietul program al Galei și au perfectă dreptate. Așadar, Teatrul Municipal Bacovia, având alături, în calitate de co-organizatori Prefectura Județului Bacău, Primăria Municipiului Bacău, Consiliul Local Bacău, Ministerul Culturii și Cultelor, UNITER și ca parteneri Asociația Internațională a Criticilor de Teatru - Secția Română, Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București - Facultatea de Teatru, Catedra de Teatrologie și Grafii Invest Bacău au fost înfrățitorii acestei a patra ediții a unui festival care și-a conturat tot mai ferm personalitatea, căpătând un loc distinct pe harta manifestărilor de gen. Anul acesta, juriul de selecție, alcătuit din conf.univ.dr. UNATC Carmen Stanciu, teatrolog, Dan Marius Zărafescu, teatrolog - Șef serviciu artele spectacolului, Ministerul Culturii și Cultelor, Gabriel Dutu, actor - director Gala STAR, a aplicat o sită deasă, fiind foarte exigent, astfel că programul nu a fost încărcat, ci unul suplul, aerisit, oferind recitaluri atent gândite, bine structurate și nu doar simple încropeli scenice cu pretenții. Dintre cei opt participanți în concurs, juriul (Tamara Bucuiceanu, Ludmila Patlanjoglu, Carmen Mihalache, Anne Tracy, actriță -SUA, Emil Boroghina) s-a oprit la Mihaela Teleoacă (Teatrul de Comedie, București) pentru Marele Premiu și Trofeul STAR (actrița a susținut, cu

un umor de bună calitate, într-un chip extrem de atașant, un admirabil recital intitulat „Fitness”, pe un text de Jacques de Decker, în regia lui Mihai Bisericanu), iar pentru One-Women-Show și One - Man-Show premiile și le-au adjudecat Elena Iulia Colan (Teatrul Național „Marin Sorescu” Craiova) și Ivan Vidosavljevic (Teatrul Knjazevsko-Srpski, Kragujevac, Serbia). Tânăra actriță de la Craiova a impresionat prin inteligența scenică și sensibilitate specială demonstrate cu brio în monologul „Flori pentru Algernon” de Daniel Keyes, iar Ivan Vidosavljevic și-a cucerit spectatorii cu personajul lui Gogol din „Jurnalul unui nebun”, interpretat cu imaginație și energie debordantă.

Serile, sala teatrului și cea de la **Cafe du theatre** au devenit neîncăpătoare, publicul fiind atras de magnetul unor nume mari de artiști, cum sunt Tamara Bucuiceanu, Coca Bloos, Răzvan Mazilu, Mihai Mălaime, Alexandru Arșinel și japonezul Mario Kazama, ale căror recitaluri extraordinare au fost primite cu mare căldură și cu aplauze la scena deschisă. În timpul Galei a fost marcat și momentul sărbătoririi a 60 de ani de la înființarea Teatrului Municipal Bacovia, a avut loc un memento al celor dispăruți, iar unor actori li s-a acordat titlul de societari de onoare ai teatrului. Au fost omagiați pentru activitatea lor Constanța Zmeu Pelin, Ioana Ene Atanasiu, Ligia Dumitrescu, Despina Prisecaru, Doina Iacob, Viorel Baltag, Nicolae Roșioru, Florin Blănărescu, Stelian Preda, Nae Cosmescu. Au fost organizate dezbateri, lansări de carte, întâlniri cu publicul, care s-a putut pronunța și el, oferind premii. La dispoziția unui juriu al elevilor de la colegiile băcăuane a fost pus Premiul „Ștefan Iordache”, înstituit la această ediție. Surpriza plăcută pentru juriul de specialiști a fost aceea că adolescenții au făcut aceeași alegere ca și ei. De unde atâta ruptură între generații? Când este vorba despre artă, despre reușitele ei evidente, mințile și sufletele oamenilor se unesc. Vom mai vorbi despre Gala STAR și în numărul următor al revistei.

Carmen MIHALACHE

Jurnalul galeriilor

**13 martie 2009,
Galeria „Ion Frunzetti” Bacău**

**Ion Mihalache,
pictură**

Pictorul a rostit cuvântul *proplasma*, după vernisaj, despre expoziția sa.

Proplasma este stratul prim de pământ și apă care se așază pe lemnul și zidul alb al iconei, este stratul pe care se va plâsmui cu fire subțiri de lumină carea închipuie a Sfântului. Pictura după „Erminie” nu este altceva decât calea inițiată de la absență și întuneric la lumină și prezentă. Momentul *proplasmai* este acela când după ridicarea izvoadelor, pictorul își înmoaie primul pensula în culoare și, curios, atinge suportul și simte în vârful pilos epiderma lunecoasă sau, dimpotrivă, severă, uscată a zidului și lemnului. Intimitatea îi va lega, voluptos și indelebil, pe cei doi. Revărsările ulterioare vor fi, într-un straniu fel, predestinate de acest repetabil legământ.

Înăuntrul limitelor viitoare plâsmuirii pictorul mai are voie să pipăie, pentru ultima oară, tegumentele încă mișcătoare haosului pe care el va fi chemat să-l ordoneze. Expoziția de la „Ion Frunzetti” ilustrează chiar acest moment de dinaintea limpezirii.

Pictorul înregistrează egal, lucid, gal-

ben și verde, zvâcnirile materiei încă șiroind de energie.

În altă parte, altădată, Pictorul își va înfășura cu fire lipicioase, subțiri de lumină, proplasmale și plâsmele de ceară. Va lăsa altora, nu nouă, utopia noii lumi ordonate și inteligibile, cât va mai fi nevoie de ea.

**26 martie 2009, Galeria
de Artă Contemporană Bacău**

**„Scris, Formă, Simbol”,
pictură, grafică, sculptură, colaj**

Expoziția îngrijită de Gheorghe Zărnescu la care au participat 19 artiști băcăuani poate ascunde, încă în titlu, o prejudecată frumoasă.

Prejudecata despre cum creația artistică este un proces liniar în care *scrisul*, de fapt exprimarea nonvolitivă a mâinii, este gestul originar și scrierea este locul de pe care, spontan, se nasc formele, consecință firească fiind faptul că există un timp, scurt e adevărat, în care formele încă nu există.

Forma, a doua în ordinea enunțată de curatori, cernută din atingerea aleatorii ale scrierii artistice, forma supra-vietuiește chiar ruptă din contextul

• Ion Mihalache

expresiv al scrisului, forma își este sieși suficientă, poate migra și este reproductibilă.

Simbolul, ultimul, este forma deplin generalizată ce trage după sine, intertextual, o mereu mai complicată poveste, până la epuizarea resursei inițiale.

Altfel, în virtutea liberei lecturi, putem considera timpul prim paradisiac populat cu *simbolurile* de puritate absolută, simboluri puse, următor, pe forme îndelung și prețios căutate, mai târziu, vădite de gestul numai fizic al *scrierii*.

A treia lectură este lectura sinoptică a celor trei noțiuni. Lectură în care cele trei sunt simultane și interdependente: *scris, formă, simbol*. După dorință.

Iulian BUCUR

• Cristi Gaspar

Nostalgia mirărilor și inocența pierdută în pictura lui Cristi Gaspar

Cristi Gaspar, tânăr pictor bucurestean, a avut o expoziție personală în Bacău, pe data de 27 martie 2009, la Galeria Frunzetti. Cristi se simte legat afectiv de aceste locuri prin prietenia cu artiștii Dragoș Burlacu și Marius Crăiță-Mândră, ei având și numeroase proiecte în comun, cum ar fi „Colonia” sau „E(0)”. În Bacău a expus de două ori în 2008, în expozițiile de grup „Colonia din Bistrița” și „Sapte”. Cele două expoziții au fost prilejuri de bucurie, iar președintele Filialei UAP Bacău, Dionis Puscută, nu a ezitat încă de atunci să afirme că pictorul Cristi Gaspar este unul dintre cei mai buni artiști ai țării, din generația tânără. Cristi Gaspar a revenit în Bacău pentru că s-a simțit foarte bine primit aici. El ni se dăruiește pe sine în pânzele expuse, în culori tari, provocatoare, în fragmente uneori dramatice din propria viață.

Expoziția se intitulă „Pierderea inocenței”. Am identificat două universuri complementare: *copilăria* (simboluri: bunici, animale îndrăgite, insecte, jucării, *inger*) și *maturizarea* sugerată de tablouri de un erotism accentuat, cu acuplări (uneori chiar sub aripi de *inger*), dar și cu angosele, nostalgiile, tristețile implicite. Conjunția dintre cele două ca simbol grafic sunt, evident, *ingerii*, iar ca emoție transmisă - *fragilitatea*. La întrebarea de ce și-a intitulat expoziția „Pierderea inocenței”, artistul ne-a răspuns: „Am realizat faptul că am pierdut copilul din mine, partea aceea a copilăriei în care ți se pare că totul este frumos și niciodată nu ți se va întâmpla nimic rău. Am ajuns însă în acel punct al trezirii la realitatea vieții, când am început să-mi pun multe semne de întrebare”. Așadar artistul ne prezintă în picturile cu temă erotică, tristețea maturizării, când deplângem că locul *mirărilor* a fost luat de *interogații grave*. În schimb, în lucrările ludice amintind perioada copilăriei, pictorul abordează culoarea în tonuri optimiste, transmitând o stare de jubilație.

Artiștii, pe care Cristi Gaspar îi admiră în mod deosebit, sunt: Vincent van Gogh, Jean Dubuffet, Joan Miro, Jean Michel - Basquiat, Henri de Toulouse-Lautrec. În creațiile lui Cristi Gaspar regăsim, într-adevăr, influențe din Jean Dubuffet (spontaneitatea primitivă și admirația pentru desenele făcute de copii), Toulouse-Lautrec (deformarea personajelor, împingerea lor spre grotesc), Miro (atât cromatic, cât și grafic), iar cu Basquiat se întâlnește în forma de a comunica mesajul plastic: extrem de sentimental, foarte puțin sau deloc rațional, cu gesturi foarte expresive și mesaj direct. Dincolo de aceste comparații, Cristi Gaspar nu cade în capcana manierismului sau a excesului livresc, el este autentic în compozițiile sale pentru că se „pictăază pe el însuși” spunând: „Rationalul e o componentă foarte mică în arta mea, 80% sunt sentimente. Un tablou este un filmuleț din viața mea, o poveste întreagă.”

Au fost voci care au găsit unele asemănări între pictura lui Cristi Gaspar și a maestrului Ilie Boca. Tânărul pictor a răspuns acestei păreri, cu căldură: „În Boca văd poveștile bunicii mele.”

La vernisajul din 27 martie, Cristi Gaspar a fost prezentat de pictorii Vasile Crăiță-Mândră, Dragoș Burlacu și Dionis Puscută. Vasile Crăiță-Mândră: „Pictorul Cristi Gaspar încalcă cu foarte multă plăcere canoanele și le încalcă bine. Nu ține cont de regulile clasice, în nici o privință, mai ales în ceea ce privește pagina. Vedem niște spații foarte ample, libere, cu culori deschise, alburile care domină foarte mult suprafețe și, într-o mică zonă laterală, foarte mică, se concentrează culoarea și structura compozițională.”

Dragoș Burlacu: „Cristi Gaspar este un artist bazat foarte mult pe emoție și pe trăire, unul din artiștii foarte buni ai generației noastre, lucrează cu foarte mare plăcere și cu foarte mare bucurie, fapt care se vede foarte clar din lucrări: când intri în sală, se simte o emoție pozitivă.”

Dionis Puscută: „Cristi Gaspar este, cred eu, unul din primii zece artiști plastici români tineri și este o bucurie pentru noi și o mândrie că o asemenea expoziție a putut să aibă loc în Bacău.”

Violeta SAVU

De ani buni primesc o sumedenie de booklet-uri de festivaluri, cataloage cu tipărituri, buletine ale portofoliilor de noi înregistrări ori, pur și simplu, programe de concert. De fiecare dată îmi sare în ochi cantitatea enormă de muzică vehiculată. Fie pe cai „in live”, fie „memory electronic”. O producție ce trebuie consumată și, nu-i așa, substituită. Ca în orice ramură a industriei, a societății de consum. Din puzderia de titluri vehiculate unele aparțin muzicilor spațiului (pe care le intersectezi aioma serialelor sau editorialelor), iar altele, mai puține, desigur, se circumscriu muzicilor timpului (ce pot fi în stare să corecteze la un moment dat o paradigmă estetică). Oricum, se compune prea multă muzică. Mult prea multă. Mai ales că „tipizate” lingvistice nu constituie, ca odinioară, standarde tocmai bune de urmat, iar compozitorii trebuie să moșească genotipuri sonore unicate și nu „ready made”. Nu se poate face la infinit muzică de cotidian, de ziar care se aruncă la coșul de gunoi. Creația muzicală dacă nu pariază cu posteritatea, nu se încarcă de motivație, devenind în definitiv un avorton. Părintele Savatie Bastovoi spunea că „suntem foarte fecunzi pentru că burțile astea ale noastre se tot umflă și se tot umflă, și nasc la nesfârșit. Dar naștem atât de mult tocmai pentru că fătul nu se coace, este imatur. Pentru că, dacă am purta cât trebuie o operă în burta minții, n-am avea atâtea titluri. Asta e tragedia, drama timpului vitezei pe care îl trăim”. Într-un fel suntem victimele propriei noastre vânători. O vânătoare în care prădătorii ucid mult mai mult decât le este necesar pentru a se hrăni. Aceasta deoarece prădătorii nu comunică între ei. Și nici cu victimele. Or, arta care nu comunică, se știe, nu e artă autentică. Comunicarea însă nu reprezintă doar emiterea unor mesaje auctoriale, ci și o direcționare și focalizare a unor informații care, dacă sunt respinse ori nebagăte în seamă, esențialmente nu și-au îndeplinit rostul. Pe scurt, mesajul sonor trebuie să fie aidoma unui bumerang: lovește ținta și se întoarce iar la cel care l-a aruncat. Evident, comunicarea nu poate fi înfaptuită în absența cunoașterii. Iar cunoașterea, la

mondo musica

Liviu DĂNCEANU

Prădători și victime

rândul ei, nu se poate săvârși în solitudine, creatorul având nevoie de experiența celui alt, ca, prin aceasta, să-și împlinească propria cunoaștere despre lumea artei pe care o exersează. Faptul că a mai fost compus ceea ce compun eu, într-un fel sau altul, este o încurajare și o motivare a propriei mele creații, că simt și înțeleg drept, corect. Aceasta nu înseamnă că nu este nevoie de inovație și originalitate în procesul creației. Creația autentică este ea însăși o întreprindere profund originală. Sau, cum nota undeva Mihail Ralea, este suprema valoare în artă. Nu întâmplător creatorii adevărați se deosebesc prin ceea ce arată și se aseamănă prin ceea ce ascund. Dar atunci când e căutat cu orice preț, originalitatea se transformă în testimoniu săraciei, riscând să devină un dar fatal ca și frumusețea. Ori o anodină suită de accidente menite să demoralizeze confortul receptării. Sesizez în componistica ultimului veac, cu prioritate, nu o intenție organică novatoare, innoitoare, reformatoare, ci pur și simplu una destul de brutală a șocului, un fel de tehnică a emoționării limbajului muzical. Avangardele secolului, care au adus, sunt convins, mult prea multe și prea radicale schimbări, și-au presimțit cumva agonia și sfârșitul. Ca în butada generalului martor la înfrângerea lui Napoleon la Waterloo: „garda moare, dar nu se predă”. Așa și cu avangardele: nu s-au predat, dar au sucombat rapid. Dacă nu cumva s-au născut, într-un fel, chiar moarte. Prădătorii știau probabil asta. De altfel, ei sunt cei care au născocit termenul

de modernitate. Apoi l-au injectat cu obstinatie, ca un narcotic, în spiritul epocii. Ar fi absurd să ne închipuim că artiștii Evului Mediu și-au spus vreedată „noi cei din Evul Mediu” sau că artiștii Clasicismului și-ar fi responsabilizat condiția de clasic al artei sunetelor. Numai compozitorii epocii moderne au avut conștiința modernității. O conștiință, se pare, indusă și, în cele din urmă, asumată. S-a ajuns până acolo încât însăși definiția artei timpului nostru să se subordoneze acestei modernități luate din plin în posesie. Cu cât suntem mai conștienți de ceea ce intenționăm să reprezentăm, cu atât ne sporim capacitatea de a impune o anume dominantă estetică și atitudinală. Aproape toată muzica modernă stă sub semnul originalității. Nevoia de a fi altfel, de a atrage atenția s-a cuibărit de o vreme în genele artistului, fiind copios stimulat. O nevoie manifestată la început cu prioritate în artă și care a pătruns apoi întempestiv în viață. În Grecia antică ori în Renaștere nu exista nicidecum problema originalității. Preocuparea esențială era întronarea ideii de bine și de frumos. Până și structurile formale se pliau pe criteriile instituite de principiul armoniei, simetriei și echilibrului. Pesemne că la un moment dat lumea s-a plictisit să lustruie exclusiv suprafețele binelui și frumosului. În plus și-a dat seama că a scrie madrigale, sonate, simfonii, a devenit treptat un gest rutinier, lesne de îndeplinit atunci când au dispus de tehnologia necesară. Școlile s-au dezvoltat, au evoluat până la ceea ce astăzi numim universități, academii, institute.

Astăzi un Capriciu de Paganini ori un Studiu de Chopin, care cândva trezeau admirația, dar și spaima interpreților, poate fi executat de un student de anul întâi sau chiar de un elev mai acătării. Și atunci s-au găsit niște oameni îndrăzneți care și-au asumat riscul de a sparge gheața. Astfel a apărut un Schonberg, un Cage ori un Stockhausen. În aparență, niște artiști curajoși ce păreau că s-au săturat să se piardă în multime, că au obosit să tot stea la rând. În fond ei au fost prădătorii care au dictat regulile jocului. Un joc ce le-a fascinat într-o primă instanță pe victime. Cu timpul însă balonul s-a dezumflat. Așa se face că astăzi muzica modernă se află într-o criză adâncă. Mai trist este că acest joc, apărut cândva în mintea ghidusă a artiștilor, a început să fie pus în viață de către indivizi (inclusiv politici) care n-au nici o treabă cu arta sau cultura. Lipsa originalității a devenit un complex. Dar și obsesia ineditului este la fel de presantă și coplesitoare, trădând o stare a sufletului mult mai profundă, o criză de identitate. „Prin nebunia aceasta de a fi original, de a ieși în evidență, mărturisirea acelei Savatie Bastovoi în *Ortodoxia pentru postmoderniști*, de fapt îți descoperi o mare suferință, îți descoperi singurătatea, descoperi drama vieții tale, pe care nu poți să o ascunzi nici cu Pepsi-Cola, nici cu căștile, nici dacă te parfumezi, nici dacă înveți să răzi zgomotos. Pentru că poți să spui orice, dar când te văd îmbrăcat într-un anume fel, colorat într-un anume fel, mie îmi descoperi o suferință. Doctorii psihiatrii știu foarte bine treaba asta, dar boala devine o regulă astăzi”. Cum o regulă a devenit fobia de muzică savantă. Odată, Diogene, care locuia, se știe, într-un butoi, a văzut pe cineva aruncând cana în fața unui izvor și bând apă din căușul palmei. A înțeles atunci că în viața sunt multe lucruri de prisos. Să fie oare printre ele și noua muzică savantă? Și e atât de mult! O fi universul de natură vibratorie. Adică, sonoră. Dar astăzi acest univers cântă parcă mai intens și mai strident ca niciodată.

Dacă nu ar fi luat cea decizie disperată din fatidica vară a anului 1983, la jumătatea acestei luni, unica fiică a Corneliiei, redactor, și a scriitorului Corneliu Buzinschi ar fi împlinit 45 de ani, vârstă la care ar fi însemnat, cu certitudine, mult mai mult pentru istoria literaturii române contemporane. Născută pe 15 aprilie 1964, în Bacău, viitoarea poetă și-a petrecut primii ani ai copilăriei în casa buniciilor dinspre tată, situată pe Bulevardul Oituz, iar verile, la ceilalți bunici, în locuința lor din Fălțiceni. La trei ani și jumătate putea deja să memoreze cu lejeritate versurile și poveștile citite sau spuse de părinți, iar până la cinci ani, când a început să deprindă, sub îndrumarea unei educatoare, limbile engleză și franceză, descifrase tainele alfabetului. Copil precoce, a trecut intens la lecturi ce depășeau cu mult gradul de înțelegere al vârstei sale, selectându-și singură cărțile din vasta bibliotecă a părinților, însumând peste 10.000 de volume. Prin mutarea, în 1969, a familiei în cartierul Drumul Taberei din Capitală, universul său de cunoștințe s-a lărgit considerabil, uimind mai ales scriitorii, pe care îi întâlnea cu prietelul vizitelor făcute de aceștia tatălui ori atunci când mergea împreună cu el la casele de creație de la Sinaia, Neptun și Mogoșoaia. De la

Personalități băcăuane

Anta Raluca Buzinschi

magia lecturii a trecut la magia cuvântului scris, astfel că la opt ani începuse să reconstituie întâmplările trăite în deplasările la bunici și la rudele acestora, fiind fascinată îndeosebi de cântecele și descântecurile auzite, pe care le memora cu o ușurință și o plăcere nebănuite. Fără a-și neglija obligațiile școlare, la 11 ani citea în toate cele trei limbi însușite și așternea în caiete observații subtile, alcătuiindu-și primul manuscris, pe care l-a prezentat unui redactor de la o publicație pentru copii. Îndoctrinat de ideologia vremii, acesta n-a sesizat zăcămintul și talentul cu adevărat uriaș existent în povestirile pline de umor ale foarte tinerei autoare, răspunzându-i peste câteva zile că textele sale ar fi publicabile dacă ar descrie fapte pionieresti și întâmplări din activitatea detașamentului. Neresistându-i nici manuscrisul alcătuit cu atâta trudă și migală, a trăit prima ei deziluzie, în urma căreia s-a închis în sine, refuzând să mai arate cuiva ceea ce scria cu febrilitate. S-a cufundat în lecturi, citind în original pe William Butler Yeats, Edgar Poe, George Orwell, Rainer Maria Rilke și, în

traducere, pe Emily Dickinson, Arthur Rimbaud, William Shakespeare și Paul Verlaine. Mereu în căutarea marilor simboluri ale lumii, a trecut de la Mircea Eliade la Coran și filozofia antică, la muzica lui Johann Sebastian Bach și la cea medievală, dar a păstrat întotdeauna credința ortodoxă în suflet, inoculată încă din copilărie. Premiantă an de an în ciclul gimnazial, a fost admisă la Colegiul Național „Sfântul Sava”, unde a urmat prima treaptă, cea de a doua continuând-o la Liceul „Gheorghe Sincai”. Numărându-se în continuare printre elevii silitorii, în perioada liceului s-a axat mai mult pe aprofundarea culturii franceze și engleze, din care a început să traducă intens, preferând îndeosebi poezia medievală și proza modernă aparținând lui William Faulkner și Ernest Hemingway. Tot mai nemulțumită de relația ei cu lumea ce nu a înțeles-o, în noaptea de 15 spre 16 iunie 1983 a decis să-și pună capăt zilelor, lăsând un mesaj care cutremură și azi: **Am nouăsprezece ani. De pretutindeni am fost alungată. Mi se dă totul și mi se ia totul. De fapt sunt mințită că**

mi se dă. Din acea clipă nefericită a început descoperirea și valorificarea universului său liric, debutul posibolului său liric, debutul petrecându-se în revista **Lucașafărul**, care, la o lună de la dispariția, i-a publicat un grupaj de **Versuri pentru aer**, cuprinzând poemele **Cărarea pierdută**, **E casa goală prietenii...**, **Înviere**, **Satirul și nimfa**, **Oarba**, **Rugămintea copilului meu**, **Rană pentru amândoi**, **Obstacole**, **Nevinovăție**, **Te recunosc**, **Diagor și Eu și întinericul**. Au urmat alte grupaje, ce au văzut lumina tiparului în **Ateneu**, **Almanahul copiilor**, **Art et Poésie**, **Calende**, **Căminul Românesc**, **Cronica**, **Jalons**, **Lucașafărul**, **New York Span**, **Orizont**, **Ramuri**, **Revista „Anul 2000”**, **Revista Ligii de cooperare culturală România-Franța și România literară**, unele în traducerea lui Constantin Crișan și Nicholas Catanoy sau în versiune engleză aparținând Sandrei Maria Bădulescu și Phil Shepherd. În 1986 s-a produs și debutul editorial, cu volumul **Versuri pentru aer** (Editie și Cuvânt înainte de Nicolae Manolescu, Editura Cartea Românească, București), ur-

mat de **Versuri pentru aer II** (idem, 1989), **Versuri pentru aer III** (volum document, tipărit în 51 de exemplare, sub egida Bibliotecii Pedagogice Naționale, București, 1996, editor George Anca), **Vers pour l'air** (Preface par Eugen Simion. Adaptation et postface par Constantin Crișan, L'Académie Internationale „Mihai Eminescu”, la Ligue de Cooperation Culturelle et Scientifique Roumanie-France et la Bibliothèque Pédagogique Nationale, Bucarest, 1996), **Versuri pentru aer** (Colecția „Poeți români contemporani”, Editura Eminescu, 1997). Creația sa poetică a mai fost inclusă, de asemenea, în volumul **Muzică vocală - Manual pentru clasa a X-a, școli normale** de Gheorghe Bercea (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991) și în antologiile **Tineri poeți români de dincolo de Styx** (Editura Timpul, Iași, 1998) și **Poezia pădurii** (Editura Orion, București, 1998). La propunerea criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu, Uniunea Scriitorilor din România a montat, la începutul mandatului său de președinte, o Placă Memorială cu datele autoarei pe blocul din strada Apolodor 13-15, unde a locuit, împreună cu părinții, începând cu anul 1975.

Cornel GALBEN

Mimind seriozitatea științifică, d-l Eugen Sendrea atasează *Istoriei* sale o „Bibliografie selectivă”, cu 146 titluri, care e o contrafacere și poate servi de model negativ celor ce se pregătesc pentru o activitate de cercetare. Ea nu-i nici tematică, nici alfabetică, nici cronologică, nici subordonată cursului expunerii. Împrovizație mai defectuoasă nu înflinești nici în cele mai slabe lucrări de licență. „Ciugulii” din diverse locuri, materialul nu-i redactat uniform, după regulile existente în acest domeniu. Tehnic, aproape totul e un scandal. Se oscilează între superfetatie și lipsă. În unele locuri se indică pînă și pagina, în altele nu se precizează nici editura (tipografia) și anul apariției. Caz curios, d-l Sendrea menționează autori care nu prea au legătură cu obiectul cărții sale, în schimb îi uită pe unii dintre cei pe care s-a bazat.

Pretenția de a fi selectiv e de-a dreptul ridicolă, de vreme ce în „Bibliografie” nu figurează titluri mai importante decît cele pe care le dă sau, altelei, nu alege ceea ce trebuia ales. El citează, ca să exemplific, două lucrări despre fabrica „Letea”: „Berlescu D., Botez C., Saizu I., *File din istoria fabricii Letea*, ed. I, Bacău, 1969” și „Botez C., Berlescu D., Saizu I., *Fabrica de celuloză și hîrtie «Letea» Bacău*. Nouă decenii de existență, Ed. Bacău, 1971”. Le citează inexact, căci titlul celei dintîi e *File din istoricul fabricii de celuloză și hîrtie «Letea» Bacău*, fără adaosul „ed. I”, iar al celeilalte fără „Ed.” Bacău. Într-o „Bibliografie (cu adevărat) selectivă” trebuia dată, însă, o altă lucrare a istoricilor ieșeni, care (o spun chiar ei) le depășește „în structură și substanță” pe cele două: Constantin Botez, Ion Saizu, *Letea*. Un secol de istorie, Ed. Sport-Turism, 1981. A fi selectiv înseamnă a repera studiile și articolele cele mai importante despre o temă, a pune degetul pe ceea ce-i esențial și, nu în ultimul rînd, a face economie de spațiu. Dar de unde, așa dintr-odată, la sfîrșitul cărții, spirit selectiv, critic, la cineva care, pînă aci, s-a ocupat cu destule fleacuri? Fire de păcălici, d-l Sendrea a operat invers decît vrea să lase impresia că a făcut: și-a umflat „Bibliografia”, nu a scuturat-o, n-a redus-o. „Selectiv” a fost doar în sens meschin, rachiunos, cînd i-a omis pe Ioan Mitrea și Alexandru Artimon, adică pe doi din cei mai buni cunosători ai istoriei locale, în fața cărora face figură de diletant, și pe Victor Mitocaru, autorul monografiilor *Criste Cristoveanu* și *Ion Borcea*.

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Cronica unui eșec (VIII)

În *Istoria* sa, d-l Sendrea a introdus aproape 300 de ilustrații. Sînt pagini cu patru rînduri de text și cu două ilustrații tip carte poștală. Multe din ele au mai fost reproduse în cărți, reviste și ziare. Unele sînt pur și simplu decorative: peisaje ce pot fi de oriunde, scene din teatru și filme, tablouri celebre și picturi naive pe teme folclorice. Altele n-au ce căuta într-o carte de istorie; altele – în *Istoria Municipiului Bacău*. D-l Sendrea a dedus că în deceniul de dinaintea revoluției de la 1848 pe deasupra Bacăului au zburat OZN-uri – pac o fotografie „OZN la Bacău”! La el găsești „Caii de la Cobile” și „Zimbrii lui Dragoș”, vechi și neschimbați, un cartof în formă de rățușcă și un știulete mai mare decît tulpina porumbului. Apoi, majoritatea ilustrațiilor sînt plasate simplist, pleonastic. Grigore Tabacaru apare, de pildă, în capitolul „Principatul Bacăului” și nu în cel despre „Orașul între două războaie”, epoca sa. Dacă pot să zic așa, d-l Sendrea a băgat ilustrațiile, nu le-a ales. A rezultat un talmeș-balmeș care amplifică dezordinile și anomaliile textului: lucruri nesemnificative, repetiții, alăturări nepotrivite, confuzii. Palatul Administrativ și primăria figurează de 10 ori, în „vederi generale” și detalii; diverse bancnote de 6 ori; lui Ion Măric i se reproduce un sfert de album; Hitler și Stalin sînt așezați față în față; Gheorghe Gheorghiu-Dej în chenar de doliu împarte o pagină cu Dan Spătaru; în locul voievodului Antioh Cantemir e pus nepotul acestuia, fapt din care reiese că d-l Sendrea nu deosebește o ținută orientală din secolul al XVIII-lea de una occidentală. Bineînțeles, *Istoria* sa e ornată cu portrete de primari, cele mai multe luate, nedecarar, din *Bacăul din trecut și de azi*. Tot de acolo sunt scoase fotografia Ateneului, cea a cazărni Regimentului 27 Infanterie, montajul cu presa băcăuană și altele. Eu am fost „expropriat” de tabelele cu „revo-

luționarii” băcăuani din 1989, publicate în „Deșteptarea”. Pentru d-l Sendrea și pentru d-l Viorel Cucu, care s-a ocupat de „grafică” volumului, chestiunea menționării surselor pare facultativă. Neavînd un criteriu limpede despre ceea ce înseamnă ilustrație, ei iau și ce nu se potrivește, cum ar fi, de exemplu, fotografia maiorului Virgil Arion, a cărei prezentare se justifică la Gr. Grigorovici, unde paragraful despre jandarmaria locală se întindea pe două pagini, nu și aci, unde e contras la două rînduri. Am să fiu și mai răspicat: nu o dată; munca lor e fără cap. Nu pun pe Ion Niculescu-Brună, pe Silvia Marcovici, pe Luigi Ionescu, pun pe Gică Petrescu, sub motivul, extrem de subțire, naiv, că a concertat la Bacău „în vara anului 1960 la Grădina de vară”! Pun pe Haplea, nu o caricatură de Constantin Ciosu! Sau tirează mincinos, prin generalizare (vezi p. 314). Iată și o situație în care ilustrația contrazice, în chipul cel mai vizibil, textul: vorbind despre vestimentația de la sfîrșitul anilor 40, d-l Sendrea sustine că „Purtatul cravatei sau al pălăriei era [considerat] un semn al desfrîului burghez”. (p.319) În pagina de vizavi are, însă, o fotografie de primar cu cravată. Acela era o excepție? Nu! Am examinat zeci de fotografii din presa vremii: oamenii politici, intelectualii, muncitorii purtau cravată. Unii și pălărie.

Oricît de tolerant ai fi, *Istoria* d-lui Sendrea e o carte care enervează. Geme de greșeli. Citate transcrise neglijent: „Aici (în Grădina Publică – n.m.) [Năstasă] era (corect: avea) tot ce putea da meșteșugul lui de cofetar: covrigi de zahăr înghețați (corect: împlețiți), acadete...” (p.118); „Palatul administrativ a fost gata la 1889 și modificat (corect: mobilat), fiind prefect Ernest Sturza”. (p. 206) „Pînă atunci locul fiind neîngrijit (corect: nefiind îngrijit), primăria îl închiria adesea bulgarilor zarzavagii. (p.208) „Actul de acuzare [în procesul lui Coroiu] – 28 de pagini mari,

petiționale, tipărite cu cea mai masată (corect: mărunță) literă ce s-a găsit”. (p. 270) Intervenții nejustificate: din lista primului Consiliu Municipal sînt omiși nu mai puțin de șapte membri: Nicolae Tîntă (rudă cu Bacovia), Iosef Feldher, Const. Iordănescu, Herman Kisler, Maria Tufescu (sora poetului), Iulius Ilovici, dr. I. Sarf. Zeci de date și de nume sînt scrise eronat. Pentru o erată completă mi-ar trebui patru-cinci pagini dactilografiate; arăt deci numai cîteva. Mai întîi date: „Anul 1952 (corect: 1852), a rămas memorabil pentru Bacău. Se înființează pentru întîia dată...teatrul! (p.129) „Contravenții de simplă poliție 1942 (corect: 1412), toate descoperite”. (p. 268) „La 9 septembrie (corect: 9 octombrie 1948) în loc premiera Teatrului de Stat Bacău (corect: primul spectacol al Teatrului Poporului din Bacău)”. (p.318). Iată nume strîmbate, pocite: Ieremia Caeavella (în loc de Cacavelas), Maltke (în loc de Moltke), Ioan Chivu (în loc de Chiru), Strossberg (în loc de Strousberg), Alina Corivan (în loc de Corivan), Carol Rosetti (în loc de Ercol Rosetti), Virgiliu Ștefan Serdaru (în loc de Virgil Ștefănescu-Serdaru), Maria Gherghescu (în loc de Gherescu), Eugenia Gheorghiu (în loc de Gheorghian), David Vatafu (în loc de Vataru), Măndița Mardare (în loc de Măndica Mardare) și doi în loc de unu: Aristide, Ghiță (pentru Aristide Ghiță, cunoscutul fotbalist). E locul să reamintesc că d-l Sendrea, a cărui carte suntem îndemnați s-o păstrăm „la loc de cinste” și s-o transmitem „din generație în generație” pune frecvent virgulă între subiect și predicat: „Fabrica de produse chimice G. Florescu (fondată în 1908), produce...” „Cea mai mare surpriză pentru băcăuani, a fost vizita marelui savant N. Iorga”, „Lumea bună, lua cu asalt salonul, terasa și grădina”, „Și că ne serveste cu nonsalanță dezacorduri: „În întreg orașul are loc adunări de doliu”. (p. 337) „Tot în același an (...) se dă în folosință Sala de Atletism, Bazinul de înot, Piața centrală...” (p.352) Limba lui e plină de clișee, iar stilul, recomandat ca avînd o „pană inegalabilă”, e mediocru, banal. Maniera sa de a-i incita pe cititori e de genul acesta: „Ce-a fost atunci?”, „Știau ai noștri carte?”, „Se poate cele ferate fără gară?” Iar cea de a încheia paragrafele – la fel de inteligentă: „Ce mămăligute se făceau!”, „Unde-or fi mustăriile de altădată?”, „Nu-i rău!” Ba da, e, îi voi spune, căci cu „clenchi” de asta istoria se aseamănă cu povestile și comentariile consumatorilor de la „Cățeaua leșinată”.

Duo Capriccio sau zece ani de „cîntece fără cuvinte”

De cîte ori am privilegiul de a intra într-o sală de concert, pentru a mă regăsi în acea atmosferă de incantație spirituală, trăiesc regretul că nu știu să cînt la un instrument. Pentru că, dincolo de a fi o profesie, muzica este acea față ascunsă a existenței noastre care ne certifică faptul că, dintre toate artele, ea este deopotrivă o componentă a extazului, a reveriei cît și a clipei perisabile. Nu este caracteristic să vorbești despre muzică în termenii prozaici, să folosești epetete, estetizînd senzațiile esoterice dar, din păcate, nu avem alt limbaj care să corespundă sentimentelor pe care muzica ni le transmite. Trebuie, așadar, să vorbești despre sunete,

ceea ce este, se înțelege, o muncă ingrată căci niciodată puținele noastre cuvinte nu vor fi îndeajuns de potrivite, de cuprinzătoare sau îndeajuns modelate pentru a corespunde miracolului închis în efectul sonor. Poate de aceea a vorbi despre virtuozitatea ansamblului Duo „Capriccio”, compus din pianistele Ozana Kalmuski – Zarea și Mihaela Spiridon, despre însușirile artistice ale acestor pianiste (rafinament și acuratețe în interpretare) mi se pare o întreprindere dificilă. Tot așa cum dificilă este și abordarea genului muzical în sine – piesele pentru pian la patru mâini presupunînd din partea artiștilor o perfecță armonizare și sincronizare atît

tehnică cît și sufletească. În recitalul pe care Duo „Capriccio” l-a oferit numerosului public prezent în sala „Ateneu” cu ocazia aniversării a 10 ani de activitate artistică, cele două pianiste au făcut dovada acestor înzestrări. Recitalul a omagiat personalitatea lui Felix Mendelssohn – Bartholdy, de la nașterea căruia au trecut 200 de ani. Acesta a compus și ciclul de piese intitulat „Cîntece fără cuvinte” interpretat în recital (alături de lucrări de Weber și Brahms), titlu care mi s-a părut a purta o semnificație deosebită în ce privește arta celor două pianiste, ele reușind să transmită publicului o parte din bucuria lor de a face muzică. (M.M.)

• Cristi Gaspar

Gabriela Gîrmecea: Ați afirmat undeva: *Aș fi vrut să fiu acțrită, ziarist, spion sau filosof. De ce spion?*

Nora Iuga: Cred că în fiecare dintre noi există o contradicție foarte mare în structura interioară asta neînsemnând deloc că am avea un caracter îndoielnic, ci pentru că așa suntem făcuți. Nu putem fi prea mult răi sau prea mult buni. Pentru mine, noțiunea de spion reprezenta în copilărie un spațiu al eului. Nimic nu mi s-a părut mai condamnat decât eram copil decât să părăsc, să spun un secret al altuia. Lucrul asta mi s-a părut îngrozitor de urât. În același timp, a fi spion reprezenta pentru mine un risc extraordinar, o forță mare și, într-un fel, superioritate asupra ceilalți.

Gabriela Gîrmecea: Pentru că știți să-ți controlezi emoțiile?

Nora Iuga: Nu numai pentru asta, dar pentru că eu dispuneam de ceva ce era extrem de personal. Noțiunea în sine conține aspectul negativ, dar în același timp era o victorie asupra celui alt. Pesemne că în mine, ca în fiecare om, exista atunci un destul de pronunțat instinct de a fi deasupra celui alt, de a-l avea la mână. Spionul este până la un punct frate cu actorul. Nu vi se pare că există o legătură mare în ...

Gabriela Gîrmecea: Arta disimulării?

Nora Iuga: Exact, în mască. Spionul poartă masca. Și actorul la fel. Trădează secretele personajului pe care îl interpretează.

Gabriela Gîrmecea: Sunteți o iubitoare de artă în general. Care sunt artiștii care vă plac cel mai mult?

Nora Iuga: Îmi plac foarte mulți. Răspunsul meu conține o doză de parșivitate, pentru că actorul de care voi vorbi nu îmi place numai ca artist, deși îl consider extraordinar. Îmi place și ca bărbat. Este vorba de Anthony Hopkins. N-am să-l uit niciodată în *Tăcerea mieilor*. E un actor desăvârșit. Dintre femei îmi place Olga Tudorache. Cred că a fost cel puțin în ultimii 50-60 de ani cea mai grozavă acțrită pe care a cunoscut-o scena românească.

Gabriela Gîrmecea: Care este rolul care v-a marcat la ea?

Nora Iuga: Nu mai țin minte numele acelei piese scurte pe care am văzut-o la Teatrul Foarte Mic. Era de fapt un monolog al unei acțrită bătrâne care își intrerupsese cariera pentru că nu mai putea să joace din cauza vieții aventuroase pe care o dusese. În sfârșit, i se dă un rol și toată acțiunea trece în fața oglinzii în timp ce se machiază și personajul trăiește o emoție îngrozitoare: dacă va face față după atâția ani să-și reinceapă acea glorie intreruptă atât de violent. Este o pendulare între mândria că totuși va mai apărea pe scenă și disperarea că nu știe dacă va mai putea face față. A fost absolut magnifică Olga Tudorache în acest rol.

Gabriela Gîrmecea: Înțeleg că se discuta în piesă și tema timpului, care trece nemilos peste om. În *Fetița cu o mie de riduri* spuneți așa: *uite cum zboară zdrente negre la orizont nu cumva arde timpul?* Dvs. cum simțiți trecerea timpului?

Nora Iuga: Trecerea timpului este extrem de neliniștitoare pentru că nu se poate să nu observăm că acesta se grăbește cu cât înaintăm în vârstă. Timpul capătă o accelerație cumplită cu fiecare zi care trece. Nu știu științific cum să-mi explic acest lucru, dar cred că nu prea ne mai interesează multe lucruri din jurul nostru pentru că le știm deja. Cu cât știm mai multe lucruri, nu mai avem nimic care să ne surprindă

îmbătrânind. Atunci timpul e gol și de aici senzația de accelerare teribilă. Cred că în ultima clipă chiar ai impresia că timp nu mai există.

Gabriela Gîrmecea: Ați început cariera literară prin a scrie poezie, apoi ați trecut la proză. Ce anume v-a determinat să vă orientați spre proză?

Nora Iuga: Putem să ne întoarcem la mimetismul de care vorbea Marius Ianuș. E și la mine ceva din genul asta, pentru că eu m-am apropiat de proză după ce am tradus câteva cărți mari. Cel mai puternic m-a marcat *Toba de tinichea* de Gunter Grass. Dar nu este doar ceva mimetic. Nici vorbă. Traducându-l pe Gunter Grass, nu l-am copiat în proza mea, dar m-am bucurat să descopăr în el anumite trăsături ale mele. Noi semănăm oarecum în stil și lucrul asta a fost grozav pentru că am avut tot timpul senzația când l-am tradus că eu scriu cartea. Nu m-am gândit nici o clipă că o scrie Gunter Grass. Fac o mică paranteză. Când a luat Nobelul am scris o cronică în *România literară*, pe care l-am intitulat *O felie din Nobel mi se cuvine mie*.

Gabriela Gîrmecea: Ați anticipat o întrebare. Pe care dintre scriitorii traduși îi simțiți mai apropiați din punct de vedere afectiv? Mi-e clar că pe Gunter Grass.

Nora Iuga: Da, pe Gunter Grass, pe Elfriede Jelinek, pentru că m-a incitat foarte tare, dar nu pot să spun că o iubesc. Nici pe Gunter Grass nu-l iubesc ca om. Elfriede Jelinek nu-mi place nici măcar ca sensibilitate sau ca senzorialitate în receptarea realității. Este alt mecanism la ea, dar o admir enorm pentru virtuozitatea limbajului. Lucrează pe limbaj extraordinar. Un scriitor pe care l-am iubit este Aglaja Veteranyi. Pentru mine a fost o descoperire teribilă. Am iubit fetița din ea și o „acuz” într-un fel că ea sigur a existat în mine atunci când am scris *Fetița cu o mie de riduri*.

Gabriela Gîrmecea: Activitatea dvs. de traducător este de invidiat. Îmi vine în minte o afirmație a lui Alex Ștefănescu: *Literatura este un act de seducție*. În ultima perioadă, actul de a traduce vă seduce mai mult decât cel de a scrie?

Nora Iuga: Nu. Niciodată nu se va întâmpla asta. Sunt mult prea îndrăgostită de mine ca să mă simt sedusă de

Nora Iuga:

„Sunt mult prea îndrăgostită de mine ca să mă simt sedusă de actul traducerii

Festivalul *Primăvara poezilor* a început să cuprindă tot mai multe orașe din România și, ajuns la Onești, și-a găsit un public interesat de o obicei popular în străinătate – lectura publică. La ediția din 2009, poeta și prozatoarea **Nora Iuga** s-a întâlnit cu publicul și i-a oferit un recital de poezie. În această parte a țării, scriitoarea a fost de puține ori, iar întâlniri cu cititorii a avut mai multe în străinătate decât în țară. Fire deschisă și receptivă la tot ce se întâmplă în jurul ei, **Nora Iuga** știe să se bucure de prezența celor care o înconjoară, de flori, de impresiile mărturisite sincer și stângaci de admiratorii săi afirmând că pentru ea acest lucru este mai important decât o apreciere critică. Aflată pentru scurt timp în țară înainte de a pleca în Germania, unde a primit bursa *Deutscher Akademischer Austausch Dienst*, de care au mai beneficiat Mircea Cărtărescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Ștefan Augustin Doinaș, **Nora Iuga** se bucură de apariția unui nou roman la Editura Polirom – „*Hai să furăm pepeni*.”

A consemnat
Gabriela GÎRMECEA
Onești, 26 martie 2009

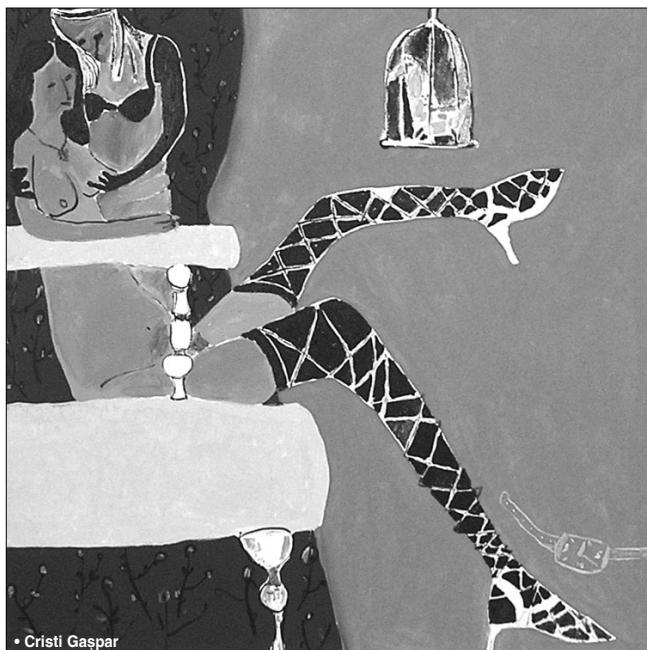
actul traducerii. Trebuie să vă spun că în momentul în care termin o carte de tradus respir ușurată, adică intru în vacanță, pentru că știu că mă întorc la lumea mea. Iubesc enorm să scriu. La mine scrisul a rămas până la vârsta asta o joacă foarte serioasă, pe care o fac cu plăcere și extraordinar de ușor.

Gabriela Gîrmecea: Mă gândesc acum la debutul dvs. și la grupul oniriștilor, în care critica literară v-a încadrat. Îmi vin în minte două nume: Virgil Mazilescu și Miron Radu Paraschivescu. Despre ultimul știu că v-a prefațat primul volum de versuri din 1968, *Vina nu e a mea*. Cum a fost întâlnirea cu Miron Radu Paraschivescu?

Nora Iuga: Ce frumoasă întrebare! Mă impresionează foarte tare. Miron Radu Paraschivescu nu a fost un scriitor mare. El singur a recunoscut asta, pentru că nu a lăsat o carte memorabilă. A scris *Cântecul țigănescii*, care ar trebui reeditată și ar fi citită cu multă plăcere. Aici face aproape o adaptare după Frederico Garcia Lorca. Această carte este extraordinar de bine lucrată și cu o măiestrie lingvistică la care nu te puteai aștepta. Miron Radu Paraschivescu a fost un om extraordinar. Eu nu cunosc altul în literatura română care să ajute atât de mult poezii tineri așa cum a făcut-o el, total dezinteresat. Se dusese zvonul că el primește manuscrise de la orice tânăr la Vălenii de Munte, că le citește, că scrie despre ei și că, până la urmă, te poate consacra.

Gabriela Gîrmecea: Avea intuiția valorilor.

Nora Iuga: Avea cea mai fină ureche pentru talentul poetic, pentru tinerii poeți. Noi îi trimiteam poezii, iar el, cu o promptitudine extraordinară, răspundea. Și în felul asta și-a adunat în jurul lui un grup nu foarte mare. Cred că eram vreo 8: Virgil Mazilescu, Leonid Dimov, pe care îl știam mai demult pentru că era mai în vârstă și era deja format, Daniel Turcea, Mihai Teclu, care a fost uitat pentru că a plecat în Franța, Vintilă Ivăncescu, care a făcut furori cu o poezie de o originalitate nemaîntâlnită la noi. Versurile lui au fost folosite de Marin Preda în *Cel mai iubit dintre pământeni*. Noi nu aveam nimic în comun. Aici este ceva surprinzător. El ne-a adunat pe toți sub umbrela lui și, până la urmă, noi, tot citindu-ne, iată iar mimetismul asta, am început cumva să ne influențăm și să avem o linie comună. Iar Miron Radu Paraschivescu ne-a dat și un nume. A zis că noi formăm grupul *oniriștilor*. De fapt era necesară apariția acestui ultim jet care să ne amintească de suprarealism. Noi am avut un suprarealism foarte pregnant și foarte bun înainte de Ultimul Război Mondial. La noi aceste lucruri au fost tăiate cu foarfece. Vreau să spun că în

• Cristi Gaspar

domeniul artistic, cultural, continuitatea nu s-a menținut ca în alte țări cu tradiție culturală. La noi a fost războiul, venirea rușilor, comunismul și trecutul a fost găuit. Suprerealismul trebuia cumva să meargă până la capăt. Eu cred că orice fenomen cultural, ca orice fenomen biologic, trebuie să-și facă ciclul până la capăt. Așa că eu consider că era necesar să apară și acest onirism care cumva merge pe teoria dicteului automat. Nu a durat acest curent decât vreo doi-trei ani pentru că Miron a murit și culmea parcă a fost un blestem și 90% dintre componenții grupului au murit sau au plecat în străinătate. Eu sunt ultimul care a rămas și cu Tepeneag, care a fost și ideologul grupului. El mă și contestă spunând că nu am aparținut grupului, dar am aparținut cu brio.

Gabriela Girmacea: Spuneți așeză că sunteți o pasionată cititoare de poezie. Citiți mai multă poezie decât proză?

Nora Iuga: Da. Am citit foarte multă poezie. Am avut perioade când am citit exclusiv poezie. Nu mi-au plăcut romanele până foarte târziu. Am început pe la 40 de ani să citesc romane. Poezia acum o citesc mai des și mai cu plăcere, pentru că e mult mai simplu de citit. Am probleme cu ochii și concentrarea pe un timp mai îndelungat. O poezie o prizez foarte repede. Nu același lucru pot spune despre scrisul poeziei.

Gabriela Girmacea: V-am întrebat acest lucru pentru că afirmați în *Cu ce citim poezia? cu sensibilitatea nu, cu inteligența nici atât, cu bunul gust ai spus și te-ai micșorat, poezia se citește cu ce se scrie: fața nevăzută a Lunii*. Care este filtrul de lectură pe care îl folosiți?

Nora Iuga: Spontaneitatea. Primesc ceea ce-mi place foarte mult imediat. Rațiunea intervine și ea, pentru că dacă nu înțeleg stau după aceea și reflectez imediat și primesc mai târziu. Totdeauna mi se pare mult mai puternic și mai pregnant ceea ce îmi place din prima clipă fără filtrul rațiunii. Din cauza

asta cred că așa cum scrisul se face la mine din prima clipă, la primul impuls și receptarea se face tot la primul impuls. Asta am crezut multă vreme că se cheamă superficialitate. Dar nu e așa, pentru că instinctul nu e superficial. Eu mă bizui foarte mult pe instinct.

Gabriela Girmacea: Care sunt cele mai frumoase momente din viața unui cititor: când e premiat, când dă autografe, când se scrie despre el sau când este recunoscut pe stradă de cititori?

Nora Iuga: Nu pot să mint că uneori am momente în care sufăr un pic că acei care decid, la ora actuală, valoarea unui scriitor nu mă bagă în seamă. Ma doare uneori și nu mă refer numai la critici. Mă doare că nu sunt în *Istoria literaturii* a lui Nicolae Manolescu sau în niște antologii apărute în America sau mai știu eu unde. Trec foarte repede peste ele, pentru că vine acea bucurie uluitoare pe care o am atunci când sunt oprită pe stradă de câte o fetiță de 18 ani, de câte un băiat. Odată eram în stație și nu venea tramvaiul. A venit la mine o fată tânără cu un buchet de flori pentru că era o țigancă vizavi, care vindea. Altădată o tânără de vreo 30 de ani, în metrou, se uita la mine și strălucea toată și spunea că este atât de fericită că o cunoaște pe Nora Iuga. A plâns o jumătate de stație că nu mai știam ce să cred. Foarte mulți oameni mă opresc pe stradă să-mi spună cât de impresionați sunt de ceea ce scriu. Nu există confirmare mai mare pentru un artist decât acest lucru, fiindcă aici chiar nu este nici un interes.

Gabriela Girmacea: Spuneți *nu trebuie să iubim la repezeală*. Cum trebuie să simțim iubirea?

Nora Iuga: Simt iubirea ca o dumnezeire. Totdeauna am simțit-o așa, pentru că fericirea este atât de uluitoare, încât nu mă gândesc numai la cea pe care o simți în tine și la sublimul într-o iubire sufletească. Eu mă gândesc la iubire în totalitatea ei, pentru că și iubirea trupului este la fel de importantă, de înaltă, de profundă și de dumnezeiască ca și iubirea sufletului când ele merg mână în mână, când

sunt unul și același lucru. Atunci eu zic că momentul suprem al iubirii sufletești îmbinat cu iubirea trupească mi se pare că este cel mai profund sentiment pe care îl poate simți un pământean și cred că atunci ni se arată Dumnezeu mai mult decât în orice altceva, mai mult decât în rugăciune sau în contemplație.

Gabriela Girmacea: *Mă uit în oglindă, văd o fetiță, mă duc la școală și am o mie de riduri*. Când vă uitați în oglindă ce vedeți? Ce vă place să vedeți?

Nora Iuga: E ceva foarte interesant. Nu aprind lumina în vestibul, unde am o oglindă mare, în care mă văd întreagă dimineața după ce fac duș. A devenit un obicei. Îmi place să mă uit dimineața ca și când văd pe altcineva și-i spun *Bună dimineața!* Atunci nu aprind lumina și e așa o vagă penumbră, în care se vede doar conturul. Adică nu mi se văd defectele vârstei, nu se văd pregnant ridurile sau fața căzută, ochii puțin umflați sau încrețiți. Forma exterioră, doar conturul dacă-l văd, îmi pare că sunt frumoasă. Iar asta mă face foarte fericită pentru toată ziua.

Gabriela Girmacea: Tristețea vine dacă vă gândiți la perioada războiului. Îmi puteți povesti o amintire care v-a marcat atunci?

Nora Iuga: Eram la Sibiu în momentul în care am intrat în război alături de axă. Se întâmpla în 1941, vara. Veneam de la școală, de la *Ursuline*, pe strada principală, căreia îi spuneam *Corso* – se chema strada Regina Maria – și la capătul străzii, unde era Hotelul *Bulevard*, la megafona, s-a anunțat: *Atențiune! Atențiune! Români trăim o clipă mare. România a intrat în război începând de astăzi alături de axă*. Ca la un semn, nimeni nu ne învățase că trebuie să facem așa ceva, toată lumea de pe stradă a îngenucheat în clipa aceea și și-a făcut cruce. A fost un instinct colectiv. Știam că asupra noastră planează ceva îngrozitor. A fost și ceva animalic, atât de puternic a fost instinctul în clipa aceea.

Gabriela Girmacea: Mă gândesc la Sam, un personaj care fuge de agresiunea realului. *Sam nu vrea să se mai gândească la problemele majore. Sam vrea să cânte la flaut*. Care ar fi problemele majore ale societății noastre?

Nora Iuga: Criza, cancanurile din fiecare zi, invidiile, bârfele și lupta pentru existență. Sigur că Sam vrea să cânte la flaut. Totdeauna a vrut asta, pentru că o să-și amintească până la sfârșitul lumii, dacă vine un tsunami și mătură globul ăsta, că flautul reprezintă amintirea paradisului.

Gabriela Girmacea: Lângă Sam apare și *Benedic*, care are niște predispoziții ludice. E important să ne păstrăm spiritul ludic?

Nora Iuga: Foarte important. Fără el nu am putea trăi, am fi înghețați și am ajunge la ... mimetism. Ludicul este o potențare permanentă a creației. Nu s-ar putea să creăm fără să ne jucăm. La baza ei creația cred că a fost joc.

Gabriela Girmacea: În maniera în care o vede Arghezi ...

Nora Iuga: și Blaga într-un fel.

Gabriela Girmacea: Care sunt lecturile care v-au marcat în viață?

Nora Iuga: Nu aș spune decât de trei. Primul a fost Kafka, pentru că m-a plictisit de moarte. După primele 50 de pagini am vrut de nu știu câte ori să dau cu cartea de pereți, pentru că nu știam unde vrea să ajungă. Citeam lucruri banale care nu-mi spuneau nimic și credeam că nu se poate să nu afirme nimic. Apoi am citit până la capăt și m-am cutremurat. E vorba de *Procesul*. Când am citit *Castelul* am înnebunit de la început, fiindcă vorbeam mai înainte de spiritul ludic. În *Castelul*, Kafka se joacă mult mai mult decât în *Procesul*. De aceea îmi și place *Castelul* mult mai mult decât *Procesul*. Al doilea care m-a marcat definitiv și tot așa îmi venea să-l arunc de la început a fost James Joyce cu *Ulyse*. Era greu în masa uriașă și de o concentrare teribilă a romanului său, dar când i-am văzut claviatura textului, câte genuri abordează, câte treceri face, am zis: *Dumnezeule! Asta e cea mai înaltă școală pentru un prozator!* Și l-am citit până la capăt cu o plăcere nebună culminând cu acel grozav monolog al lui Moly. Atunci am pus un pariu că voi scrie o carte întreagă cu un monolog interior și am scris *Lebăda cu două intrări*. Al treilea a fost Gunter Grass, pe care l-am și tradus. Asta conțea foarte mult pentru că traducătorul pătrunde dincolo de limbaj sau de cuvânt în toată ființa autorului. Traducătorul îl cunoaște mai bine pe autor decât mama, iubita, soția etc. pentru că-l știe prin intermediul limbii, care conține toate nuanțele invizibile ale ființei lui.

Gabriela Girmacea: Zielele astea apare romanul *Hai să furăm pepeni*. Să înțelegem din titlu că e vorba din nou de ludic? Cum să receptăm această carte?

Nora Iuga: Sigur că în limbaj există ludicul, pentru că altfel nu vreau să-mi plictisesc cititorii. Tema este gravă și e preluată dintr-un caz real care a fost extrem de mediatizat. Eu lucrez aici împotriva curentului. Țin cu cel arătat cu degetul de societate și vreau să răstorn lucrurile să arăt că nu întotdeauna cel incriminat este cel rău, ci exact cel pe care societatea îl socotește victimă. Mai mult nu vreau să spun. Îmi e puțin teamă că cititorii mei s-ar putea să mă judece puțin cam aspru din cauza asta, însă îmi place să-i provoc.

Poetica lui Petre Stoica este una a surprinderii banalului cotidian, a recurserii acelor ființe și lucruri modeste care nu aparțin sferei restrictive a poezității „înalte”, „sublime”. Astfel, cel care a scris despre „sufletul obiectelor” ignoră miturile axiale ale poeziei și dorește să revigoreze sistemul liric prin reinvestirea existențelor modeste și a lucrurilor anodine cu semnificații nebănuite. Cu expresionismul lui Gottfried Benn sau cu acela al lui Lucian Blaga, poezia „arheologiei blânde” are legături doar tangențiale. Petre Stoica nu se recunoaște influențat nici de Georg Trakl, din a cărui operă a tradus magistral, însă face o pledoarie pro domo referindu-se la influența expresionismului: „Cred că cea mai mare contribuție a expresionismului în acest veac e ridicarea anodinelui la rang estetic. Să vezi aura unei linguri sau iradierea lăuntrică a simplității omului constituie cuceriri demne de acest veac inventiv pentru poezie” („Caligrafii și culori”, Ed. „Cartea românească”, 1984, p. 201).

Aceleași păreri și asupra versificației. Rima este „semnul decadentei poeziei, descoperită ca atare în Renaștere [...] În momentul când poezii nu mai aveau ce să spună au început să scrie cu rime” (Ibidem, pp. 202–203). Într-un poem din volumul „Prognoză meteorologică” („Scrisoare”), rima este ironizată și, odată cu ea, poezia cu formă fixă, în speță respectabilul sonet. Refuzând excesul metaforic, poetul preferă elocvența conținută a descrierii, a denumirii. El cultivă un amestec de prozaim și miracol, de consemnare cronică și fantazare suavă, interiorizată doar până în pragul bonomiei și al prețiozității stilizatoare, poezia păstrând câteodată aerul unei demonstrații vădite. Procedeele curente sunt al notației comentate: se înregistrează un fapt oarecare la modul direct, simplu, dar i se aplică o reflecție sau o tușă esteticizantă dintre cele mai reușite.

Cu un larg repertoriu de mijloace la îndemână, Petre Stoica regizează spectacolul de carnaval pe care îl oferă

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Egalitatea fenomenelor

prin alternația de voci lirice, de la cea amar-bufonă la cea deznădăjduit-profetică. Austeră în vestiminte sonore și în gest, voit naivă, poezia sa rămâne meditativă. Se mimează gestulația solemn-circumstanțială cu aceeași abilitate cu care se simulează ingenuitatea, neezitându-se încropirea unui spectacol de clown ce se autodezvăluie prin sincopale de sinceritate. Poetul introduce, bunăoară, o perspectivă derizorie într-o viziune grandioasă. Căscatul unui câine îl poate smulge din meditația asupra soartei lumii sau, în timp ce curăță cartofii pentru mâncare, se gândește la gloriola lui literară. După ce gospodarul de la Bulbucata face un cazan de rachiu, el exersează la xilofon. Ceea ce nu-l împiedică să lucreze „la un studiu despre comportamentul caprei în fața cuțitului”. Bucătăria reprezintă „biserica bieteii gospodine”, în timp ce cuptorul este „un altar încărcat de arome”. Și televizorul este tot un altar: „te închini în fața lui și sufletul/întră de-a dreptul în rai”. Discursul liric este construit în general pe astfel de alternații între bășcălie și gravitate.

Autorul volumului „Iepuri și anotimpuri” crește iepuri, sapă grădina, pune varză, adoptând poziția cultivatorului, chiar dacă numai în regimul fanteziei. Dintr-o scrisoare expedită unui confrate rămas în mediul urban aflăm căte ceva din neliniștile, deloc metafizice, ale întreprinzătorului agricultor, care a renunțat deja la creșterea iepurilor, dar s-a apucat de o alta, nu mai puțin înălțătoare: creșterea melcilor. Petre Stoica nu este un spirit rustic idilic, ci

mai curând nutrește convingerile unui nonconformist autohton de tip hippy deziluzionat de consecințele nefaste ale morbului civilizației, vrând să se întoarcă la ocupația de cultivator de mărar.

În filele unui „jurnal”, poetul își mărturisește preocupările hebdomadare: în prima zi a săptămânii își „instruiește găinile”; și drămuiește „lumina solară din fiecare ou”; a doua zi seamănă morcovi și „vitoare cozi de cometă pe cerul bucătăriilor”; miercuri iese la plimbare cu iepurii și discută „despre posibila interzicere a bombeii atomice”; joi își „defrișează” barba și ascultă longeviva broască țestoasă „depănându-și străvechile amintiri”; vineri primește în audiență cocoșul care cere extinderea curții ca să poată „ucide cocoșul vecinului”; sâmbătă se „îmbată cu Hesiod” și „trâncănește despre ultimele cuceriri agro-tehnice”; duminică după-amiază, pe timp ploios, participă la „funerariile cărții”.

Evocarea atmosferei de provincie, a satului ca și a orașului, este impregnată de prezența sau amintirea bunicii și a mobilierului demodat, a orologiilor încă funcționând sau fiind detracate, a gramofonelor, caleștilor, felinarelor, podurilor cu jucării, calendarelor de acum și până-n veac. Petre Stoica se simte atras de farmecul acestei lumi cu aspect muzeal, dar ia și partea victimelor inerției vieții supuse eroziunii timpului. Se obțin nu mai puțin efecte poetice și din enumerarea unor produse meșteșugărești și industriale de

utilitate casnică imediată, precum rufe, perdelele, covorele și becurile. „Trecătorul de demult” surprinde relațiile spontane dintre suflete și dintre lucruri, cărora le conferă privilegiul intimității. „Podul bunicii era o lume a basmului, în care, odată intrat, rămâneai cu gura căscată [...] Atins de lumina ferestruicilor tăiate în frontonul casei, obiectele primeau o aură violet portocalie, dezvăluindu-le somnolența [...] În închipuirea mea obiectul se însuflețea și, rămânând singur, aveam sentimentul că-i aud respirația” (Ibidem, pp. 213–214). Un pod plin de păpuși dezarticulate poate lăsa impresia de paradis al copilăriei, dar și de infernală lume de panopticum a unor personaje ce se însuflețesc neașteptat ca sub efectul unei magii negre. Sunt închipuite încăperi sau locuri ce îngheșuie în ele mobilă grea sau case baroce, mătăsurii șterse, gramofoane. Petre Stoica enumeră mărci de automobile vechi, păstrează cu grijă discoruri din prima perioadă a sonorului, amintește despre garderobe de altădată și totul respiră un aer de vetustete. Nasturii, bunăoară, „aceste obiecte mărunte din rasa distinctă a pătratului sau a cercului” și, cu atât mai mult, ceasurile de buzunar: „rotundele sicrie metalice”, „pline de limpezimile timpului”, sugerează prezența morții („acest arbitru corect și foarte gentil”).

Egalitatea tuturor fenomenelor este etalată potrivit unei noi ordini a lor, prin folosirea unei recuzite specifice decorului elegiac și naiv din lumea domestică, dar o lume înrămată din ce în ce mai strâns de elemente ale propriei dematerializării. Se cultivă un amestec de prozaim și miracol, de consemnare și fantazare suavă în fața cosmosului mic. Teroarea spațiului închis, notațiile fulgurante din care răzbesc dezolarea și haosul, ca reflex al uzurii biologice, din ce în ce mai rarele retrageri în bucolic – toate acestea converg în sintagmele unui discurs poetic despre memorie, călătorie, înstrăinare și stingere.

Dan PERȘA

Pe grătar... și-un alter-ego

Inițiere

Ce să-i faci, grija de redactor a învins și iată-mă, cu stăif și poză pus la colțul unei rubrici. Când faci asta, în primul rând trebuie să-i cauți rubricii un nume. Întâia dată când m-am gândit la ea, mi-a venit în minte un grătar. De fapt, mai multe. Fiindcă erau în viziunea mea un grătar din acelea pe care se pun fleici și sub care stă jarul de mangal, dar și un grătar din acelea ce se pun la ușile caselor, ca să-și curețe oamenii noroiul de pe ghete. Sigur, grătarul cu fleici e mult mai atractiv. Dacă spui în loc de „fleici” „idei”, te vei gândi îndată că va fi vorba, în cele ce urmează, despre prăjirea unor idei pe grătar. Dacă-i așa, ele vor sfârși mai tare și vor împrăștia o aromă mult mai apetisantă decât o fac în locul unde se află emise și stocate, anume în diverse cărți ale culturii române. Cea de azi. Pentru că ideile de ieri și-au trăit traiul, și-au mâncat mălaiul și de am vrea să le reinviem, n-am reuși decât cu respirație gură la gură. Or ideile nu sunt nicio-dată blonde, ca să te încumeti

la așa ceva. Dar... în viziunea mea vedeam și un grătar de lemn, din acelea pe care te ștergi pe picioare. Nu știu ce să fi avut imaginația mea cu un atare grătar, că nu-mi pare a-mi fi de folos, nici pe plac. Așa că nici nu caut să-i explic prezența. Important e rezultatul, iar rezultatul stă în aceea că am găsit un prim nume pentru rubrică: „Pe grătar...”. Acum, din pricina beciniciei mele, nu știm dacă e vorba de grătarul ce prăjește, ori de grătarul care curăță. Și, de fapt, ce importantă are? Totul e să fie... la grătar. Cum eu însă sunt genul de om cu o minte barocă, nu mă puteam opri aici. Când vorbești de idei, presupui că ele acoperă realități concrete. Dar realul e mai totdeauna scrâșnit, săcăit. Cine-ar susporta fapte seci, idei corecte? Ideile trebuie să fie

ușchite, absurde, imposibile chiar, vane. Și cum le-ai putea face așa, fără să metamorfozezi realul într-o ficțiune? Și l-aș transforma eu, dar, vezi bine, prefer să stau în banca mea. Așa că îi las această trebușoară altcuiva. Unui alter-ego. De aceea, numele rubricii se va lungi: „Pe grătar... și-un alter-ego”. Acum, e întreagă strategia mea scripturală. Însă nu e loc aici s-o descriu. Mai ales că alterul meu vrea cu tot dinadinsul să mă dea la o parte, ca să spună el ceva. Și iată-l.

Mă uit la filme și apoi visez tot soiul de neozii, iar ce am constatat, e că, în vis, sunt mult mai deștept decât atunci când sunt treaz. De pildă, alaltăieri, în zori, înainte să mă trezesc, am făcut involuntar, în stare hipnagogică, analiza unui serial la care mă uitam de

câteva zile, iar analiza mea avea o minunată claritate. Era genială, ce mai! După ce m-am trezit, creierul meu nu mai era în stare să facă aceeași analiză, era abulic, mocăit, confuz, tâmp... Așa că în loc să mă gândesc, m-am uitat peste sfaturile prostești ale lui Kerouac. El zice, în cele treizeci de porunci adresate scriitorilor: „scrie doar adevărul”. Adevărul! Știu, de fapt, ce vroia să spună: scrie cu sinceritate. Dar confundă, ca mai toți oamenii, sinceritatea, cu adevărul... „Sinceritatea” e ceva cu mult mai simplu decât adevărul, ține de viața noastră trăită așa cum e, de sensibilitatea noastră, de legăturile cu semenii noștri. Omul e prin excelență subiectiv. Nu există adevăr, pentru că el n-ar putea fi decât dacă toți ar crede și ar spune același lucru. Dacă am

fi, adică, aidoma. Dar, cum nu se întâmplă așa, tot ce avem e sinceritatea, care ne arată cât de diferiți suntem, cum trăiește fiecare altfel clipa, cum își dorește fiecare altceva, cum aspiră fiecare spre ceva diferit, cum simte fiecare diferit... Și, atunci, fiecare e singur, închis în propria-i sensibilitate, în modul lui de a simți și a dori... Poate că au venit vremurile în care oamenii să înceapă să fie sinceri. Doar că, devenind sinceri, deci neavând ce mai ascunde, guvernele s-ar răsturna, politica ar dispărea, lumea și-ar schimba calea și chipul. Oamenii ar face ce vor, conform naturii lor primordiale. Iar lumea s-ar retrage, din realul ei, în virtualitate, ca și cum ar fi condamnată să dispără cu încetul în propriul ei abur de vis, în ceața Paradisului... Sper, în astfel de clipe, că Dumnezeu doarme și visează, iar când doarme, e cu mult mai deștept decât atunci când e treaz.

12 decembrie

* Dacă e aceasta, anume, data zilei în care suntem, îmi zic, dimineața, din motivul că neobositul meu „Sharp” – șarpele timpului, ceasornicul de mână, a obosit, totuși, oprindu-se. Ei bine, găsesc o baterie în oraș undeva și meșterul mi-l repune în mișcare. Dar până la... mână-care (ca o propunere de a rima a finalului frazei precedente: mișcare), până să cobor la micul dejun, mai amân, „deconectarea” mea de la circuitul timpului universal, amintindu-mi cum, în noiembrie 1994, pe când eram în croaziera scriitoricească (431 de condeieri din vreo 10 țări!), de cum ajunsem la Constanța, dl Octavian Paler se pomeni exact în aceeași situație, mai apoi povestindu-ne că mai să întârzie la plecarea vaporului, cât a umblat să caute o simplă baterie pentru ceasul său de mână. A tot luat-o pe jos, de la un colț la altul, întrebând de vreo ceasornicărie, în sfârșit – o găsește, însă meșterul îi spune că nu ține atare baterii, iar de cumpără una pe undeva, i-o pune la loc. Spre norocul scriitorului, găsi la un chioșc minusculul acumulator, fuge din nou la ceasornicar, primește... repornirea timpului, plătește – și iar la goană, în jos, spre radă. Dar nu prea, fătis, radios, pentru că șiroaiu sudorilor de pe el, înfricosat că, iată-iată, nava „World Renaissance” s-ar desprinde de chei, dansul rămânând „al nimăni”. Dar eu de ce m-aș fi impacientat într-un oraș atât de mare, modern, ce creează impresia că are de toate? Dar, deocamdată, deschid televizorul, să văd ce oră e...

* Prin urmare, lăsând sau nu prea urme, faci, pedestru, kilometru după kilometru, în diverse ritmuri de mișcare și chiar cu o alură mereu în schimbare – în dependentă de gradul de antren, în scădere, de oboseală ce se însinuează în tine, oboseală mereu în creștere, dar, parcă, sporul de osteneală acționează în... răspăr cu voința, ambiția – sau, mai bine zis, asta sfrunțează osteneala, sporind și ele, ducându-te, cam sleit precum ești, spre alte locuri frumoase, copleșitoare – în Cracovia, de asta, în Stare Miasto – multe, multe, – unele poate că chiar fascinante, altele – doar curioase etc. – faci, a pied, kilometri după kilometri de străzi și stradele, printre monumete arhitecturale somptuoase de – jos pâlăria! – ce-ți alunecă de pe ceafă, cât stai cu capul în sus, spre vârful de turn, cetate, mansarde, – monumente medievale, de o măreție catolică mai specială. Monumente luate sub ocrotirea UNESCO, sau doar relicve și relicte, unele din ele – de-a dreptul obșnuite, tupilate, parcă, jenate, printre sticlăria piramidală și betonul timpurilor moderne, impetuoase până la nemilă. Asta e. Faci kilometri după kilometri, cu fruntea și spațele transpirate, dar și cu încurajatorul gând tainic că – nu, mușiu, nu se poate ca aceste efor-

din Basarabia

Leo BUTNARU

Carnet polonez (4)

turi să nu te ajute musai – iertați putntica trivialitate! – să slăbești, să zicem, cu un kil-două la zece kilometri, – din nou să zicem, sau 2-3 grame la suta de metri pe care, seara, la cina deloc fragală, ba una – ca un fel de... gălă gastronomică, stropită cu nițică „zubrovka” (ceva ce amintește de țaria zimbrilor), rachiul polonez, – sigur că pui la loc gramele; le re-pui pe trupul tău care, bineînțeles, râvnește câteva ore de odihnă, pentru ca, mâine dimineață, s-o ia din nou la drum, s-o ia la... stradă urbană, cum ar veni, prin analogie, sau interurbană autostradă de 3-4 sute de kilometri, Poznan – Worclaw – Cracovia, apoi – spre Varșovia. Răspoi-măine. Pentru că, da, e mult de mers în... univers și foarte multe de văzut – în Polonia.

* Nu încape îndoială că, în tinerețile mele de ziarist, rețineam mai mult, mai multe, – date, informații. Astăzi, peste mulți ani, – rețin stările de spirit, nuanțele, aspectele, vibrațiile potolite ale firii – potolite, însă mult mai stimulatoare de confesiune, mărturie, scris.

* Unul sau doi din tinerii mei colegi, deveniți bucureșteni prin... urbanoadopțiune, să zic, sunt generoși în bunăvoință non-stop și aprecieri ușor exaltate, mi se pare, a ceea ce fac și cum fac polonezii, ca instituții sau indivizi, personalități; laudă cele văzute, auzite în plinățiile urbane sau, să ne amintim, – la Institutul Memoriei Naționale. Este și firesc, pentru că România, ca să nu mai vorbim de Republica Moldova, pierd(e) sub toate aspectele la ceea ce s-ar numi grad de seriozitate în abordare și rezolvarea problemelor. Chiar dacă Polonia nu a atins nici ea un nivel... ideal (care, probabil, nici nu există) este evident că în toate este în avans față de ce știu, pricep și trăiesc românii.

• Cristi Gaspar

Dar, odată ce suntem în plin drept la opinie personală, o mai tânără colegă nu pare... otova entuziasmată, găsind că discursul vice-primarului din Poznan aducea putregăios a limbaj de lemn, că, iată, clădiri frumoase pe aici, prin Cracovia, dar și ele oarecum cu tencuiala coșcovită, așteptându-și renovarea ș. a. Păi, nici chiar polonezii, cu toată ușoara încăntare de sine, pe care eu o percep ca pe un mod de a-și semnalia altora demnitățile, nu consideră că, iată, au și atins culmile (... nedesperării!), că ar fi cei mai cei, că... Procesul mai are ceva a dura, însă va fi mult mai scurt, decât pe plaiurile mioritice și otova meșteromanolice.

* Cel puțin cei care alcătuim desantul de documentare, știm cu toții, din diverse surse, dar, în special, de la „Europa Liberă” că, printre statele lagărului (ce noțiune... exactă: lagăr!) socialist Polonia era o protagonistă fără drept de apel în ale nesupuneri, revolte, sfidării „valorilor socialiste” – false, astea, încât ar merita toate perechile de ghilimele-„scaieți” ai miilor de kilometri de sârmă ghimpată cu care era îngrădit respectivul lagăr, dar și interiorul lui, GULAG-ul. De altfel, de sârmă ghimpată nu știe nici iadul cel strășnic (scriu aici, în „Eden”), în varianta lui „clasică”, biblică sau dantescă.

* Așadar, cam slăbești, ostenind cu pasul, dar e posibil să te „fortifici” cu câteva cuvinte englezești, sau poloneze. Spre exemplu: „Zakaz palenia”. Numai nu citi pe rusește, pentru că ar ieși un fel de: „Comandă pojarul (pălăiaia)! Și nu e bine. Pentru că în poloneză aceasta nu înseamnă îndemn, ci o prohibiție: „Fumatul interzis”. De unde se vede că, în concepțiile lor, slavii sunt, totuși, diferiți. Radical, uneori. Cum mi se par mie polonezii în raport cu rușii.

Ba chiar strada polonă îți poate reaminti vreo noțiune, pe care deja strada românească a exclus-o, a uitat-o. Să zicem, „Drogherie”, inscripție foarte des întâlnită pe aici. Păi, vreun tânăr român ar crede că la „Drogherie” se vând – pardon! – droguri, pe când, de fapt, aici trebuie să se afle o prăvălie unde se țin articole de parfumerie și toaletă. Da, și anumite preparate farmaceutice, numai nu – Doamne, ferește! – stupefiante.

* Din multe motive trebuie vizitat Castelul Wawel. Sigur, și pentru că a fost reședința – modest-fastuasă, aș zice paradoxal-dihotomic, – a regilor poloni. Dar eu voi începe-o cu criptele a doi regi ai poeziei: Adam Mickiewicz și Juliusz Slowacki. Iar pentru reimpămintenirea altui mare poet, neînțeles, la timpul său, de contemporani – Cyprian Kamil Norwid aici a fost adusă o urnă cu țărână de la mormântul său din Franța. Și până a cita vreun rege, dacă va fi cazul, să lăsăm să glăsuiească poetul: „Frumusețea este pentru un entuziasma la muncă, munca este pentru a reinvia”. (Norwid.) Parcă tot în contextul dostoevskian, cu frumusețea care va salva lumea. (Sigur, zicem noi: dacă lumea va ști să salveze frumusețea.)

* Anual, Cracovia este vizitată de 10 milioane de persoane. Ar ieși că noi, aici, la Wawel, am fi niște pre-fini-anuali – cei de pe la sfârșitul anului, imediat deasupra liniei de total, – acest total, pe 2007, deja putând să fie de 10 milioane și... 7 inși, aceștia din urmă constituind grupul nostru, ale cărui umbrele strănse, iată, își mai picură pe dușumelele de marmoră stropii de ploaie aduse de afară. În seriozitatea anturajului regal se poate, ușor, și glumi, e bine să ai antren, ca, să zicem, ghidul nostru care își cunoaște meseria și nu una, așa, cotidiană, obișnuită, ci o meserie sintetică, să zic, deoarece pune în ea și ceva din actorie, ceva din subtilitățile și eleganța cabotinismului cu ștaif. Spre exemplu, când îți spune că alba criptă a reginei Jadwiga e din marmură de Cararra, nu uită să pluseze că, vedeți, domniile voastre, este tocmai materialul pe care l-a folosit și Michelangelo pentru „Pieta”... Iar dacă tu ai imaginație, simț de penetrație și bunăvoință, pricepi ce vrea să spună ghidul: curtea polonă era în plină Europă. Cam așa ceva.

Catedrala Wawel este locul cu, poate, cea mai mare încărcătură istorică din Polonia. În mare, se remarcă stilul gotic, precum era el perceput și „localizat” pe timpul domniei regelui Wladyslaw cel Scund (1306-1333) și a lui Kazimierz cel Mare (1333-1370). Aici își dorm somnul de veci mai toți foștii regi, eroi naționali, patru sfinți și un episcop de Cracovia. Din multe ce vezi, fii sigur că memoria-ți va păstra imaginea sarcofagului din marmură roșie ungurească, în care se află rămășițele regelui Wladyslaw II Jagiello (1386-1434). Morminte autentice, dar și un cenotaf – cel al lui Vladislaw al III-lea Warnenczyk (1434-1444), trupul cărui așa și nu a mai fost găsit pe câmpul de luptă de la Varna. Apoi, cea de care amintii deja: în partea centru-est a catedralei se află sarcofagul reginei, sfinței Jadwiga (1384-1399), meșterit în anul 1902. E oarecui ficțiune artistică-istorică-religioasă, deoarece, de fapt, rămășițele reginei canonicate sunt îngropate în alt loc din catedrală, sub crucifixul ei favorit, la care obișnuia să se închine. Catedrala este încercuită de 18 capele care, într-un fel, ar fi niște depozite-trezorerii deschise vizitatorilor, unde sunt expuse multe vestigii importante ale istoriei și spiritualității polone. Impresionează așa-numita „perla albă a Renașterii” – capela Sigismund, moștră de arhitectură unică în nordul european. De la alb – la negru: anume de atare culoare e capela Vasa. Adică, aici, contrastele alb-negru duc la... armonie. Printre cele cinci clopote din turnul catedralei tronează celebrul „Zygmunt”, unul din cele mai mari din Europa. Spre el urcăm 70 de trepte, cu promisiunea că îți se poate îndeplini o dorință pe care ți-ai pus-o cât de recent.

Și o voi încheia cu un citat de-al Papei Ioan Paul II, care spunea că Wawel este: „Sanctuarul național, în care nu poți intra fără o emoție interioră...” Spusa e ceva mai extinsă, însă, încolo, ușor... discriminatorie, să zic, când Papa spune că ceea ce se simte, ca emoție, aici, nu se simte... Ba nu, e nimic discriminatoriu, pentru că sfântul părinte specifică: „lucru care nu este simțit în multe catedrale din lume”. Pentru că, chiar de nu e catedrală, biserica Mănăstirii Putna îi trezește românului emoții vibrante, – nu? Unde mai pui că marelui voievod avu diverse întâlniri cu unii din regii Poloniei. Spre exemplu, cea din codrii Cosminului... Pentru că timpurile erau haine și se mai întâmplau diverse cazuri mai puțin plăcute... Dar, în mare, relațiile moldo-polone au fost bune. Astăzi, cele româno-polone mai că sunt excelente.

În fine (de etapă, a zilei ce se încheie cu ultima-i scănteie), cinăm la restaurantul „Miod i Wino”. Acest îndemn, „vino”, care înseamnă – vin, și „miod”, mereu însemnând. În auriul lumânăriiolpălpătoare.

TOMIS

martie / două mii nouă

Personalitatea asupra căreia s-au oprit cei de la „Tomis” este Richard Wagner. Ce-i drept, meru mi se pare că demersul redacției nu își găsește cea mai fericită finalitate: pe de o parte, revista de cultură nu prea ajunge în rândul publicului „nespecializat”, pe de altă parte, dacă ar fi să am dreptate, cele câteva rânduri sunt atât de superficiale, acoperind doar o pseudo-fișă Wagner. Este anunțat Anul Internațional Eugen Ionescu iar Sergiu Miclescu se oprește asupra debutului editorial al dramaturgului, punctând câte ceva din ciudata receptare a volumului „Nu”. În „pas de deux” Laura Luban argumentează motivele pentru care dansul „solicită corpul întreg, cu tot ceea ce îl reprezintă: memorie, prezență, energie...” Personajul central este coregraful Josef Nadj. Interesantă mai ales partea de final, acolo unde ne lăsam surprinși de „osmoza dansului cu jazzul”. Aflați tot în sfera muzicii, ne bucurăm de această dată de fișa lui Dan Mihai referitoare la rockul progresiv, focalizând asupra fenomenului King Crimson.

Camelia Adriana Țugui traduce și prezintă premiul Goncourt 2008, altfel spus Syngue Sabour (cetățenie afgană și franceză). De ce nu un premiu Nobel pentru James Joyce ? De ce acesta intră în categoria Noble Prize Losers ? Aflați de la Daniel Clini. *Debutul „Tomis”* semnat de Georgia Ioana este peste *Parul „Tomis”* al lui George Vasilevici, dar mă rog, să acceptăm că e chestiune de gust... cel puțin amar în cazul unuia ! Adrian G. Romilă se ocupă de o filă a dicționarului apocrif prin prezentarea semnificațiilor „Liturgiei”: imediat, Mădălin Roșioru ne solicită atenția „Topless” la Buda Books. Of, curat... murdar... Salutăm portretul părintelui Iustin Părvu dar constatăm că televiziunea se mută în revistă sau mai bine zis... Beatrice Lăpădat despre Răzvan Maziliu. Și revenim înspre tonalități sobre odată cu „Din temnițe spre sinaxare”, cronica unei etape din campania ce îl are drept patron spiritual pe Noul Mucenic Valeriu Gafencu.

ASTRA

nr. 28, martie 2009

Trebuie semnalată noua piesă a lui D. R. Popescu – „Moartea lui Liviu Rebreanu”, piesa fiind dedicată revistei „Astra”. Mona Mamulea se ocupă de rolul memoriei în definiția culturală (ușor pleonastic) a unui popor. Un mic dar inteligent tratat despre amnezia în spațiul culturii române. Voicu Bugariu ne aduce aminte tot de o campanie, inițiată de un post de radio, cea cu „mitocanul de...” Nu prin scris, Doamne fereste!, cât prin obiectul discuției: fanul. Deși tratată într-o manieră serioasă, „tipologia fanului” nu are

cum să scape unei raportări firești la comicul de caracter + de situație.

Evenimentul editorial este consemnat de Ana Grama și se referă la lucrarea dedicată Mitropolitului Andrei Șaguna de către I.P.S. Dr. Laurențiu Streza și Pr. Prof. Dr. Vasile Oltean. Fișa lirică a lexicului Șerban Foartă e întocmită de Raul Popescu care îl citează fericit pe Mircea Mihăieș: „Șerban Foartă coboară în haosul presonor pentru a dovedi extrema arbitraritate a semnului lingvistic. E o operație complicată, de teoretician și filosof, pe care filosoful și-o asumă cu un fel de bucurie copilărească de a readuce cuvintele în culcușurile lor sonore, pentru a le remodela și trimite, scesie, și prin scris, în lume”. Ștefan Ioanid simte „blestematul simț al umorului” lui Calistrat Costin despre a cărui poezie opinează că „aparent frivolă, miștocărească, undeva în proximitatea cinismului ușurel, poezia lui este una gravă”.

OGLINDA literară

Revista de cultură, civilizație și atitudine

nr. 87, martie 2009

Istoriile lui Gabriel Funică sunt interesante din prisma faptului că intră într-un dialog interesant peste timp. Alex Ștefănescu, Eugén Negrici, indirect Nicolae Manolescu sunt atât obiectele cât și subiectele materialului. Deși suntem de partea lui Mircea Deciu, suntem puțin amuzați de tonul extrem îngrijorat al acestuia cu privire la (ne)prezenta darwinismului în mediile școlare. Silvia Dumitrache readuce în atenție „Câteva aspecte ale recepției lui Eminescu”, mai precis între pro și contra, de la românul absolut la „cadavrul din debara”. Ionel Necula este binecunoscut pentru interesul față de Emil Cioran, de această dată propunându-ne o eventuală paralelă între vechile familii rășinărene Goga și Cioran. Plus pentru Natalia Cebanu, minus către Elisabeta Iosif. Fotografia lui Octavian Soviany pare a spune totul despre modul aparte de a se raporta la întrebările adresate de Gabriel Argeșanu. Putin cam prea cuminte (a mi se scuza !) pentru felul domniei sale, Octavian Soviany punctează că „De nu știu câte secole, se spune despre literatură că este în criză. A avut

vitalitatea să iasă mereu din aceste crize. Să sperăm că o va avea și de data aceasta, deși acum este mult mai mare concurența decât în alte dați, și poate nu va mai fi chiar o regină, cum a fost până acum”.

DACIA LITERARĂ

nr. 83, martie 2009

În urma decernării Premiului „Mihai Eminescu” în 2009, la Botoșani, poetul Cristian Simionescu se află într-un dialog despre provincie, generație literară, poezie contemporană, critică literară, cu Călin Ciobotari: „Provincia e o povestire foarte lungă în viața oricărui fiinte. E un alt fel de special, condiția provincialității joacă un rol teribil, și în rău, joacă roluri în fel de feluri, paradoxal, când benefic, când presant ceea ce-i incomod și important devine biografic și pentru scriitori și pentru furnici, elefanți sau sacali”. Claudiu Komartin completează fericit portretul lui Cristian Simionescu printr-o cronică la volumul „Tintutul bufonilor”, Editura Junimea. O întâlnire dincolo de cuvintele reatului între Constantin Ciopraga și Grigore Vieru; cel de-al doilea este scoțit o conștiință răspăcat-constructivă. Si-a luat în serios misiunea de poet al neamului. Reprezentant prestigios al campaniei de rectificare în istorie, Grigore Vieru continua, în condiții noi, demersul generației lui Alexei Mateevici și Ion Inuleț”. Despre același Vieru, rânduri care surprind excepționalul, autori fiind Alexandru Zub, Daniel Corbu, Lucia Olaru Nenați, Silviu Guga, Natalia Cantemir. Tot printre memorii, apare și chipul lui Corneliu Ștefanecă; creionat de Bogdan Crețu, Valentin Ciucă, Nicolae Busuioc, Bogdan Ulmu, Grigore Ilieși. Figura lui Liviu Suhar revine datorită lui Vasilian Dobos. Ultimul ne propune un remember „Corneliu Baba”, în lectură vizuală a maestrului Suhar. Am reținut doar: „Lumina și întunericul din picturile lui Baba, așa clar cum le interpretează el, depășesc valențele de expresivitate ale clar-obscurului, devenind, în viziunea sa, mijloace de expresie ale reprezentării unei neîntreprte bătălii, fără început și capăt, dintre bine și rău, dintre «materiale» și «ideale», într-un anume fel semănând, printr-o extrapolare

metaforică, cu istoria acestui popor și a pământului său”.

CRONICA

Revista de cultură

nr. 1, ianuarie 2009

Destul de târziu semnalăm seria nouă a revistei „Cronica” dar, după cum se spune, mai bine mai târziu decât niciodată! Valeriu Stancu scrie despre cei 150 de ani de la împlinirea celui mai înalt vis al românilor, și anume despre „unirea într-o singură țară”. Eventualele clișee semnalate și legate de unire pălesc în fata problemelor „grozave” care au loc pe teritoriul basarabean... Ce-i drept, ne-a fost dor de prezența lui Gheorghe Macarie ! Având siguranța că vom reveni de-a lungul mai multor numere asupra articolelor domniei sale, nu voi transcrie decât titlul materialului curent: „Italieni în Moldova lui Ștefan cel Mare”. Același Gh. Macarie despre „un experiment și o expoziție de elită”, pentru ca Miruna Hasegan să se ocupe de Trienala Internațională de Arte Textile Texpoart de la Iasi.

Mai semnalăm un dar liric oferit de Emilian Marcu pentru cel ce a fost „poet al neamului”, I-am numit aici pe Grigore Vieru dar și o pagină de poezie Vieru. Imi permit a vă ruga să mă mai îngăduiți cu transcrierea „Drumului”, poezie dedicată lui Theodor Codreanu: „Caut, din Chișinău / Drumul care-i mai scurt / Spre Țară, spre Vatra / În care-am înviat din morți. / El trece întreg și cald, și curat / Prin Huși, prin inima ta. / Se ia Prutul, prietene, / După urmele pașilor tăi, / Atât de al lui ești ! / Se iau pașii mei / După apele Prutului nostru - / Atât de al meu este ! / Și toată Țara / E un pod peste Prut !” Ușor anarhică și binevenită pagina dedicată poeziei ruse de avangardă, mai precis lui Constantin Olimpov, în traducerea și prezentarea lui Leo Butnaru.

Lucaefărul

nr. 6, 18 martie 2009

Deși nu voi fi tocmai în acord cu redacția celor de la „Lucaefărul”, noul format este aproape fără excepție ba interesant, ba ne-. Așa că până la urmă, în total, scorul e nul – nu imi permit să consider seria nouă drept o

posibilă speranță ! Totuși, rețeta e simplă: atunci când sunt căteva „grele” prezente, înțuitei revistei nu i se pot reproșa multe. Iar când... Numărul șase e varianta pozitivă. Numele grele: Nora Iuga, Ileana Mălăncioiu, Gabriela Melinescu (prin reprezentant), și de-al casei Radu Aldulescu.

Iolanda Malamen ne prezintă un chip mai puțin cunoscut al Gabrielei Melinescu, mai precis cel interesat de desen, fabrică primară a unei mitologii subiective. Ar trebui să nu uităm că „la prima citire a desenelor Gabrielei Melinescu, singulare sau armonizate în varii compoziții, a fost că am în fața mea gesturile unui copil genial care-și revarsă energiile mânuind exaltat pixul și creioanele carioce pe albul hârtiei, într-o involburare fascinantă de linii și forme cu serpuiri și întreruperi genuine. Am recunoscut în tușa măiastră și în spațiul umplut de plutiri și zboruri insolite minuni din poezia Gabrielei Melinescu. Gândul m-a purtat, de asemenea, către tradiția noastră populară, în care fabulosul este risipit magic și voluptos în admirabile naratiuni”. Despre posibilități și imposibilități de deschidere a literaturii române peste hotare ne vorbesc, pe rând, Ileana Mălăncioiu (cu o perspectivă, dacă mi se permite, prea personală) și Gabriel Chifu.

Vatra

nr. 1-2, 2009

Aș spune că puținele rânduri ale lui Ioan Es. Pop - rânduri ce deschid revista - sunt de o frumusețe realmente sufocantă. Aflați sub edificul alegoriei, ele deschid însăși problematica complexă a devenirii înspre locul unde ar fi putut „să încremenească marea”.

Poate una dintre puținele reviste de literatură care girează... literatura, „Vatra” își invită colaboratorii să circumscrie problematica prozei scurte contemporane. La această masă rotundă au venit să contribuie Cornel Moraru, Cornel Ungureanu, Mircea Pora, Gheorghe Perian, Ioan Radin, Peter Demeny, Radu Țuculescu, Iulian Boldă, Doina Jela, Andrei Zanca, Liviu Ioan Stoiciu, Lucian Vasiliu, Constantin Arcu, Mariana Gorczyca, Paul Tumanian, Șerban Tomșa, Luigi Bambulea, Aura Sibian, Ion Maria, Ovidiu Stanomir, Călin Crăciun, Alexandru Vlad.

Revenind propriu-zis la texte, la literatură, mi-au plăcut fragmentele semnate de Andrei Zanca, Dan Bogdan Hanu, Ioan Es. Pop, Liviu Andrei. Nu mi-a plăcut deloc Emilian Galaicu-Păun.

Excelent studiul comparativ a lui Brian McHale despre „Ficțiunea postmodernistă” ! Un al doilea eseu critic de o importanță aparte este „Literatura europeană între realitate și utopie” de Rodica Ilie.

LecTop

„Catolicismul se pricepe atât de bine (la nevoie) să facă și concesii, să concilieze orice.”

(F.M. Dostoievski, *Scriseri politice*)

Remarca lui Nikolai Berdiaev (*Filosofia lui Dostoievski, Institutul European, Iași, 1992, pag. 121*) - „Adesea, el (Dostoievski; n.n., I.F.) propovăduiește un Dumnezeu rus, nu universal” - ne ajută să înțelegem mai bine atitudinea lui Dostoievski față de catolicism. Să ne amintim de monologul *Marelui Inchizitor*. Parabola lui Ivan Karamazov poate fi rezumată, dacă mai e nevoie, în câteva cuvinte: Hristos revine pe pământ în secolul al XVI-lea, în timpul închiuziției spaniole. Oamenii îl recunosc, instinctiv, și încep să-L urmeze, dar Inchizitia îl arestează. În celulă, Hristos este vizitat de Marele Inchizitor, care îi reproșează această a doua venire, total inoportună, după părerea Bisericii. Marele Inchizitor îl acuză pe Hristos că a rezistat celor trei ispite ale diavolului (Matei, 4.1-12): transformarea pietrelor în pâine intru îndestularea oamenilor; orgoliul atotputerniciei și împărăția acestei lumi. Cu toate acestea, Mântuitorul nu este jertfit a doua oară. Marele Inchizitor îl eliberează, iar Acesta îl sărută și pleacă. Pe tot parcursul scurtei Sale Încarcerări, Hristos nu rostește niciun cuvânt.

Tradus în limbajul teologiei politice de către Vladimir Soloviov, celor trei ispite din pustie le-au cedat, în ordine inversă: Biserica Catolică, aceea care prin ambițiile ei imperiale s-a luptat o lungă perioadă pentru puterea terestră; raționalismul de sorgintă protestantă al modernității, care predică de sute de ani autonomia și măreția omului, devenit din ce în ce mai puternic prin instrumentarea științifică a naturii; socialismul și pozitivismul, preocupate exclusiv de satisfacerea nevoilor materiale ale individului. Publicat între 1879-1880, textul *Marelui Inchizitor* dezvoltă, în cheie filosofică, retorică anticatolică rusă din epocă (precum cea a sfinților Ioan de Kronstadt și Ignatie Briacianinov), fiind, de fapt, o pledoarie extrem de discretă pentru Ortodoxie. Este suficient să-l ascuți pe Miskin, pentru a înțelege atitudinea lui Dostoievski față de catolicism: „Și totuși nu este o religie creștină! Răspunse emotionat și peste măsură de tăios printru. Asta în primul rând, iar în al doilea rând catolicismul roman e mai rău decât ateismul înșuși (...) Ateismul nu face decât să predice zeroul, dar catolicismul merge mai departe: predică un Hristos denaturat, pe care tot el l-a ponegriț și profanat, un Hristos contrar celui adevărat!” (F.M. Dostoievski, *Idiotul*, Editura *Polirom*, Iași, 1998, p.543). „Dar biserica romano-catolică, nota scriitorul filosof, repetăm: în forma pe care o are acum – nu poate exista. Ea singură a făcut public acest lucru, anunțând astfel că împărăția ei este din lumea asta și că Hristos al ei «nu poate rezista pe lume fără împărăția pământescă.» Biserica a pus

cogito

Ion FERCU

Anticatolicismul dostoievskian

mai presus de adevăr și de Dumnezeu ideea suveranității laice a catolicismului roman; în același scop, a proclamat și infailibilitatea conducătorului ei și a proclamat-o atunci când la porțile Romei bătea și intra puterea laică: o excelentă coincidență care vestește «sfârșitul sfârșitului!» (...) Totuși, biserica catolică nu va ceda pentru nimic în lume, niciodată și nimănu, această putere a sa și acceptă mai degrabă să piară creștinismul cu totul, decât să piardă dominația laică.” (F.M. Dostoievski, *Scriseri politice, Polirom, 1998, Iași, pag. 130*).

Toate împotririile sale de natură religioasă au ca reper catolicismul: „Despre credințele protestante nu vrem să mai amintim, pentru că, dacă ar dispărea catolicismul roman, în ce mod s-ar mai putea menține cultele, a căror rațiune o constituie protestul împotriva catolicismului? Dacă n-ai împotriva lui protesta, ce să mai faci cu protestul?” (Ibidem, pag. 129, 130). Tot prin Miskin aflăm și despre atitudinea lui Dostoievski față de doctrina socialismului, atât cât fusese schitată aceasta, la acea vreme: „Pentru că și socialismul, fiind un produs al catolicismului, este de esență catolică! Și el, ca și fratele său bun, ateismul, deși opus catolicismului din punct de vedere etic, este și el un rezultat al desoperării, în măsura în care tinde să se substituie puterii morale, pe care religia n-o mai are, spre a potoli aspirările spirituale ale oamenilor însetate de adevăr și a o mântui, dar nu prin învățătura lui Hristos, ci, asemenea catolicismului, tot prin violență (...) O să trebuia să ne împotrivi, să dăm o ripostă, și cât mai curând fără multă zăbăvi! Să opunem Occidentului adevărul întrupat în Hristos al nostru, adevăr pe care noi l-am păstrat, în timp ce ei nici nu l-au cunoscut măcar! Trebuie să ne înfățișăm înaintea lor ca purtători ai unei civilizații a noastre, și nicidecum să ne lăsăm prinși orbește în mrejele lor ieziute! Iată care trebuie să fie poziția noastră față de ei! Și să nu se mai spună la noi că predica ieziutilor este subtilă și elegantă, cum s-a exprimat cineva aici, adineauri...” (F.M. Dostoievski, *Idiotul*, Editura *Polirom*, Iași, 1998, p.385).

Gogol îl anticipează, dintr-o anumită perspectivă, pe Dostoievski: „Și tu, Rusie, nu zbori oare ca o înflăcărată troică, pe care nimeni n-ar putea-o întrece? Drumul fumegă sub tine, podurile dudue, totul rămâne în urmă și nimic nu te întrece. Trecătorul se oprește, uluit de această dumnezeiască minune. Să fi căzut oare trăsnetul din cer? Ce înseamnă

această goană nebună, care te înspăimântă? Ce tainică putere se ascunde în acești cai, cai cum nu s-au mai văzut încă pe lume? Oh, telegari, minunați telegari rusești, ce vârtăjuri naprasnice de vânt se incurcă în coamele voastre? S-ar spune că trupul vostru neastâmpărat e numai urechi. Auzind deasupra capetelor lor cântecul cu care sunt deprinși, și-au umflat — cu toții deodată — piepturile lor de aramă și, abia atingând pământul cu copitele, iată-i aidoma unor săgeți ce despică aerul. Așa zboară Rusia, sub o inspirație-divină... Încotro te avânti? Răspunde. Niciun răspuns. Zuruitul zurgăliilor răsună melodios. Aerul, spintecat de goană, văjâind, se preface în vânt puternic. Zboară pe de lângă, rămânând în urmă tot ce-i iese în cale; și, cu priviri invidioase, se dau la o parte — ca să-i facă loc — celelalte popoare, celelalte state.” (Nicolai Vasilevici Gogol, *Suflete moarte, Editura Polirom, Litteratura universală*, București, 1963, ediție electronică, pag. 100). Ce altceva spune, același Miskin, din perspectivă strict religioasă? „Arătați-i reînnoirea întregii omeniri, renașterea ei, ce se va întâmpla în viitor poate numai prin gândirea rusească, prin Dumnezeu și Hristosul rusesc — zice el - și veți vedea ce uriaș puternic și drept, cuminte și blând se va ridica în fața lumii uimite - uimite și înspăimântate totodată, căci ei nu se așteaptă din partea noastră decât la sabie, la sabie și la violență, și, judecându-ne după ei înșiși, nu-și pot imagina poporul nostru fără barbarie! Și asta se petrece chiar în zilele noastre, iar ce va fi cu timpul nu este greu de ghicit!” (F.M. Dostoievski, *Idiotul*, Editura *Polirom*, Iași, 1998, pag. 387).

Catolicismul este asociat cu demagogia, cu o doctrină lipsită de scrupule care, ridicând concesia la rang de virtute, poate argumenta chiar și faptul că între ateism și credință nu există diferențe: „Catolicismul se pricepe atât de bine (la nevoie) să facă și concesii, să concilieze orice. Ce-l costă să dea asigurări poporului ignorant și pauper că și comunismul este tot un creștinism și că Iisus Hristos numai despre asta a vorbit? Doar și acum există socialiști deștepți și inteligenți, care sunt convinși că nu există diferență între credință și ateism și-l iau pe antihrist drept Hristos.” (F.M. Dostoievski, *Scriseri politice, Editura Polirom*, 1998, Iași, pag. 56).

Anticatolicismul dostoievskian nu este însă, în ultimă instanță, decât argumentul său cel mai important împotriva mentalității occidentalilor: „Dădeam din coadă pe lângă ei, le destăinuiam

servil vederile și convingerile noastre «europene», iar ei ne priveau de sus, nu ne ascultau și, de regulă, adăugau cu ironie politicoasă, dorind parcă să se descotorosească cât mai repede de noi, că «i-am înțeles greșit». Se mirau tocmai de faptul că noi, fiind atât de tătari (*les tartares*), nu putem nicidecum să devenim ruși; iar noi n-am fost niciodată în stare să le băgăm în cap că nu vrem să fim ruși, ci oameni universali!” (F.M. Dostoievski, *Journal de scriitor*, vol. al II-lea II, editura *Polirom*, Iași, 1998, pag.284).

A-l considera însă pe Dostoievski ca fiind inamicul cel mai de temut al catolicismului ar reprezenta o eroare. Să ne amintim de faptul că Otto von Bismark (1815-1898), cancelar al Germaniei (1871-1890), contemporan cu Dostoievski, era nu numai un pangermanist pasionat, ci și un anticatolic foarte... defensiv. Pentru a slăbi minoritățile catolice din vest (Alsacia, Lorena), din sud (Bavaria) și din est (Polonia ocupată), Bismark a lansat o politică naționalistă și anticatolică numită *Kulturkampf* (lupta pentru civilizație), care exalta valorile lui Luther și încerca să provoace dispariția obiceiurilor locale ale statelor autonome, pentru a le integra mai bine Reich-ului german. Atitudinea lui Bismark față de catolicism, chiar dacă este cauzată de alte interese, nu rămâne neaplaudată de Dostoievski, care scrie despre „oameni geniali precum Bismark” sau îl vizează direct pe acesta atunci când spune că „genialul politician a fost poate singurul dintre oamenii politici ai lumii care a știut să aprecieze cât de puternic este încă principiul papal prin sine înșuși și printre inamicii Germaniei.” (F.M. Dostoievski, *Journal de scriitor*, vol. III, Editura *Polirom*, Iași, 2000, pag.53/53). Mai mult, îl și „incoronază”: „...printru Bismark, principalul inamic al papalității”... Dar Dostoievski nu uită că este purtătorul de standard al ortodoxismului rus și nu apreciază prea mult simpatiile lui Bismark pentru luteranism, argumentând că „protestantismul lui Luther era de mult perimat.” (Ibidem, op. citată, pag.48). Dacă-l cunoști bine pe Dostoievski, nici nu-ți vine a crede cum poate fi atât de pățimas, atunci când întrezărește un posibil declin

sau, cum speră el, chiar apusul catolicismului: „Papa e pe moarte. Va muri foarte curând. Tot catolicismul, care l-a recunoscut pe Hristos sub înfățișarea ideii romane, este de multă vreme teribil de tulburat. Se apropie clipa fatală.” (Ibidem, op. citată, pag. 53).

Uneori, naționalismul l-a orbit pe Dostoievski, cel care spunea că „a fi rus înseamnă a fi ortodox”. Naționalismul său pune, cred unii, în umbră credința sa. Alain Besançon sugerează din această perspectivă chiar faptul că Dostoievski nu este sigur că el crede în Dumnezeu, lucru pe care-l mărturisește într-o scrisoare din anul 1854, adresată protectoarei sale din Siberia, doamna Fonvizina, și pe care-l reia în *Demonii*, unde „purtătorul său de cuvânt”, Șatov, mărturisește că el crede în Rusia, în ortodoxie, în Hristos. Dar în Dumnezeu? În acest punct, el se declară fiu al epocii sale și tulburat de indoială. Zice Alain Besançon: „Cristosul său se înscrie în seria Cristosilor romantici, între Cristosul lui Hegel și Parsifalul lui Wagner, fiind și un fel de Kaspar Hauser, prăbușit din lumile superioare în aceasta și a cărui reprezentare adecvată este printru Mășkin în *Idiotul*, martor neputincios, în jurul căruia se înmulțesc catastrofele. Este oare readus la viață? Admirând Cristosul mort al lui Holbein, la muzeul din Basel, Dostoievski fusese măcinat de indoială. Să fie oare el Adevăratul? «Dacă mi s-ar dovedi», continua el în scrisoarea sa către Natalia Fonvizina, «că Cristos este dincolo de adevăr și că în realitate adevărul este dincolo de Cristos, aș vrea mai curând să rămân alături de Cristos decât de adevăr.»

Afirmată măreț, dar teribil de periculoasă, deoarece admite că ar putea fi un lucru frumos și meritoriu să urmezi un impostor. În acest caz, cultul său hiper-delic față de Cristos, față de un Cristos lipsit de un raport bine definit cu Tatăl, cu atotputernicia, cu adevărul, cu promisiunile profetice față de Israel, ar putea fi socotit fără nici o rețineră ca fiind idolatrie.” (Alain Besançon, *Eseuri despre lumea de azi*, București, Editura *Humanitas*, 2007, p. 305-307).

Conceptia religioasă, anticatolicismul lui Dostoievski ar putea fi și mai bine percepută dacă-l ascultăm pe unul dintre importanții săi exegeți, Nikolai Berdiaev: „În relația lui cu Europa, se simte umanismul nemărginit al spiritului rus, capacitatea rusului de a retrăi tot ce este măreț în lume ca fiind al său. În același timp a tăgăduit creștinismul popoarelor Europene, a condamnat la moarte întreaga Europă. A fost un șovin. Există mult nedreptate în judecățile sale...” (Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski, Institutul European, Iași, 1992, pag. 104/105*).

CONSILIUL EDITORIAL

Constantin Avram (*Grupazo Serv*), Mihai Banu (Agribac Com), Daniela Burlacu (*B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău*), Ioan Chiriac (*Rolex*), Petru Cîmposu (*Directia Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național*), Violeta Ghelase (*Directia Silvică Bacău*), Violeta Grosu (*Hydroconstrucția, Sursăala „Moldova” Bacău*), Grigore Horoi (*Agricola International*), Neculai Lupu (*Universitatea „George Bacovia”*), Gheorghe Popa (*Centrul „G. Apostu”*), Mircea Nicolae Rusu, dr. ing. Ioan Viziteu (*Teletrans, Ag. Bacău*).

starea de grație

Victor MITOCARU

Efemeride

Cu toată liota de apologeți, lunga lor listă cuprinzând economiști, cadre universitare, propagandiști calificați, sociologi, vorbăreți prin parlamente, fel de fel de consilieri și analiști ai complexității capitalismului, acesta se reduce, în ultimă analiză, la filozofia, știința și tehnica producerii și sporirii profitului. Totul începe și se continuă cu profitul, totul depinde de acest cuvânt magic care subordonează măreția și decăderea lumii de astăzi.

Lucrurile au ajuns până acolo, încât putem vorbi de o patologie a obținerii profitului. Măreția și hidoasa lui înfățișare stabilește frumusețea, grația și generozitatea, ridicolul, tristețea și decăderea. Probabil că febrila alergare după profit a declanșat și actuala criză a capitalului în primul rând, mai apoi diversificându-se și controlând necrutător toate sectoarele existenței: nutriție, sănătate, educație, economie, justiție, siguranță socială și personală. Ciuma letargică și-a asmuțit microbii, deveniți deodată vigilenți ca niște senzori și letali ca otrava.

Nu-i vorba, capitalismul se va apăra cu disperare, aducând uriașe ofrande unicului și neînduplecatului zeu: banul. Însuși statul, până de curând trimis la pubela istoriei, este convocat să-i ajute cu puțințele lui resurse pe îmbuibatii care l-au repudiat dând acum din colț în colț. Iată că boala indică o nouă tulpină a virusului: banii transformați din mijloc în scop și într-un fetiș adorat fără limite.

Ne-am întors la originile istoriei, când totemul indica pe strămoș dar și pe vânatul urmărit și hăituit cu prețul vieții. În capitalism „a împușca francul” este o sintagmă revelatoare. Pe pereții peșterilor moderne (la fel ca pe „simezele” din preistorie) vor rămâne ilustrate mari circumferințe reprezentându-l pe zeul Ban, străpuns de arma cu laser, în dorința de a fi măcar înduplecat.

Iată că maladia se instalează, evoluează și i-a sfârșit – dacă ia – acolo unde banul determină până și intimități sentimentale. Și în această apărare disperată a capitalismului, cei puternici vor fi internați în policlinici de lux, asistați de celebrități ale medicinei de vârf, iar cei săraci vor plăti costuri peste puterile lor, îndotându-se și agonizând prin stabilimentele de mână a doua.

De goana după profit se leagă o maladie înrudită: boala consumului. Patologia consumatoristă s-a generalizat, înfrângând orice rezistență a bunului simț. Averi uriașe care ar fi putut salvarga o existență civilizată sunt prăduite și (apoi) prăduite în schimbul obținerii luxului orbitor, artificial; platoșă sub care se apără ajunsii (nu contează pe ce sale). Infecția se generalizează cu iuteala fulgerului, iar profilaxia este nulă. Și este de înțeles de ce. Criza lovește și pe bogat și pe sărac, precum bavardează propaganda ieftină. Așa este. În timp ce bietul miliardar e lovit din plin și pierde vreo trei-patru miliarde, baba Catrina e văduvită și ea de două-trei găini. Păi, spuneți

și dumneavoastră, se compară ? Nu se compară, dar e de observat că găinile babei s-ar fi putut să fie singura ei avere.

Până la urmă, criza îi va lovi din plin pe cei săraci. Sigur, în cazul românilor s-ar putea să dispară și câțiva miliardari de carton, care-și sporeau averile din mișcarea hârțiiilor, asemenea unor șuți abili în tot soiul de mânării. Dar cu această ocazie vor cădea și alții nu tocmai vinovați, adică vor fi și pierderi colaterale.

Butoiul cu miere e îmbietor, pentru toți, numai că degetul mare care oprește afundarea mâinii nu funcționează la toți, unii riscând să se înecă. Eficiență ar fi lupta între competitori în cadrul așa-zisei economii de piață, un fel de moloh al extazului și pierzaniei.

În această competiție fără preget luptătorii se șuntează fără milă, ca apucații. Cei slabi, lipsiți de argumente, cad imediat, pe tăcute. Cei tari se înzdrăvesc economic, își impun interesele, le transformă în cauze ale comunității locale, județene, și naționale, influențează conținutul legilor, cumpără conștiințe și – culmea derbedeismului – afirmă sus și tare că ei sunt cei ce dau de lucru oamenilor, că țin în spate salariații. Dar, întrebăm și noi, oare profitul de cine e dus în spate cu obidă, cu spasme și cu frica pierderii locului de muncă, dacă nu de cei mulți, aduși la tăcere în felul acesta? Cine pe cine duce în spate? (Să fii oare atât de naiv, cum vor să mă convingă niște guralivi, să cred că puținii baste

depuși de cutare la Banca Comercială sunt garantați de bancheerii străini, când banca, până a fi vândută deplorabil, avea profit? Și când acum îi umple de profit pe străini? Nu cumva recentul împrumut de la FMI, propus să alimenteze Banca Națională, va fi deversat parțial și în Banca Comercială? Nu cred, deși tare mă tem că noi ne cam împrumutăm mai mult pentru alții).

Efectele crizei, precedate de nefericirile inaugurate de așa-zisa revoluție din decembrie 1989 (libertăți desuțiate, stat de drept beteag, dispreț în educație, dispreț în jurnalistică, împopotonări la tot pasul, guvernări ineficace, reprezentanți ai mulțimii cu ochii după furt și căpătuială, popor prionit în prejudecăți, hăituit de fel de fel de potlogari și potlogării) acționează radical, lăsând în

bătaia curentilor potrivnici o populație vlăguită, astenică, dezorientată, buimacă învrăjbită și mai mult de traiul în țara lui „care pe care”.

Dar, în final fiind, să ne întoarcem la esența capitalismului: suma devenirii istorice a întregii lumi. Vedem prea bine cam cu ce s-a ales umanitatea din goana absolută după profit. Niciodată nu va putea fi evaluată mărimea prăpădului rezultat din dorința irepresibilă a sporirii talentului biblic, adică, mai nou, a obținerii profitului. Cum vedem, boala are o origine îndepărtată, sacră. Altă pedeapsă distrugătoare nu-i putea administra Dumnezeu omului, decât goana turbată după profit. Din această alergare nebună reiese însăși infinitatea pierditei: afectarea familiei, boala societății, practica războiului, a împrumuturilor înrobitoare, catastrofele ecologice, decăderea speciei umane, întrezărirea searbădă a unor vremuri mai bune. Dar cum vor fi acele vremuri? Desigur, aducătoare de profit.

desigur, aducătoare de profit.

Vasile GHICA

Arta

Culturii i se potrivește universalizarea, nu globalizarea. Un tablou în casa e o fereastră spre tine însuși. Marii artiști disprețuiesc banii, nu și aplauzele.

În artă ca și în politică, unii călăresc tigri, alții - mârțoage.

Arta este aria de convergență și de interferență a întrebărilor fundamentale.

Plebeii au rămas în artă. Politicienii s-au refugiat în divertisment.

Criticul de artă trebuie să aibă caracter. Și, dacă se poate, chiar puțin talent.

Marii scriitori își deversează biografia în opera, dispersându-se în felul acesta de jurnal.

Primum examen pentru un scriitor îl constituie cartea a doua.

Cărțile au răbdare nebănuită. Unele așteaptă cu foile netăiate sute de ani.

Artistul se află permanent în căutarea grăunțelului de nemurie.

Formele clasice ale artei nu mai pot ilustra dinamicele framântări ale omului de astăzi.

În lumea artei, tăcerea este un limbaj, nu un handicap.

Ca să înțelegem arta nouă, trebuie să ne accelerăm creierul și sensibilitatea.

Cele mai tulburătoare jurnale ar fi putut să fie cele nescrise de: Socrate, Iisus, Shakespeare.

Cultura este drumul ameliorat spre normalitatea spirituală.

Cafeneaua literară poate fi seră, dar și coridă a talentelor.

Marea artă are alveolele oxigenate de sacru.

În artă, morala nu poate fi ca o femeie guralivă.

Jurnalele literare se publică mult după moartea autorului ca să nu mai poată roși pentru năzbâțiile scrise.

Unele lecturi nu înfrumusețează viața, dar îi adâncesc înțelesurile.

Arta trebuie să exploreze și hăurile urât mirositoare. Speranța serafică este zona religiilor și a asistenței sociale.

În artă, importante sunt semnificațiile, nu circumstanțele.

La cărciumă, scriitorii români se sărută ca rușii.

Scriitorul trebuie să ia în calcul și cititorii mai sensibili și mai profunzi decât el.

Arta contemporană și-a deschis porțile în fața sexualității și a violenței.

Artistului trebuie să-i patineze ochii de neliniștiți, nu de foame.

Indiferența semenilor înfurie benefic talentele autentice. Marii poeți adună tăcerea explozivă din cuvinte.

Unora le place prazul

Dacă pacoste nu e, nimic nu e...

În astă lume, (ne)buună de legat (în piele ecologică, după cum zice o gazetă care editează și carte), în care elicopterul se învârtă pe cer în mod ecologic pentru a ne arăta cum prinde România rădăcini sub înțeleapta îndrumare mediatică a lui Michel de Tutoo-Linch, un Ulm (Bogdan pre numele de botez), mereu dezrădăcinat prin mobilitatea profesională și profesională, unicul arbore nomad din istoria moldo-vlaho-transilvană, montează spectacole, scrie cărți și face alte multiple băzdăgării de care nu veți auzi prea multe pentru că nu e nici crimă, nici viol.

Totul despre text

Ultima (dar sigur nu cea din urmă) ispravă, poartă numele „Codul manelelor elegante” (Editura Opera Magna, Iași, 2008), compusă din două părți: una care dă și titlul volumului, ocupând două treimi de carte și un apedice de patruzeci de pagini, intitulat Teste de supraviețuire în mileniul trei. O frumoasă copertă bazată pe două variațiuni zoologice inclifate în

costum fără cravată ne atrage atenția că înăuntru nu ne întâlnim nici cu texte de la Bacanta Mare, nici cu hăhăieli de la trupa Invertis (pusă de ceva vreme în slujba Motanului Felix) și nici cu produsele căznite ale lui Stelută și Arșinică. E doar o regurare din frunzele desprinse din coroana unui Ulm (Bogdan pre al său nume), care se amuză copios rescriindu-l pe Creangă în registru post-modern.

Și dacă ramuri...

Dacă „manerele” (obsesia oricărei țate „de carter”) sunt promovate de autorii de „manele” (subproduse dâmbovățelene după modelul arab din nordul Africii, cunoscut în Franța sub denumirea de „rai”) și pentru că ideologul popular se cheamă Vanghelie, care ne alimentează săptămânal cu câte o gogorită. Codul manelelor elegante este o reacție la mass-midiotizarea mioritică dar nu este o cronică a timpului pierdut. Avem de-a face cu o decoricare a spuselor de zi cu zi iar unor gustul e amar. Iar intertextul cu care operează riscă să-l izoleze pe autor. Este, cred, un risc asumat de Bogdan Ulmu, mai apropiat de nepotul său rusnac, Antoșa Cehontă, decât de prazul lui Sucă a lui nea Mărin.

Master X

